

Nieuw Nederlands

6^e editie

Antwoorden

3 havo

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 5

Taalweetjes 5

Lezen 6

Schrijven 9

Kijken en luisteren 11

Spreken en gesprekken 13

Woordenschat 14

Grammatica zinsdelen 16

Grammatica woordsoorten 18

Formuleren 19

Spelling 20

Hoofdstuk 2 23

Taalweetjes 23

Lezen 24

Schrijven 28

Kijken en luisteren 30

Spreken en gesprekken 33

Woordenschat 34

Grammatica zinsdelen 36

Grammatica woordsoorten 38

Formuleren 40

Spelling 42

Hoofdstuk 3 45

Taalweetjes 45

Lezen 46

Schrijven 51

Kijken en luisteren 54

Spreken en gesprekken 57

Woordenschat 58

Grammatica zinsdelen 61

Grammatica woordsoorten 62

Formuleren 63

Spelling 64

Hoofdstuk 4 67

Taalweetjes	67
Lezen	68
Schrijven	72
Kijken en luisteren	75
Spreken en gesprekken	79
Woordenschat	80
Grammatica zinsdelen	83
Grammatica woordsoorten	85
Formuleren	86
Spelling	88
Hoofdstuk 5	91
Taalweetjes	91
Lezen	92
Schrijven	95
Kijken en luisteren	97
Spreken en gesprekken	99
Woordenschat	100
Grammatica zinsdelen	103
Grammatica woordsoorten	105
Formuleren	106
Spelling	108
Hoofdstuk 6	111
Taalweetjes	111
Lezen	112
Schrijven	114
Kijken en luisteren	117
Spreken en gesprekken	120
Woordenschat	121
Grammatica zinsdelen	124
Grammatica woordsoorten	126
Formuleren	128
Spelling	130
De Brug	133
Lezen	133
Grammatica zinsdelen	135
Grammatica woordsoorten	138

Formuleren	140
Spelling	141
Spelling werkwoorden	142
Poëzie en fictie	143
A De wereld van vandaag	143
B Eropuit	145
C Liefde	147
D Young adult	148
E Verrassend	150
F Schrijnend	151

Hoofdstuk 1

Taalweetjes

Nederlands in het buitenland

Studenten Nederlands in het buitenland noemen onder andere de volgende redenen om Nederlands te studeren:

- 1 Verruiming van de kansen op een baan.
- 2 Het belang van onze cultuur.
- 3 Economische banden met Nederland (in combinatie met 1).

Ook geven sommige studenten aan dat er diplomatieke en wetenschappelijke redenen zijn om Nederlands te studeren.

Nederlands in Noord-Frankrijk

De bekendste Nederlandse plaatsnamen in Noord-Frankrijk zijn Duinkerken en Rijsel (Lille).

Zie voor een lange lijst:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_Franse_plaatsnamen_in_de_Franse_Nederlanden

Baas is kampioen

De top vijf (zes) wordt gevormd door:

- 1 baas
- 2/3 gas en kraan (ex aequo)
- 4 pomp
- 5/6 pen en bak(je) (ex aequo)

Lezen

Startopdracht

1/2 vraag – antwoord
standpunt – argument
samengesteld geheel – onderdelen
probleem – oplossing
situatie vroeger – situatie nu
verschijnsel – verklaring(en)
vraag/stelling – voor- en nadelen

Opdracht 1

1 de bijzondere grenzen van Baarle-Hertog en Baarle-Nassau / de enclaves Baarle-Hertog en Baarle-Nassau

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- het drielandpunt in Zuid-Limburg, waar Nederland, Duitsland en België samenkomen
- de grens tussen Noord- en Zuid-Korea, die van beide kanten continu zwaar bewaakt wordt en die je niet kunt oversteken

- de grens tussen China en Nepal, die gevormd wordt door het berggebied waarvan de Mount Everest deel uitmaakt: zelfs op het topje van deze berg loopt de grens tussen de twee landen

3 Omdat het hier niet alleen om Nederland gaat, maar ook om België.

4 De tekst heeft een verklaringsstructuur: in de eerste alinea wordt een bijzonder verschijnsel beschreven en daarvoor wordt in het middenstuk van de tekst een verklaring gegeven.

5 Met 'een potje armpjedrukken' wordt 'een krachtmeting' bedoeld; ze lieten zien wie de sterkste is.

6 Hij was erin geïnteresseerd en wilde het (dus) wel hebben.

7 Er is sprake van menselijke wil: omdat de hertog van Brabant niet **wilde** dat die grond in Hollandse handen kwam, **besloot** hij een akkoord te sluiten met Godfried van Sloten. Er is dus geen noodzakelijk gevolg: de hertog van Brabant had ook kunnen besluiten geen akkoord aan te gaan met Godfried van Sloten.

8 toelichtend verband – In de zinnen 3, 4 en 5 van de alinea staan voorbeelden van 'wonderlijke situaties'.

9 Het spreekwoord is: Als twee honden vechten om een been, loopt de derde er mee heen. Het betekent: een derde profiteert van de ruzie van twee anderen.

10 De auteur bedoelt dat de heer van Breda profiteerde van de ruzie tussen de graaf van Holland en de hertog van Brabant. Het spreekwoord gaat niet helemaal op, omdat de hertog van Brabant zelf ook nog (de beste) stukken grond in zijn bezit hield.

Opdracht 2

1 IKEA (een bedrijf dat meubelen en woonartikelen verkoopt)

2 eigen antwoord

3 verleden-heden(-toekomst)structuur – Dat zie je aan de tijdsaanduidingen: de tekst begint in het verleden: 1943 (al. 1), 1945 (al. 2), 1948 (al. 3) enzovoort en loopt door naar het heden en de toekomst: in de jaren tachtig (al. 5), Tien jaar later (al. 5), rond het millennium (al. 5) en Binnenkort (al. 6). Ook formuleringen als: de eerste winkel (al. 4), groeit maar door (al. 5), Ondertussen (al. 5) laten zien dat de tekst een ontwikkeling in de tijd beschrijft.

4 a bolwerken (al. 2): klaarspelen; ervoor zorgen dat iets lukt

b assortiment (al. 3): alle artikelen die een winkel verkoopt

c het hoofd bieden (al. 3): bestrijden; zich verzetten tegen

d concept (al. 4): plan; idee

e innoveren (al. 5): vernieuwen

f tolereert (al. 5): toelaat; goedkeurt

g met het oog op (al. 6): met de gedachte aan

h normaliter (al. 6): gewoonlijk; meestal [NB: bij de uitspraak ligt de klemtoon op de tweede lettergreep: *normáliter*]

i gelimiteerde (al. 8): beperkte

j staat buiten kijf ((al. 8): is wel zeker

5 De naam bestaat uit de voorletters van Ingvar Kamprad (IK), de boerderij waar hij is opgegroeid Elmtaryd (E) en het plaatsje waar de boerderij stond: Agunnaryd (A).

6 Een postorderbedrijfje is een bedrijfje dat bestelde artikelen (orders) via de post laat thuisbezorgen.

7 Vóór 1958 had IKEA geen winkels, vanaf 1958 wel: de eerste winkel wordt dan geopend in Älmhult.

8 tijdloze meubels, die nog altijd onderdeel zijn van het assortiment (en die iedereen kent)

9 arbeidsvoorwaarden

10 De apostrofs geven aan dat het hier niet 'echt' om een collectie gaat die in een raket of een woning op de maan zou moeten passen. Het gaat meer om een collectie die in elke kleine ruimte past. Zie ook de laatste zin van alinea 6 en de eerste zin van alinea 8.

11 middel: een paar dagen opsluiting in het Mars Desert Research Station in Utah; doel: het zo goed mogelijk ontwikkelen van een collectie meubels die ons in een beperkte omgeving waar weinig (mogelijk) is, toch het gevoel van 'thuis' geeft

12 eigen antwoord

Opdracht 3*

1 om een milieubewust (groen) en rechtvaardig (eerlijk) imago uit te stralen; dat kan voor het publiek een belangrijke reden zijn om bij IKEA te kopen

2 de (toenemende) verstedelijking – toelichting: IKEA verwacht dat er steeds meer steden komen / dat steeds meer mensen in steden gaan wonen en dat daar steeds minder ruimte voor hen beschikbaar is; die mensen moeten dus genoeg nemen met kleine woningen.

Opdracht 4

1 Jetlag is het verschijnsel dat je lichaam nog niet gewend is aan een tijdzone waarin dag en nacht op een ander moment (vroeger of later) vallen dan in je 'eigen' tijdzone.

2 eigen antwoord

3 De tekst heeft een probleem-oplossingstructuur. – toelichting: In alinea 1 wordt het probleem genoemd (jetlag) én de gevolgen (gaapaanvallen en slapeloosheid op de verkeerde momenten). In alinea 2 komt de oorzaak aan de orde (ons lichaam past zich te traag aan aan andere tijdzones, met als gevolg dat we een paar dagen van slag zijn). In de alinea's 3 tot en met 6 komen verschillende manieren aan de orde om het probleem op te lossen of minder groot te maken (zie het antwoord op vraag 10).

4 Het laatste deel van het schema: de beste oplossing. (Die is er namelijk niet.)

5 a scherp (al. 1): slim; intelligent; snel reagerend

b onmiskenbaar (al. 1): overduidelijk

c genen (al. 2): deeltjes van lichaamscellen, die erfelijke eigenschappen in zich dragen

d van slag (al. 2): in de war

e emeritus (al. 3): gepensioneerde

f crux (al. 4): het punt waar het om gaat; kernprobleem

g verder van huis (al. 5): meer in de problemen

h loont (al. 6): is de moeite waard

6 (1) biologische klok; (2) biologische kalender

7 (1) De biologisch klok stelt ons lichaam (onder invloed van het daglicht) optimaal af op de dag, zodat we op de juiste momenten aan activiteit en rust toekomen.

(2) De biologische kalender corrigeert ons ritme voor de seizoenen en voorkomt zo dat we in de zomer heel kort en in de winter heel lang slapen.

8 Dit is een structurerende zin omdat hij (zonder het nadrukkelijk te zeggen) een aantal manieren aankondigt die helpen tegen een jetlag.

9 (1) Neem voldoende rust. (al. 3)

(2) Versterk je eet- en slaapritme. (al. 3)

(3) Bereid je mentaal en fysiek voor op de reis. (al. 3)

(4) Neem middelen mee die het slapen onderweg bevorderen. (al. 4)

(5) Houd bij een kort verblijf in een andere tijdzone op de plek van bestemming het ritme

van thuis aan. (al. 4)

(6) Pas je bij een lang verblijf in een andere tijdzone thuis al aan aan het ritme van de plek van bestemming. (al. 5 en 6)

10 In het geval van een kort verblijf in een andere tijdzone. Met een slaapmasker en een zonnebril kun je je ogen beschermen tegen daglicht en sterk kunstmatig licht, en dat helpt om je thuisritme aan te houden.

11 informeren – toelichting: De schrijver van de tekst wil dat je iets te weten komt, namelijk wat je kunt doen om de kans op een jetlag zo klein mogelijk te maken.

Opdracht 5*

1 vraag-antwoordstructuur – Je zou alinea 2 iets kunnen inkorten en laten eindigen met de volgende vraag: *Zijn er manieren om jetlag te verminderen?*

2 Ja, deze tekst is betrouwbaar, want de auteur heeft twee wetenschappers geïnterviewd en je mag aannemen dat zij (zeer) deskundig zijn. Verder komt de tekst uit *Elsevier* en dat staat bekend als een betrouwbaar weekblad.

Schrijven

Startopdracht

Tekst 1: slot; eigen antwoord, bijvoorbeeld: 'kortom' geeft aan dat er iets voorafgaat, wat hier wordt samengevat.

Tekst 2: inleiding; eigen antwoord, bijvoorbeeld: de laatste zin kondigt aan dat er veranderingen in de rol van de grensrechter komen. Waarschijnlijk worden die in de rest van de tekst besproken.

Opdracht 1

1 Inleiding tekst 2: de aandacht van de lezer wordt getrokken door iets uit de actualiteit. Het onderwerp wordt aangekondigd door een probleem te formuleren.

2 Hoofdgedachte tekst 1: Als je puber bent, moet je duidelijke grenzen opgelegd krijgen.

3 Uitsmijter tekst 1: Het is voor je eigen bestwil.

Opdracht 2

eigen antwoord – Let erop dat in de inleiding de aandacht van de lezer getrokken wordt (actualiteit, geschiedenis, voorbeeld, persoonlijk belang) en het onderwerp geïntroduceerd wordt (hoofdvraag, probleem, standpunt).

Opdracht 3

1 eigen antwoord, denk bijvoorbeeld aan: zelig voor dieren, slecht voor het milieu, voldoende vleesvervangers.

2 Let erop dat in het slot teruggekomen wordt op de manier waarop het onderwerp in de inleiding geïntroduceerd is (antwoord op hoofdvraag, oplossing voor het probleem of herhaling van het standpunt), eventueel aangevuld met een aanbeveling of toekomstverwachting.

3 eigen antwoord

Opdracht 4

eigen antwoord

Feedbackformulier

Dit formulier is ingevuld door:	
De inleiding en het slot zijn geschreven door:	
Opdracht: Schrijf een inleiding en een slot voor een informerende tekst over een onderwerp buiten onze landsgrenzen: cultuur, taal, voeding, ...	
Inleiding: aandacht van de lezer trekken	- +
De schrijver trekt de aandacht van de lezer; hij maakt hem nieuwsgierig naar de rest van de tekst. Hij doet dat met: O iets uit de actualiteit. O iets uit de geschiedenis. O een voorbeeld. O iets wat voor de lezer van persoonlijk belang is.	O O O O
Inleiding: onderwerp introduceren	- +
De schrijver introduceert het onderwerp. Dat doet hij door: O een hoofdvraag en eventueel deelvragen over een verschijnsel te stellen. O een probleem te formuleren. O zijn standpunt te geven.	O O O O
De inleiding heeft ongeveer 100 woorden.	O O O O

Slot	-	+
De schrijver formuleert de hoofdgedachte van de tekst in de vorm van: O het antwoord op de hoofdvraag. O een oplossing voor het probleem. O een herhaling van zijn standpunt.	0	0 0 0 0
De schrijver vult zijn conclusie (hoofdgedachte) aan met: O een aanbeveling. O een toekomstverwachting.	0	0 0 0 0
De schrijver gebruikt signaalwoorden, zoals <i>daarom</i> , <i>kortom</i> , <i>al met al</i> en <i>dus</i> .	0	0 0 0 0
De schrijver sluit zijn tekst af met een krachtige zin: een uitsmijter.	0	0 0 0 0
Het slot heeft ongeveer 60 woorden.	0	0 0 0 0
Taalverzorging	-	+
De teksten bevatten volledige zinnen.	0	0 0 0 0
Alle woorden zijn correct gespeld.	0	0 0 0 0
Hoofdletters en leestekens staan op de juiste plaats.	0	0 0 0 0
De teksten bevatten geen andere taalfouten.	0	0 0 0 0
De schrijver varieert voldoende in woordkeus, zinsopbouw en zinslengte.	0	0 0 0 0
Top en tip		
Top: (heel) goed aan deze tekst vind ik ... Tip: volgende keer kun je beter ...		

Extra oefenen
eigen antwoord

Kijken en luisteren

Startopdracht

De vrouw geeft heel positieve feedback aan haar werknemer, maar haar lichaamshouding en intonatie passen daar helemaal niet bij. Afgaand op haar non-verbale communicatie zou je denken dat ze heel negatieve feedback geeft.

Opdracht 1

1 eigen mening – Baarsma vraagt vriendelijk of ze nog even met Shawnee mag napraten. Het is wel zo dat Shawnee hier moeilijk 'nee' op kan zeggen, dus misschien had ze het beter niet als vraag kunnen formuleren.

2 op de opmerking van Shawnee dat ze eigenlijk niet wil, maar dat het blijkbaar wel moet

3 Ze interpreteert het als ongeïnteresseerd en onbeleefd.

4 Ja, want ze zegt: 'Ik kom hier naartoe. Ik besteed mijn tijd. Ik doe moeite en ik vind ...'. Later zegt ze nog: 'Ik vind het prettig ...'

5 (1) 'Je zit onderuitgezakt.' (2) 'Je zit te gapen.' (3) 'Je kijkt me niet aan.'

6 Nee, ze geeft dit niet duidelijk aan. Uit haar woorden blijkt wel dat ze het vervelend vindt dat ze van Shawnee niets terugkrijgt voor de moeite die zij doet.

7 Ja, alles wat ze zegt gaat over wat er in de les gebeurd is.

8 Ja, want ze beschrijft het gedrag en hoe dat op haar overkomt en ze geeft aan wat ze van Shawnee verwacht in de volgende les.

9 (1) Ze zucht. (2) Ze schiet in de verdediging ('Ik doe het toch?'). (3) Ze kijkt Baarsma niet aan en ze mompelt 'oké', maar aan haar gezicht is te zien dat ze dat niet meent.

10 Nee, want ze schiet in de verdediging en ze vraagt niet om uitleg of toelichting, terwijl het wel duidelijk is dat ze de feedback niet terecht vindt. Het is de vraag of ze echt luistert naar wat Baarsma zegt. Je kunt ook zien en horen dat ze de feedback niet waardeert.

11 Waarschijnlijk niet, want Shawnee zegt wel 'oké', maar je kunt zien dat ze dat niet meent. Ze zegt het om ervanaf te zijn.

Opdracht 2

1 'Ik ben ook eerlijk. Ik vind je een hele lieve meid, dus daar gaat het niet om.'

2 Ze bereidt Melissa erop voor dat ze kritiek gaat geven en ze wil dat Melissa weet dat het gaat om wat ze heeft gezien en gehoord, niet om wat ze van Melissa als persoon vindt.

3 Melissa is niet geschikt voor het grote podium.

4 'Sorry dat ik het zeg.'

5 Nee, want ze geeft wel aan hoe het optreden op haar overkwam, maar ze beschrijft niet wat ze gehoord en gezien heeft. Bovendien is de opmerking over de braderie in Leuven onnodig en kwetsend.

Opdracht 3

1 Ja, ze zegt dat het hem zo niet wordt, omdat de anderen veel beter zijn.

2 Anouk beschrijft nu wel duidelijk wat ze hoort en ziet en hoe ze dat interpreteert en welk effect het op haar heeft. Ze zegt dat ze het heel goed vindt dat Melissa realistisch naar zichzelf kijkt en dat ze dat waardeert.

3 Ze knikt en lacht.

4 Hij is het ermee eens dat Melissa 'in deze toestand' niet geschikt is voor het grote podium.

5 Hij is het niet met Anouk eens dat Melissa het helemaal niet kan. Hij zegt dat ze vocaal goed is en een goed bereik heeft.

6 Ze moeten leren houden van zichzelf en genieten van wat ze doet.

7 Hij beschrijft wat hij hoort en ziet en hoe dat op hem overkomt. Hij geeft ook aan hoe Melissa beter kan worden. Hij houdt zich dus wel aan de regels.

8 Waarschijnlijk niet, want wat hij nu zegt en de manier waarop hij dat doet, is duidelijk een reactie op het commentaar van Anouk. Het is ook duidelijk dat hij probeert om Melissa nog iets positiefs mee te geven.

Extra oefenen

1 Hij zou een webshop openen. Dat kost 10 euro per maand. Van de 500 euro zou hij 100 euro opzijzetten, zodat hij voor 10 maanden genoeg geld had om de webshop te betalen.

2 Ze vindt het een goed idee.

3 B Ze vraagt aan iemand anders wat hij zou doen met 500 euro.

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Prince, want hij legt goed uit wat hij vervelend vindt en waarom hij dat vindt.

- Baarsma, want zij probeert Prince uit te leggen dat hij haar verkeerd begrepen heeft.

5

De feedbackgever ...		
	-	+
richt zich op gedrag van een tijd geleden.	0 0 0 X	richt zich op recent gedrag.
vertelt niet wat hij gezien of gehoord heeft.	0 0 0 X	vertelt wat hij gezien of gehoord heeft.
vertelt niet hoe hij het gedrag interpreteert.	0 0 0 X	vertelt hoe hij het gedrag interpreteert.
geeft niet aan welk effect het gedrag op hem heeft.	0 0 0 X	beschrijft welk effect het gedrag of de uitingen op hem hebben.
maakt de ander verwijten.	0 0 0 X	spreekt vanuit zichzelf.
vertelt niet wat de ander beter kan doen.	0 0 0 X	geeft de ander een tip ter verbetering.

6

De feedbackontvanger ...		
	-	+
vat de feedback op als een persoonlijke aanval.	0 X 0 0	vat de feedback niet op als een persoonlijke aanval.
geeft niet aan of hij herkent wat er gezegd wordt.	X 0 0 0	geeft aan of hij herkent wat er gezegd wordt.
vraagt niet door naar de bedoeling als iets niet duidelijk is.	0 X 0 0	vraagt door naar de bedoeling als iets niet duidelijk is.
schiet in de verdediging.	0 X 0 0	verdedigt zich niet.
toont geen waardering voor de gegeven feedback.	0 0 0 X	toont waardering voor de gegeven feedback.

7 Op grond van de ingevulde formulieren moet je concluderen dat Prince zich het meeste houdt aan de regels met betrekking tot het geven van feedback. Als je bij vraag 4 hebt gezegd dat Baarsma zich het meest aan de regels houdt, zul je je antwoord dus moeten bijstellen.

8 eigen antwoord – Baarsma stapt snel over naar een andere deelnemer, maar Prince had misschien ook moeten snappen dat ze van een aantal leerlingen het antwoord op de vraag wilde horen.

9 eigen antwoord – Ze had van tevoren duidelijker kunnen aangeven wat haar bedoeling was. Ze zou wel beter naar hem kunnen luisteren, zodat ze eerder zou begrijpen wat hij duidelijk wilde maken.

Spreken en gesprekken

Startopdracht

De man die feedback geeft, moet veel concreter worden. Dat kan hij bijvoorbeeld doen door recente voorbeelden te geven van het gedrag dat hij bedoelt.

Opdracht 1

- 1** Hij trekt een paar keer zijn kleren recht en zit steeds aan zijn neus.
- 2** eigen antwoord – Je zou dit kunnen interpreteren als zenuwen.
- 3** eigen antwoord – Het kan zijn dat je je als luisteraar ongemakkelijk gaat voelen, of dat je de spreker minder serieus neemt.
- 4** eigen antwoord – Een tip moet zich richten op wat hij met zijn handen zou kunnen doen.
- 5** eigen antwoord
- 6** eigen antwoord

Opdracht 2

- 1** De moeder ziet dat Elias zijn kamer niet heeft opgeruimd.
- 2** Ze denkt dat hij lui is en dat hij geen rekening met haar houdt.
- 3** Het effect van Elias' gedrag is dat zijn moeder alsnog zijn kamer moet opruimen voor zij kan stofzuigen en dat ze boos op hem wordt.
- 4** Ze zou hem als tip kunnen geven zijn spullen een vaste plek te geven of elke dag even op te ruimen, zodat het niet zo'n bende wordt.
- 5** Hij merkt dat zijn moeder boos op hem is en hij hoort haar verwijt dat hij lui is en geen rekening met haar houdt.
- 6** Hij ziet het als een aanval, want hij schiet in de verdediging.
- 7** Hij vindt het vervelend dat ze boos is.
- 8** eigen antwoord

Opdracht 3

eigen antwoorden

Extra oefenen

eigen antwoorden

Woordenschat

Startopdracht

1 a nee

b eigen antwoord, bijvoorbeeld Engels, biologie, natuurkunde.

c broederschap

d eigen antwoord, bijvoorbeeld Kieviten, wulpen.

e liefde

f eigen antwoord, bijvoorbeeld appelstroop, honing.

2 Bij a, c en e.

a Het gaat hier om een herhaling.

c Het gaat hier om een vaste combinatie van deze drie woorden.

e Er wordt twee keer een soort tegenstelling gegeven; hier moet dus ook een tegenstelling komen: die van haat.

Opdracht 1

1 drieslag

2 climax

3 tegenstelling

4 herhaling

5 omgekeerde climax

6 opsomming

7 herhaling

8 tegenstelling

Opdracht 2

1 personificatie

2 vergelijking

3 herhaling

4 drieslag

5 climax

6 metafoor

7 drieslag

8 tegenstelling

Opdracht 3

1 –

2 1 kwetsbaar: slecht beschermd

3 streeft naar: spant zich in voor

4 ecologische: natuurlijke

9 intensief: vaak; veelvuldig

10 verschaffen: bezorgen; geven

12 populaties: volken; gemeenschappen

13 is onomstreden: staat niet ter discussie

14 sceptisch: kritisch twijfelend

16 baseren: laten steunen

18 voorzieningen: middelen; faciliteiten

19 kanttekeningen: kritische opmerkingen

3 2 geïsoleerde: niet in verbinding staand met

5 riskant: onveilig

6 blokkades: versperringen, hindernissen

7 ecoducten: natuurbruggen, wildviaducten, ecopassages, dierenviaducten, wildwissels

8 effectief: nuttig

11 passage: overtocht

15 bestaansrecht: recht van bestaan

17 inteelt: voortplanting van onderling nauw verwante dieren

20 bevorderen: bijdragen aan, vergroten

4 - opsomming, verschillende mogelijkheden: bijvoorbeeld: de otter, het damhert en de

woelmuis (al. 1); snelwegen, spoorwegen en diverse andere blokkades (al. 2); dassen, boommarters, hagedissen, slangen en muizen (al. 3);
- tegenstelling, verschillende mogelijkheden: bijvoorbeeld kleine ↔ grote (al. 1); riskant ↔ veilig (al. 2);
- climax: niet één, niet vijf, maar bijna tien miljoen euro (al. 4)
5 Bijvoorbeeld: doorsneden (al. 2); steekproeven (al. 4); hangt een prijskaartje (al. 4)

Opdracht 4

1 a (grens)bewaker

b (grens)lijn

c (grens)post

d (grens)rechter

e boom(grens)

f gemeente(grens)

g onder(grens)

h taal(grens)

2 a grensbewaker: douanebeambte

b grenslijn: lijn die de scheiding tussen twee gebieden aangeeft

c grenspost: bemande grensovergang

d grensrechter: assistent van een scheidsrechter die zich aan de zijlijn bevindt

e boomgrens: denkbeeldige lijn op een berg tot waar bomen voorkomen

f gemeentegrens: denkbeeldige lijn tussen twee dorpen of steden

g ondergrens: minimum

h taalgrens: scheidinglijn tussen twee taalgebieden

Opdracht 5

1 –

2 1 misbruik: verkeerd gebruik

2 identificatieplicht: verplichting zich te kunnen identificeren, verplichting te bewijzen wie je zegt te zijn

3 biometrische: te maken hebbend met unieke lichaamskenmerken van personen

4 beoogde: bedoelde

5 gescand: afgetast; gemeten

6 ethisch: met betrekking tot goed en kwaad

7 datalekken: het wegvloeien van gegevens

8 futuristische: toekomstige

9 expert: deskundige

10 publieke: openbare; voor iedereen toegankelijke

Opdracht 6

1 zijn grenzen verleggen: nieuwe normen stellen

2 onbegrensde mogelijkheden: onbepaalde, ruime vooruitzichten

3 over de grens kijken: ervaringen opdoen in het buitenland

4 met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid: bijna zeker

5 een grensgeval zijn: iets tussen acceptabel en niet-acceptabel in zijn

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

b Jouw vriendin, **die sportief gekleed is/was**, zag ik afgelopen zaterdag in de stad.
b Heb jij ooit de Domtoren, **die ruim 112 meter hoog is**, beklommen?

Opdracht 1

1 Meisjes die nagelbijten schijnen lang niet altijd zenuwachtig te zijn.

Bijv.bijzin = die nagelbijten → meisjes

2 Er zijn veel jongeren die sparen voor de allernieuwste Iphone.

Bijv.bijzin = die sparen voor de allernieuwste I-phone → jongeren

Bijv.bep = allernieuwste → I-phone.

3 Met groot geduld wist de tandarts de patiënten die angstig waren, gerust te stellen.

Bijv.bep = groot → geduld

Bijv.bijzin = die angstig waren → patiënten

4 Je moet voor deze opleiding, die slechts een jaar duurt, een peperdure laptop aanschaffen.

Bijv.bijzin = die slechts een jaar duurt → opleiding

Bijv.bep = peperdure → laptop

5 Heb je niet vergeten de opdracht voor beeldende vorming op tijd in te leveren?

Bijv.bep = voor beeldende vorming → opdracht

6 De zon, die vandaag volop schijnt, trekt veel mensen naar het terras in de binnenstad.

Bijv.bijzin = die vandaag volop schijnt → zon

Bijv.bep = in de binnenstad → terras

Opdracht 2

1 zinsdeel

2 zinsdeel, zinsdeelstuk

3 zinsdeelstuk

4 zinsdeel

5 zinsdeelstuk, zinsdeel

6 zinsdeel (hierin zit een zinsdeelstuk: *dat Ian organiseert* → *feestje*; zie opdracht 3, vraag 2).

Opdracht 3

1

1 lv-zin

2 bwb-zin, bijv.bijzin

3 bijv.bijzin

4 lv-zin

5 bijv.bijzin, bwb-zin

6 ow-zin

2 In de ow-zin zit nog een bijvoeglijke bijzin: *dat Ian organiseert* → *feestje*.

Opdracht 4

1 De gedichtenbundel met de titel *Grenzeloos* is de moeite waard.

De gedichtenbundel die ik gisteren op de kop tikte, is werkelijk prachtig.

2 Heb jij de marktkraam van de groenteman al bezocht?

Heb jij de marktkraam die op het Kerkplein staat, al bezocht?

3 Deze nieuwe sneakers van Puma lopen niet echt lekker.

Deze sneakers, die heerlijk lopen, waren helemaal niet duur.

Opdracht 5*

1 In zin *a* worden de verroeste oude fietsen afgevoerd; niet alle oude fietsen zijn verroest en niet alle oude fietsen worden dus afgevoerd.

In zin *b* worden álle oude fietsen afgevoerd; ze zijn allemaal verroest.

In zin *c* mogen alleen de kinderen die hun zwemdiploma hebben, in het diepe bad; niet

alle kinderen hebben hun zwemdiploma en ze mogen dus niet allemaal in het diepe bad.
In zin *d* mogen álle kinderen in het diepe bad; ze hebben allemaal hun zwemdiploma.

2 In de zinnen *a* en *c* staat een beperkende bijvoeglijke bijzin; er vindt een beperking (specificatie) plaats, want niet álle oude fietsen moeten worden afgevoerd (alleen de verroeste) en niet álle kinderen mogen in het diepe bad (alleen de kinderen die hun zwemdiploma hebben).

In de zinnen *b* en *d* staat een uitbreidende bijvoeglijke bijzin; er wordt extra informatie toegevoegd en deze informatie staat tussen twee komma's.

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

- 1** a De eerste prijs was voor **de jonge hoofdrolspeelster** die schitterde in de film Endless.
b Jimmie vertelt graag **bijzondere verhalen** die eigenlijk niemand gelooft.
c Gisteren downloadde Derk **het genomineerde reclamefilmpje** dat inmiddels razendpopulair is.
d De **elektrische fiets** die de heer Vogel heeft gekocht, rijdt maximaal 25 km per uur.
- 2** De woorden *die* en *dat* verwijzen ernaar.
Die verwijst naar de-woorden en *dat* verwijst naar het-woorden.

Opdracht 1

- 1** die – ouderwetse spijkerbroeken
2 dat – het papier
3 dat – het krantje
4 die – Mevrouw Daniels

Opdracht 2

- 1** Wat – geen antecedent (betr.vnw m.i.a.), dat – het geheim
2 wat – De luchtvaartmaatschappij heeft opnieuw haar prijzen verhoogd
die – de klanten
3 dat – het boek
4 Wie – geen antecedent (betr.vnw m.i.a.)

Opdracht 3

- (1) dat = betr.vnw
(2) Het = pers.vnw , wat = betr.vnw, zelf = aanw.vnw
(3) ze = pers.vnw, hun = bez.vnw, die = betr.vnw
(4) –
(5) Deze = aanw.vnw, dat = betr.vnw
(6) –
(7) –
(8) ze = pers.vnw
(9) Dit = aanw.vnw, z'n = bez.vnw

Opdracht 4*

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- a Wie mee wil met de boswandeling, moet zich voor donderdag aanmelden.
b Weet jij wie zich allemaal hebben opgegeven voor de gratis proefles?
wie = vr.vnw
a Wat jij gisteren vertelde over Laura, klopt helemaal niet.
b Wat ga je komend weekend eigenlijk doen met je vrienden?
wat = vr.vnw
b Zullen we wat meenemen naar het feest dat Menno organiseert?
wat = onbepaald vnw

Formuleren

Startopdracht

In zin *a* moet de eerste komma een punt worden, in zin *b* de tweede. Wat opvalt, is dat beide zinnen bijna gelijk zijn. Het enige verschil is de volgorde van *we* en *vermaakten*. Deze volgorde bepaalt bij welk gedeelte van de zin de bijzin *hoewel het koud was* hoort.

Opdracht 1

- 1 onjuist
- 2 juist
- 3 onjuist
- 4 onjuist
- 5 juist
- 6 onjuist
- 7 onjuist

Opdracht 2

- (1) punt met hoofdletter
- (2) punt met hoofdletter
- (3) komma
- (4) punt met hoofdletter
- (5) punt met hoofdletter
- (6) punt met hoofdletter
- (7) komma
- (8) punt met hoofdletter
- (9) punt met hoofdletter
- (10) komma
- (11) punt met hoofdletter
- (12) komma

Opdracht 3

eigen antwoorden

Opdracht 4

- 1 zin 4, 5 en 6
- 2 Eigen antwoord.
- 3 Je moet de zinnen beginnen met 'Ik ga niet,'.
- 4 De regel dat je een deel van de zin dat steeds terugkomt niet elke keer hoeft te herhalen. Het is zelfs beter om dat niet te doen, om te voorkomen dat je tekst saai wordt.
- 5 Zin 3, omdat deze geen persoonsvorm en onderwerp bevat.
- 6 Eigen antwoord.
- 7 De zin luidt eigenlijk: *Waarom ik niet ga? Ik en ga* kun je weglaten omdat ze al in zin 2 staan.

Spelling

Startopdracht

- bijvoorbeeld: auto-ongeluk, autoband, video-installatie, videorecorder
- Je gebruikt het koppelteken om uitspraakproblemen te voorkomen.

Opdracht 1

- 1** coördinatie
- 2** discussiëren
- 3** draaiing
- 4** een van de vier
- 5** egoïsme
- 6** financieel
- 7** föhn
- 8** geautomatiseerd
- 9** poëzie
- 10** reünie

Opdracht 2

- 1** buggy'tje
- 2** bureautje
- 3** cafés
- 4** chimpansees
- 5** dressboys
- 6** Hans fiets
- 7** lentes
- 8** programma's
- 9** 's morgens
- 10** tv's

Opdracht 3

- 1** Juist; een koppelteken gebruik je in een samenstelling en een trema als het woord geen samenstelling is.
- 2** Juist; er is geen onduidelijkheid over de uitspraak.
- 3** Onjuist; om klemtoon aan te geven wordt het accent aigu gebruikt: é^ˆn.
- 4** Juist; er is geen apostrof nodig.

Opdracht 4

- 1** In Australië leven maar liefst 69 soorten kangoeroes in een bosachtig landschap.
- 2** Pas 's morgens om een uur of vier verliet de laatste bezoeker het café.
- 3** Hoewel de Française prima Nederlands spreekt, kwam ze op het moment suprême niet uit haar woorden.
- 4** 'Heb je überhaupt wel zin om vanavond glühwein te drinken?' vroeg Ingeborg aan haar collega.
- 5** De Tafelberg is echt dé toeristische attractie van Zuid-Afrika.
- 6** Lucas riep geërgerd tegen zijn zusje: 'Je moet me niet steeds na-apen!'

Opdracht 5*

- 1** - Helemaal in stijl kwam Levi naar het themafeest van leerjaar 3.
 - Indiah heeft krullend haar, maar ze zou liever steil haar hebben.
 - Voor iedereen geldt: haastige spoed is zelden goed.
 - Ruben is heel spaarzaam en geeft weinig geld uit.
 - De oma van Rewa heeft een hart van goud en ze staat voor iedereen klaar.
 - Als het hard waait en regent, zie je weinig mensen in de stad.
 - De aardappels waren niet lekker; ze waren nog rauw.
 - Als je een dierbare verliest, is het belangrijk om tijd te nemen voor rouw.
- 2** pont/pond, wij/wei, slab/slap, mail/meel

Opdracht 6

- 1 Als je een **interview** afneemt, is goede **communicatie** heel belangrijk, zowel verbaal als non-verbaal.
- 2 Toen de mentor ontdekte dat er in de meidenapp flink werd **geroddeld**, greep hij **onmiddellijk** in.
- 3 Beneden in het **souterrain** hebben de broers een **experiment** met verf uitgevoerd, waarbij ze het zeil op de vloer hebben **geruïneerd**.
- 4 Sommige mensen hebben de **neiging** om een probleem van iemand direct te **analyseren**, terwijl diegene meer gebaat is bij **empathie**.
- 5 Studenten van de TU in Eindhoven proberen zelf een **satelliet** te bouwen die ze de ruimte in kunnen sturen.
- 6 De verteller in deze **documentaire** is een echte **expert**; hij **verschafft** de kijker veel interessante informatie.
- 7 De nieuwe secretaresse van de financieel directeur maakte heel **nauwgezet** notulen van haar vergadering.
- 8 Vele eeuwen maakten de Russische tsaren volop **misbruik** van de **kwetsbare** positie van de arme boeren.
- 9 Het woord 'moraal' duikt op internet op als veelgebruikt **synoniem** van **ethiek**, maar deze woorden zijn niet zomaar inwisselbaar.
- 10 Op de ouderavond plaatsten de kritische ouders **kanttekeningen** bij het voorstel van de directeur om de schoolpleinwacht af te schaffen.

Opdracht 7

- 1 asiel
- 2 biscuit
- 3 hockey
- 4 hype
- 5 kopie
- 6 macaroni
- 7 penicilline
- 8 pony
- 9 pony's
- 10 typen
- 11 uniform
- 12 sympathiek

Opdracht 8

- 1 Francaise
- 2 conciërge
- 3 glühwein
- 4 crêpepapier
- 5 coupé
- 6 caissière

Opdracht 9

- (1) regent = pvtt
- (2) heb = pvtt
- (3) kan = pvtt, verzenden = pvtt
- (4) oplucht = pvtt
- (5) reageert = pvtt, bevestigend = od
- (6) lucht op = pvtt
- (7) helpt = pvtt, zetten = inf
- (8) heeft = pvtt
- (9) zoekt = pvtt
- (10) zoekt = pvtt, doen = inf
- (11) wil = pvtt, vinden = inf, ervaren = pvtt, overdrijf = pvtt
- (12) helpt = pvtt, leert = pvtt, meegemaakte = bn, relativeren = inf

Opdracht 10

1 Doordat het kabinet jarenlang heeft **bezuinigd** op de ouderenzorg, worden veel bejaarden nu **geconfronteerd** met te weinig aandacht.

2 Ooit was de haven in Woudrichem **dichtgeslibd**, maar in 1995 werd hij opnieuw **uitgediept**.

3 Sander had zich nog nooit **bekommerd** om gezond eten, tot er bij hem diabetes werd **geconstateerd**.

4 Afgelopen zaterdag heeft de familie Verdoorn weer **gebarbecued**, waarbij, zoals altijd, niet werd **beknibbeld** op de hoeveelheid vlees.

5 Bedenk goed of je de erfenis **aanvaardt** of **afwijst**.

6 Toen Ilse waterpokken had, **krabde** ze zich zo vaak dat ze er littekens op haar arm aan **overhield**.

7 Dat Maud zich zo laat **aanmeldt** voor de vrijwillige schoonmaakactie, **getuigt** niet van enthousiasme.

8 **Wend** je hoofd niet **af** als je wilt dat er naar je **wordt geluisterd**!

9 Als de gastvrouw de **gebraden** kippenpootjes **opdient**, **wordt** ze bij voorbaat door de gasten **gecomplimenteerd**.

10 In het **verzorgde** hotel ruiken de **geluchte** kamers lekker fris; het personeel **verzekert** de gasten van een prettig verblijf.

Hoofdstuk 2

Taalweetjes

Retorica

De vijf stappen (of fasen) die Quintilianus noemt (en die ook aan Cicero worden toegeschreven):

- 1 Vinding (Latijn: inventio)
- 2 Ordening (Latijn: dispositio)
- 3 Verwoording (Latijn: elocutio)
- 4 Geheugen (Latijn: memoria)
- 5 Voordracht (Latijn: actio)

(voor uitleg zie bijvoorbeeld <https://www.horusdebattraining.nl/debatteren/uit-het-hoofd-uit-het-hart/> of

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Retorica>

Retorische middelen

Retorische middelen zijn te vinden in de paragraaf Woordenschat van hoofdstuk 1 en 2 ('Stijlfiguren').

Spoken in het openbaar

Eigen antwoord. Zie voor tips bijvoorbeeld:

<https://www.bureauspraakwater.nl/artikelen/spreken-in-het-openbaar/10-tips-om-zenuwen-te-controleren-bij-spreken-in-het-openbaar/>

Enkele voorbeelden:

- Maak (oog)contact met het publiek.
- Zorg dat je de inhoud van je voordracht goed kent.
- Oefen de voordracht meer dan één keer voor een paar bekenden.
- Concentreer je op je boodschap en zie de boodschap als van belang voor het publiek.

Lezen

Startopdracht

Aan het eind van de inleiding wordt een vraag gesteld (Hoe weten we dan of ze [= mensen uit de prehistorie] eigenlijk wel kleding droegen?), dus je verwacht in de rest van de tekst een antwoord op die vraag. Maar die komt niet: de tekst gaat niet over de kleding van de neanderthalers, maar bevat andere informatie over dit volk: hoe ze eruitzagen, dat ze uitgestorven zijn en hoe dat waarschijnlijk gekomen is.

Opdracht 1

1 de naam 'hagelslag'

2 vraag/antwoordstructuur – De inleiding bevat een vraag die in de rest van de tekst beantwoord wordt.

3 volgens hem zelf

4 iets lekkers / voedsel dat als bijzonder aangenaam van smaak wordt beschouwd en meestal tamelijk bijzonder is

5 Uit het Nederlandse 'hagelslag' kun je niet goed opmaken wat het precies is. Bovendien denk je bij het woord 'hagelslag' aan iets wits of iets van ijs.

Uit de Belgische benaming 'chocoladekorrels' weet je dat 'hagelslag' iets is van chocolade (en dus om op te eten) en uit de benaming 'muizenstrontjes' kun je afleiden hoe de 'korrels' eruitzien: kleine, donkerbruine staafjes.

6 (1) een eeuw geleden (al. 2); (2) juli 1908; (3) maart 1913 (al. 4); (4) tegenwoordig (al. 4)

7 Nee, de auteurs willen geen historisch overzicht geven van 'hagelslag' en een verwachting uitspreken met betrekking tot de toekomst van het product. Het gaat vooral om het antwoord op de vraag waar de naam 'hagelslag' vandaan komt.

8 Nee, dat is niet erg: het is bij een korte tekst niet per se nodig een slotalinea met een samenvatting of conclusie aan te bieden; dat zou alleen maar tot onnodige herhaling leiden.

Opdracht 2

1 The C64, een remake van de vroegere spelcomputer Commodore 64

2 eigen antwoord

3 argumentatiestructuur – Aan het eind van de inleiding staat een standpunt en in alinea 4 t/m 7 staan argumenten voor dat standpunt.

4 overtuigen

5 *a* nerds (al. 2): computerfreaks (of: -fanaten)

b weldra (al. 3): snel; spoedig

c leek (al. 4): iemand die weinig van een bepaald onderwerp afweet

d aangewezen zijn op (al. 5): geen andere keus hebben

e gameplay (al. 7): speelervaring

f vrijwel (al. 7): bijna

g pixelige (al. 7): korrelige

h tot zijn recht kwam (al. 7): goed zichtbaar was

i tijdig (al. 7): op tijd

j decepties (al. 8): teleurstellingen

k weleer (al. 8): vroeger

6 Ik vind dat The C64 behoorlijk tegenvalt. (zie eind eerste alinea)

7 beschrijving

8 (1) Flink wat bekende games uit de Commodore 64-tijd zitten er niet bij. (2) De games die wel op The C64 staan, zijn bijzonder moeilijk te spelen. (3) Het apparaat is duur: € 80. (4) De gameplay op een plat scherm valt tegen: het is lastig om de games op zo'n scherm te spelen.

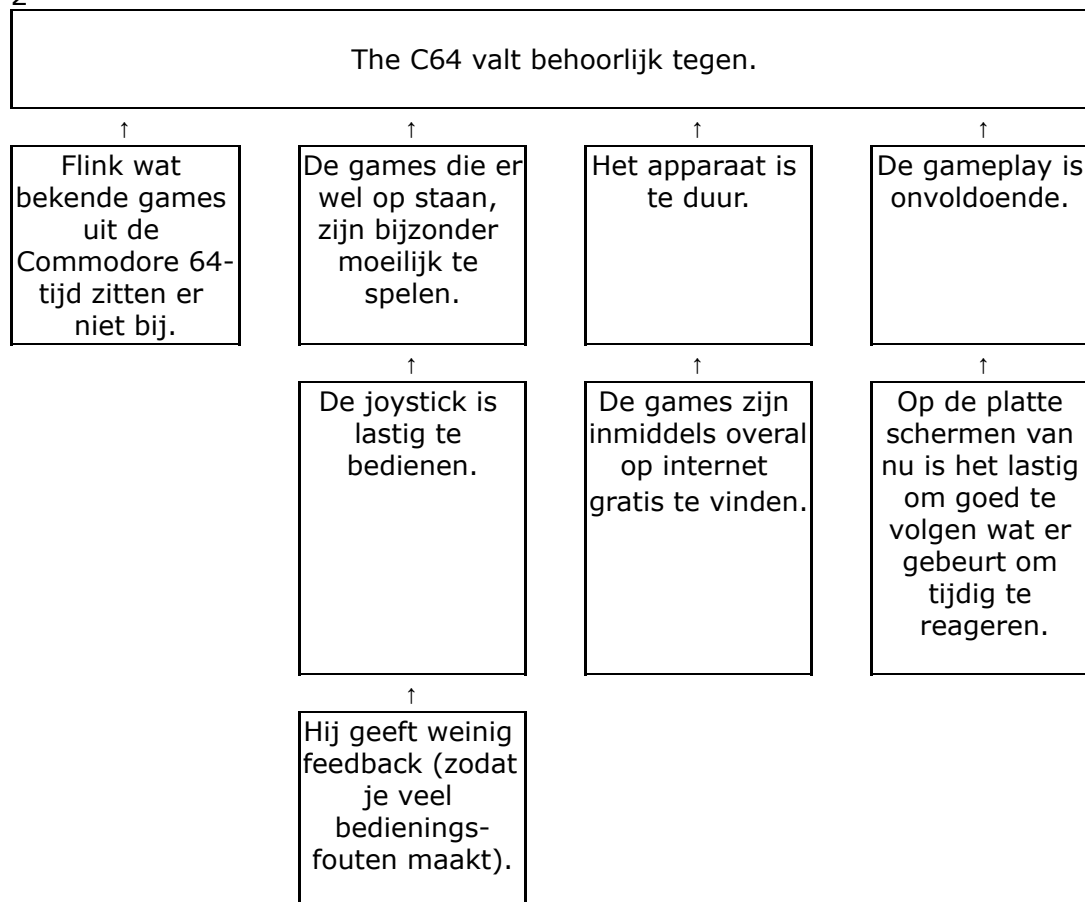
9 bovendien (al. 5), volgende (al. 6), nog een (al. 7)

10 The C64 biedt maar voor een paar uurtjes vermaak en wordt daarna niet meer gebruikt. (15 woorden)

Opdracht 3*

1 nadelen

2

Opdracht 4

1 veranderingen in Nederland in de afgelopen vijftig jaar

2 eigen antwoord

3 alinea 1 – In deze alinea wordt het onderwerp van de tekst geïntroduceerd.

4 De tekst heeft een aspectenstructuur, want er komen verschillende kanten/onderdelen/aspecten van het dagelijkse leven (vroeger en nu) aan de orde.

5 a weelde (al. 1): luxe

b verstoeld doen staan (al. 3): verbaasd laten zijn

c academische (al. 4): wetenschappelijke; universitaire

d hield het voor gezien (al. 6): stopte ermee

e continu (al. 5): voortdurend; onafgebroken

f fractie (al. 7): klein deel

g voorbehouden aan (al. 7): alleen bedoeld voor

h jetset (al. 7): internationale groep rijke mensen

i diensten (al. 7): producten die niet tastbaar zijn, zoals horeca, handel en transport

j desondanks (al. 10): toch; evengoed

6 zaken/dingen/veranderingen/vernieuwingen die je grootmoeder zouden verbazen

7 Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking is gestegen: er gaan meer mensen naar hbo of universiteit.

8 het continue aanbod van nieuws: vroeger was 'het nieuws' er alleen overdag en 's avonds, nu is het er altijd

9 Auto's, treinen en vliegtuigen hebben ervoor gezorgd dat we tegenwoordig verder en vaker van huis gaan dan ooit. (de derde zin)

10 (1) Vertrouwde banen zijn verdwenen. (2) Er is allerlei nieuw werk bijgekomen. (3) Het bestaande werk is veranderd; denk aan de mechanisatie in de landbouw.

11 Dat Nederland veranderd is van een agrarische en industriële economie tot een

diensten- en vrijetijdsmaatschappij. We recreëren nu op locaties waar vroeger gewerkt werd.

12 al. 2: voedsel

al. 3: huizen

al. 4: opleiding / scholing

al. 5: communicatie

al. 6: informatie

al. 7: reizen / mobiliteit

al. 8: werk

al. 9: vrije tijd

13 eigen antwoord

Opdracht 5*

al. 2 en 3: voedsel en huizen – Het gaat in beide alinea's over eerste levensbehoeften.

al. 4: opleiding / scholing

al. 5 en 6: communicatie en informatie – Het gaat in beide alinea's over informatievoorziening. / Communicatie en informatie zijn verwante begrippen en worden vaak in één adem genoemd (denk aan het begrip 'ICT').

al. 7: reizen / mobiliteit

al. 8 en 9: werk en vrije tijd – Het gaat in beide alinea's over zaken die elkaars tegenhanger zijn: zonder werk is er ook geen vrije tijd.

Opdracht 6

1 de Deltawerken

2 eigen antwoord

3 voor- en nadelenstructuur: Dat zie je aan formuleringen als:

- 'Het Deltaplan had een aantal voordelen [...].'¹ (al. 4)

- 'Een ander voordeel van het Deltaplan [...].'² (al. 5)

- 'Nog een pluspunt [...].'³ (al. 6)

- 'Ook de recreatieactiviteiten hebben negatieve gevolgen [...].'⁴ (al. 10)

- 'Kortom, de Deltawerken hebben veel goede dingen gebracht, maar er zijn ook problemen door ontstaan.'⁵ (al. 11)

4 a geëvacueerd (al. 2): tijdelijk verplaatst

b zeearmen (al. 3): delen van een zee of oceaan die het land binnendringen

c effectiever (al. 4): doeltreffender

d zeespiegel: hoogte van het zeewater

e vergden (al. 4): maakten nodig

f verzilting (al. 5): proces waarbij de bodem steeds zouter wordt

g compartimentering (al. 7): verdeling in afgegrensde gebieden

h brakke (al. 7): enigszins zoute

i getij (al. 7): systeem van eb en vloed

j flora en fauna (al. 10): alle planten en dieren in een bepaald gebied

k ecosystemen (al. 11): gebieden die qua planten, dieren en andere organismen als een geheel kunnen worden opgevat

5 oorzaak-gevolgverband

6 doel-middelverband

7 Omdat het Deltaplan doet waarvoor het bedoeld is: voldoende veiligheid bieden; het is dus effectief. Bij het plan om de dijken te verhogen blijft het risico op overstromingen bestaan vanwege de stijging van de zeespiegel. De verhoogde dijken zijn dus niet effectief, doordat ze niet doen waarvoor ze bedoeld zijn.

8

Door fysieke
barrières
ontstaan
onafhankelijke
meren.

b

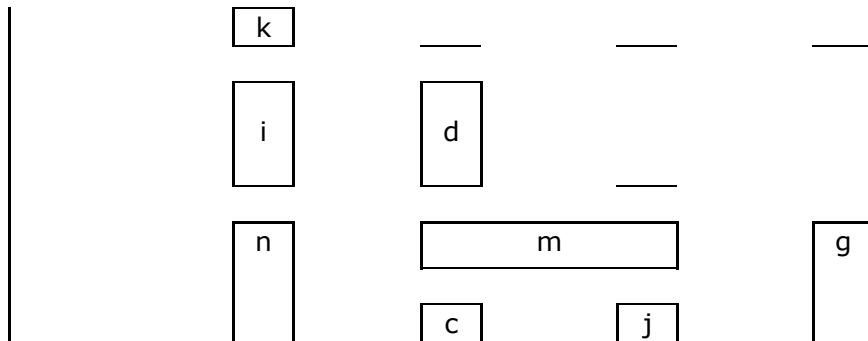
l

e

f

a

h

- a De pleziervaart ondervindt hinder.
b Er is geen getij meer en weinig doorstroming.
c Er komen meer toeristen.
d Er komt een einde aan variatie in de natuur.
e Er ontstaat grote groei van algen en wieren.
f Er ontstaat stank.
g Er verdwijnen planten en dieren.
h Er wordt een zwemverbod afgekondigd.
i Geleidelijke overgangen gaan verloren.
j Het is er minder schoon en rustig.
k Het vervuilde water kan niet meer gebruikt worden als sproeiwater.
l Het water wordt niet goed meer vermengd.
m Plaatselijke natuurgebieden gaan verloren.
n Ten behoeve van recreatie worden voorzieningen aangelegd, zoals jachthavens, vakantieparken en andere voorzieningen
9 tegenstellend verband – In alinea 4 t/m 6 staan voordelen van het Deltaplan en in alinea 7 t/m 9 staan nadelen.
10 echter (al. 5)
11 'Kortom, de Deltawerken hebben behalve veiligheid nog veel andere goede dingen gebracht, maar er zijn ook problemen door ontstaan.' (eerste zin)
12 eigen antwoord

Opdracht 7*

- 1 Er werd gekozen voor het tweede plan, dat bekend zou worden als het Deltaplan.
2 argumentatiestructuur – Het standpunt zou dan zijn *Het Deltaplan is een goed plan* en vervolgens zou je alleen de voordelen kunnen noemen. Je kunt eventueel ook nadelen/problemen noemen en die vervolgens als minder belangrijk betitelen of een oplossing voor dat nadeel/probleem geven.

Schrijven

Startopdracht

Tekst 1: eigen antwoord, bijvoorbeeld: Eerst zullen de nadelen van het ouder worden van de mens besproken worden. Daarna komen de voordelen aan bod.

Tekst 2: eigen antwoord, bijvoorbeeld: Eerst zal aandacht besteed worden aan hoe het vroeger was, zonder zomer- en wintertijd. Daarna zal verteld worden waarom de zomer- en wintertijd zijn ingevoerd en wat de effecten daarvan zijn.

Tekst 3: eigen antwoord, bijvoorbeeld: Er zullen argumenten aan de orde komen ter ondersteuning van het standpunt dat scholen rookvrij moeten zijn. Daarna volgt een conclusie.

Opdracht 1

1 Tekst 1: eigen antwoord, bijvoorbeeld: voor- en nadelenstructuur; vraag- en antwoordstructuur; verleden-heden(-toekomst)structuur.

Tekst 2: eigen antwoord, bijvoorbeeld: verleden-heden(-toekomst)structuur; vraag-antwoordstructuur.

Tekst 3: eigen antwoord, waarschijnlijk: argumentatiestructuur; voor- en nadelenstructuur.

2 eigen antwoord

Opdracht 2

1 a eigen antwoord, bijvoorbeeld: aspectenstructuur; tekstdoel: informeren.

b eigen antwoord, bijvoorbeeld: verklaringsstructuur; tekstdoel: informeren.

c eigen antwoord, bijvoorbeeld: probleem-oplossingstructuur; tekstdoel: informeren/opiniëren.

d eigen antwoord, bijvoorbeeld: argumentatiestructuur; tekstdoel: overtuigen.

e eigen antwoord, bijvoorbeeld: verleden-heden(-toekomst)structuur; tekstdoel: informeren.

2 eigen antwoord

Opdracht 3

eigen antwoord

Feedbackformulier

Dit formulier is ingevuld door:	
De tekst is geschreven door:	
Opdracht: Schrijf een tekst over <i>bordspelletjes – gezondheidszorg – social media – vervoer – vrijetijdsbesteding</i> .	
Vorbereiding	- +
Onderwerp, schrijfdoel, hoofdgedachte en structuur zijn goed gekozen en staan boven het bouwplan.	O O O O
Bouwplan	- +
Het bouwplan is volledig en goed ingevuld.	O O O O
Inleiding: aandacht van de lezer trekken	- +
De schrijver trekt de aandacht van de lezer; hij maakt hem nieuwsgierig naar de rest van de tekst. Hij doet dat met: O iets uit de actualiteit. O iets uit de geschiedenis. O een voorbeeld. O iets wat voor de lezer van persoonlijk belang is.	O O O O
Inleiding: onderwerp introduceren	- +

De schrijver introduceert het onderwerp. Dat doet hij door: O een hoofdvraag en eventueel deelvragen over een verschijnsel te stellen. O een probleem te formuleren. O zijn standpunt te geven.	0 0 0 0
De inleiding heeft ongeveer 50 woorden.	0 0 0 0
Kern	- +
De schrijver behandelt elk deelonderwerp in een aparte alinea.	0 0 0 0
De schrijver gebruikt aan het begin van elke alinea een signaalwoord voor een opsomming.	0 0 0 0
De schrijver gebruikt structuuraanduidende zinnen.	0 0 0 0
De alinea's zijn voldoende uitgewerkt.	0 0 0 0
De kern heeft ongeveer 175 woorden.	0 0 0 0
Slot	- +
De schrijver formuleert de hoofdgedachte van de tekst in de vorm van: O het antwoord op de hoofdvraag. O een oplossing voor het probleem. O een herhaling van zijn standpunt.	0 0 0 0
De schrijver vult zijn conclusie (hoofdgedachte) aan met: O een aanbeveling. O een toekomstverwachting.	0 0 0 0
De schrijver gebruikt signaalwoorden, zoals <i>daarom</i> , <i>kortom</i> , <i>al met al</i> en <i>dus</i> .	0 0 0 0
De schrijver sluit zijn tekst af met een krachtige zin: een uitsmijter.	0 0 0 0
Het slot heeft ongeveer 25 woorden.	0 0 0 0
Titel	- +
Er staat een passende titel boven de tekst.	0 0 0 0
Taalverzorging	- +
De tekst bevat volledige zinnen.	0 0 0 0
Alle woorden zijn correct gespeld.	0 0 0 0
Hoofdletters en leestekens staan op de juiste plaats.	0 0 0 0
De tekst bevat geen andere taalfouten.	0 0 0 0
De schrijver varieert voldoende in woordkeus, zinsopbouw en zinslengte.	0 0 0 0
Lay-out	- +
De opmaak is verzorgd.	0 0 0 0
De tekst bevat ongeveer 250 woorden.	0 0 0 0
Top en tip	
Top: (heel) goed aan deze tekst vind ik ... Tip: volgende keer kun je beter ...	

Kijken en luisteren

Startopdracht

Het juiste antwoord is zestien keer.

Maar:

- Heb je de gorilla gezien? Van de mensen die nog nooit eerder zo'n filmpje hebben gezien, heeft ongeveer de helft de gorilla niet gezien.
- Als je de gorilla wel gezien hebt, wist je dan het juiste antwoord op de vraag?
- Als je de gorilla wel gezien hebt, heb je dan ook gezien dat het gordijn van kleur veranderde en dat een van de spelers in het zwart uit beeld verdwenen is?

Dit fenomeen staat bekend als 'the monkey business illusion'. Als je gefocust bent op een bepaald aspect, zul je andere aspecten missen. Dit speelt ook een rol bij aantekeningen maken. Doordat je van tevoren documentatievragen formuleert, leg je voor jezelf vast waarop je je gaat focussen. Dit heeft als voordeel dat je alleen aantekeningen maakt van informatie die voor jou relevant is. Het heeft echter als nadeel dat je informatie mist die wel belangrijk kan zijn. Het is daarom verstandig om goed na te denken over je documentatievragen én het fragment zo mogelijk nog een keer te bekijken om te zien of je relevante informatie gemist hebt.

Opdracht 1

1/2/3 *Wat is de pest?*

- een gruwelijke ziekte

Welke verschijnselen horen bij de pest?

- zwarte plekken
- hoge koorts
- ondraaglijke hoofdpijn
- hallucinaties

Waar komt de pest vandaan?

- China / Azië

Hoe werd de pest overgebracht?

-

Hoe kwam de pest in Nederland terecht?

- via handelsroutes / scheepvaart

Waar en wanneer heerste de pest in Nederland?

- 1349 Bergen op Zoom
- 1663 Amsterdam
- Gouden Eeuw in o.a. Rotterdam en Leiden

Wat werd er in Nederland tegen de pest gedaan?

- pesthuis buiten de stad: hier werden mensen die aan de pest leden via de peestsloot naartoe gebracht, om verdere besmetting te voorkomen.

Ging iedereen die de pest kreeg dood of kon men de ziekte overleven?

- eenmaal besmet, ging je binnen een paar dagen dood

Sinds wanneer komt de pest niet meer voor in Nederland?

-

Wat gebeurt er als tegenwoordig toch iemand de pest krijgt?

-

- 4** - de informatie over het massagraf in Bergen op Zoom
- de functie van de tonnen pek en teer (lijklucht verdrijven)

5 *Wat is de pest?*

- mysterieuze ziekte

Welke verschijnselen horen bij de pest?

- onrustig
- koorts
- enorme puisten
- builen zo groot als appels
- zwarte vlekken
- bloed spuwen

Waar komt de pest vandaan?

-

Hoe werd de pest overgebracht?

- vlooiën die op ratten leven

Hoe kwam de pest in Nederland terecht?

-

Waar en wanneer heerste de pest in Nederland?

- 14^e eeuw

- elke tien jaar een nieuwe uitbraak

- Amsterdam 1664

Wat werd er in Nederland tegen de pest gedaan?

-

Ging iedereen die de pest kreeg dood of kon men de ziekte overleven?

- pestlijders overlijden binnen twee tot acht dagen

Sinds wanneer komt de pest niet meer voor in Nederland?

- 1929 was de laatste keer, in de haven van Rotterdam

Wat gebeurt er als tegenwoordig toch iemand de pest krijgt?

- quarantaine, om besmetting te voorkomen

- antibiotica

6 dat mensen dachten dat de pest een straf van God was

7 Dit zou je kunnen opzoeken op internet. Als je op drie betrouwbare sites hetzelfde jaartal vindt, mag je ervan uitgaan dat dit klopt.

Als je het uitzoekt, zul je zien dat de pest in 1663 in Amsterdam opkwam en dat er in 1664 de meeste slachtoffers vielen.

Opdracht 2

1 Misschien weet je nog niet zoveel over New York, maar met de klas kom je er vast wel achter dat New York vroeger van Nederland is geweest en dat het toen Nieuw Amsterdam heette.

2 Mogelijke deelonderwerpen zijn:

- het ontstaan van Nieuw Amsterdam;

- de overgang van Nieuw Amsterdam naar New York;

- zichtbare invloeden van Nederland in het huidige New York;

3 eigen antwoorden

4 Mogelijke documentatievragen zijn:

- Hoe kwam Nieuw Amsterdam in Nederlandse handen?

- Welk deel van het huidige New York heette vroeger Nieuw Amsterdam?

- Hoe en waarom werd Nieuw Amsterdam New York?

- Wat zou er gebeurd zijn als Nieuw Amsterdam veel langer een Nederlandse kolonie was gebleven?

- Welke Nederlandse invloeden zijn nu nog terug te zien in New York?

5 Filmpje 1:

Hoe kwam Nieuw Amsterdam in Nederlandse handen?

- 1609: Eng. kapitein in Ned. dienst ontdekt toev. Manhattan

- handel met Indianen

- kocht Manhattan voor 60 gulden

Andere relevante informatie:

- brief met bewijs van koop

- Indianen ander idee van 'bezit': land bezit (vgl. lucht)

- dus: koop van gebruiksrecht, niet van stuk land

Filmpje 2:

Hoe kwam Nieuw Amsterdam in Nederlandse handen?

- Ned. nederzetting op Manhattan breidde uit

Andere relevante informatie:

- 1624: 30 Waalse families v. Amsterdam Nw Ned.

- vlucht vanuit België vanw. geloofsvervolging Spanje

- vredelievende onderhandelingen Indianen

Filmpje 3:

Welk deel van het huidige New York heette vroeger Nieuw Amsterdam?

- klein stukje Manhattan, onder Wall Street

Welke Nederlandse invloeden zijn nu nog terug te zien in New York?

- straatnamen en namen stadsdelen, bijv. Broadway, Wall Street, Pearl Street, Brooklyn
- graf Peter Stuyvesant in kerk

6 Het derde filmpje leverde meeste antwoorden op. Na deze filmpjes weten jullie echter nog steeds niet hoe Nieuw Amsterdam New York werd.

7 Eerste 'feit': Nederland heeft Nieuw Amsterdam ingeruild voor Suriname.

Dit klopt niet. De Engelsen hebben Nieuw Amsterdam veroverd op de Nederlanders en een paar jaar later veroverden de Nederlanders Suriname. Toen ze vervolgens vredesbesprekingen voerden, besloten ze dat iedereen mocht houden wat hij op dat moment had. Het was dus geen directie ruil.

Tweede 'feit': Nederland heeft Manhattan gekocht van de Indianen voor 60 gulden. Dit is ook niet waar. Er werd wel voor 60 gulden aan spullen gegeven, maar de Indianen beseften niet dat ze het land aan het verkopen waren, omdat ze een andere kijk op eigendom hadden.

Derde 'feit': Het oude New York zag er Nederlands uit. Dit klopt wel. Er waren grachten met bakstenen en houten huizen en er was zelfs een molen.

Vierde 'feit': Als we Nieuw Amsterdam niet waren kwijtgeraakt, zou heel Amerika nu Nederlands spreken. Dit klopt niet. Nieuw Nederland was maar een heel klein gebiedje en er zaten overal Engelsen en Fransen. We waren Nieuw Nederland sowieso kwijtgeraakt, want de overmacht was te groot.

8 Waarschijnlijk hebben jullie alleen het derde 'feit' opgenomen in de mindmap. Omdat in het eerste filmpje ook al uitgelegd werd hoe Indianen tegen bezit aankijken, wisten jullie natuurlijk al hoe het zat.

9 Jullie kunnen verder zoeken op internet. Als je op twee andere, betrouwbare sites dezelfde informatie vindt, mag je ervan uitgaan dat die klopt.

10 eigen antwoord

Waarschijnlijk missen jullie vooral informatie over de overgang van Nieuw Amsterdam naar New York. De Engelsen hebben het gebied dus veroverd op de Nederlanders. Maar hoe ging dat eigenlijk? En wie was Peter Stuyvesant?

Spreken en gesprekken

Startopdracht

a een mondelinge enquête – Je kunt binnen school leerlingen vragen stellen over het gewenste assortiment.

b een schriftelijke enquête – Het is niet handig om bij alle ouders langs te gaan om te vragen of ze iets kunnen bijdragen. Je kunt wel een schriftelijke enquête opstellen en deze online laten invullen.

Opdracht 1

a Geschikt, want als veel mensen de bioscoop regelmatig bezoeken, is het geen goed idee om tot sluiting over te gaan.

b Ongeschikt, want de vraag is suggestief: je gaat er al vanuit dat de ander het belangrijk vindt, maar je weet niet of dat klopt.

c Ongeschikt, want de vraag is suggestief: je gaat er vanuit dat de ander het jammer vindt.

d Geschikt, want als je de leeftijden weet, kun je kijken of deze invloed hebben op de andere antwoorden. Misschien hebben jonge mensen wel een andere mening dan oudere. Of misschien komen er wel meer oudere mensen dan jonge.

e Ongeschikt, want het is de vraag of bezoekers hier een goed antwoord op geven. Deze vraag kun je beter stellen aan medewerkers van de bioscoop.

f Geschikt, want met deze vraag kun je inventariseren waarom mensen de bioscoop bezoeken.

Opdracht 2

1 Mogelijke vragen zijn:

- In welke klas zit je?
- Hoe veilig voel je je op school?
- Wordt er op school gepest?
- Ben jij weleens gepest?
- Wat doet de school om pesten te voorkomen?
- Is er weleens iets van jou vernield of gestolen?
- Zijn er plekken op school waar je je niet veilig voelt? Zo ja, welke?
- Wat vind je van de omgangsregels op school?

2 eigen antwoorden

3 eigen antwoorden

4 eigen antwoorden

Opdracht 3

eigen antwoorden

Woordenschat

Startopdracht

- 1** a Zij was erg verbaasd.
b een heel mooi huis
c heeft een verstandelijke beperking
d de bedrijven moesten leeggemaakt worden door alle kippen op die boerderijen af te maken
e enorm veel fouten
f kregen we ontzettend veel
- 2** a om het te benadrukken door het te overdrijven
b om het te benadrukken door het af te zwakken
c om te voorkomen dat je iemand kwetst
d om een pijnlijke situatie te verzachten
e om het te benadrukken door het af te zwakken
f om het te benadrukken door het te overdrijven

Opdracht 1

- a hyperbool
b understatement
c eufemisme
d eufemisme
e understatement
f hyperbool

Opdracht 2

- 1** honderd keer – hyperbool
2 Hij kwam, hij zag, hij overwon – drieslag
3 een volslank figuur – eufemisme
4 geen leren laarzen, geen boots, geen sneakers, maar een paar pantoffels – omgekeerde climax
5 Te weinig om te leven, maar te veel om te sterven – tegenstelling
6 We moeten er nog wel wat aan doen – understatement
7 goed, beter, uitmuntend – climax
8 een zee van – hyperbool

Opdracht 3

- 1** –
2 3 fabeltjes: verzinsels
4 überhaupt: helemaal
5 temperen: verminderen
6 verbastering: vervorming
7 deed een beroep op: verzocht, vroeg
9 zich toe te leggen op: zich bezig te houden met
13 resulteerde in: leidde tot
16 potentiële: mogelijke
17 inspeelde op: actief reageerde op
19 verzadigd: totaal gevuld
21 bekeren tot: overtuigen van
- 3** 1 omslag: verandering
2 masculien: mannelijk
8 campagne: publieksactie
10 wijdverspreide: veel voorkomende
- 11 misvattingen: verkeerde ideeën
12 allesbehalve: geenszins; helemaal niet
14 bescheiden: kleine
15 strategie: aanpak
18 doorbraak: plotselinge vooruitgang

20 maskeren: verbergen

22 inactieven: werklozen

4 - hyperbool (alinea 3): een eeuwigheid

- understatement (alinea 5): een leuke winst

- eufemisme (alinea 8): inactieven

Opdracht 4

1 - de dood/sterven: de grote reis aanvaarden – heengaan – het tijdelijke voor het eeuwige verwisselen – inslapen – naar zijn laatste rustplaats gaan – verscheiden.

- (Naar) de wc (gaan): het kleinste kamertje – nummer 100 – zijn handen wassen – zijn neus poederen – sanitaire stop – stoelgang.

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld: De dood en de wc zijn onderwerpen waarover je niet gemakkelijk spreekt, zogeheten taboe-onderwerpen.

Opdracht 5

eigen antwoorden

1 Uit de situatie moet blijken dat iemand zich enorm verveelt.

2 Uit de situatie moet blijken dat iemand heel veel geld heeft verdiend.

3 Uit de situatie moet blijken dat iets (een gebouw, een zaal o.i.d.) behoorlijk vernield is.

Opdracht 6

1 een **instinker**: een moeilijkheid in een opgave die gemakkelijk over het hoofd gezien wordt

2 een **rijke** stinkerd: een ontzettend rijk mens

3 een uur **in de wind** stinken: heel erg vies ruiken

4 Eigen **roem** stinkt: Het is niet gepast om zichzelf te prijzen.

5 Geld stinkt niet: Alle manieren om aan geld te komen zijn toegestaan.

6 stank voor **dank**: ondank in plaats van dank

7 Zachte heelmeeesters maken stinkende **wonden**: Halve maatregelen verergeren het probleem alleen maar.

8 zijn stinkende **best** doen: alles doen wat mogelijk is

Opdracht 7

1 eigen antwoorden

2 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

dolhuis – gekkenhuis – krankzinnigengesticht – psychiatrische kliniek

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

1 a dames- en herenschoenen

b kleine en grote landen

c Hidde mailde en Luuk belde het bestuur.

d feestmutsen en -neuzen

e beroemde acteurs en actrices

f Kasia reed door rood licht en kwam daardoor bijna onder de tram.

2 Bij a, b en c wordt het gemeenschappelijke deel (zie de onderstrepingen) genoemd in het laatste deel van de samentrekking en daarvóór weggelaten.

Bij d, e en f wordt het gemeenschappelijke deel (zie de onderstrepingen) genoemd in het eerste deel van de samentrekking en daarna weggelaten.

Opdracht 1

1 woordniveau: a en d

woordgroepniveau: b en e

zinsniveau: c en f

2 voorwaartse samentrekking: d, e en f

achterwaartse samentrekking: a, b en c

Opdracht 2

1 Ela geeft in het sportcentrum streetdance- en stepllessen.

2 Bij die zaak kun je trouwjurken, -pakken en -accessoires kopen.

3 Mijn moeder haalt op zaterdag altijd verse krentenbollen en croissants.

4 In die galerie zie je dure en betaalbare kunstwerken.

5 Deze regels gelden voor zowel hoog- als laagopgeleide werknemers. (2x)

6 Mijn tante Julia houdt erg van reizen, maar durft niet te vliegen.

Opdracht 3

1/2 a spannende: op woordgroepsniveau – voorwaarts

b bruin: op woordniveau – achterwaarts

c hapjes: op woordgroepniveau – voorwaarts

d eeuw: op woordgroepniveau – achterwaarts

e banket: op woordniveau – voorwaarts

f Lotte: op zinsniveau – voorwaarts

Opdracht 4

1 De eerste trein reed van Amsterdam naar Haarlem en de eerste trein (1) bestond uit coupés in de eerste klasse (2), tweede klasse (3) en derde klasse.

(1) zinsniveau; voorwaarts (het ow is samengetrokken)

(2) woordgroepniveau; achterwaarts (een deel van het vv is samengetrokken)

(3) woordgroepniveau; achterwaarts (een deel van het vv is samengetrokken)

2 De rode baan van de Nederlandse vlag staat voor 'het volk', de witte baan van de Nederlandse vlag (1) staat (2) voor 'de adel' en de blauwe baan van de Nederlandse vlag (3) staat (4) voor 'de kerk'.

(1) woordgroepniveau; voorwaarts (een deel van het ow is samengetrokken)

(2) zinsniveau; voorwaarts (de pv is samengetrokken)

(3) woordgroepniveau; voorwaarts (een deel van het ow is samengetrokken)

(4) zinsniveau; voorwaarts (de pv is samengetrokken)

3 In Artis wonen roodwangschildpadden (1) en woudschildpadden en er zijn wel Aziatische olifanten, maar er (2) zijn (3) geen Afrikaanse olifanten (4).

(1) woordniveau; achterwaarts

(2) zinsniveau; voorwaarts (de bwb is samengetrokken)

(3) zinsniveau; voorwaarts (de pv is samengetrokken)

(4) woordgroepniveau; voorwaarts

4 Jos verzamelt oude filmaffiches uit Frankrijk en Jos (1) verkoopt recente filmaffiches (2) uit de VS.

- (1) zinsniveau; voorwaarts (het ow is samengetrokken)
(2) woordgroepniveau; voorwaarts

Opdracht 5

1 - succesvolle en minder succesvolle modellen

- slimme en bijzonder slimme leerlingen

2 Als je *succesvolle* en *slimme* weglaat, krijg je een foute samentrekking:

- succesvolle (modellen) en minder modellen

- slimme (leerlingen) en bijzonder leerlingen

De woorden *minder* en *bijzonder* specificeren de bijvoeglijke naamwoorden *succesvolle* en *slimme*. Als je deze bijvoeglijke naamwoorden weglaat, slaan *minder* en *bijzonder* op het zelfstandig naamwoord en dan klopt de zin niet meer.

Opdracht 6*

1 In deze zinnen is er sprake van betekenisverschil tussen het overgebleven en het weggelaten zinsdeel.

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Nora maakt haar bed op en dat ze wekomt.

- De dief nam het horloge uit de vitrine en daarna de benen.

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

De zinnen zijn niet duidelijk doordat je niet weet wat de boodschap is.

Je zou de zinnen als volgt kunnen veranderen:

- *Weet jij nog wat we vorig jaar meemaakten op vakantie?*
- *Al drie weken heb ik last van hoofdpijn en spierpijn.*
- *Geen enkele manier om dat jampotje open te krijgen lukt.*

Opdracht 1

1 iedereen, elk

2 je, je

3 je, alles, iedereen

4 zoiets, iemand

5 niemand

6 het (in de tweede zin)

Opdracht 2

1 1 -

2 hem = pers.vnw, onze = bez.vnw

3 ze = pers.vnw

4 je = pers.vnw

5 -

6 jullie = pers.vnw, het = pers.vnw

2 volgende = bn

3 Veel = onbep.hoofdtelw.

Opdracht 3

niet = bw

of = vgw

geur = zn

je = bez.vnw

kunnen = hww

beweeglijke = bn

me = pers.vnw

opspringt = zww

je = pers.vnw

het = blw

van = vz

mijn = bez.vnw

bloemblaadjestere = bn

je = bez.vnw

tegen = vz

kon = hww

alles = onbep.vnw

snel = bw

dat = aanw.vnw

dikwijls = bw

Opdracht 4

het:

- Lars ziet het niet meer zitten. (onbep.vnw)
- Bij het nieuwe winkeltje kun je leuke sokken kopen. (blw)
- Ik had een mooi leesboek, maar ik ben het kwijt. (pers.vnw).

je:

- Sommige dingen moet je je niet aantrekken. (onbep.vnw)
- Zou je niet gaan als je de trein wilt halen, Isa? (pers.vnw)

- Je voetbalschoenen liggen in schuur. (bez.vnw)

wat:

- Volgens mij heeft Meryem wat op haar geweten. (onbep.vnw)

- Wat gaan jullie dit jaar met Kerstmis doen? (vr.vnw)

- Het allermooiste wat ik ooit heb gezien, waren de Rocky Mountains. (betr.vnw).

Opdracht 5*

1 zich wassen, zich scheren, zich vergissen, zich vermaken

2 a Ik = pers.vnw, me = wed.vnw, ik = pers.vnw

b Wij = pers.vnw, ons = wed.vnw, ons = bez.vnw

c zich = wed.vnw, ze = pers.vnw, iets = onbep.vnw, haar = bez.vnw

d je = pers.vnw, je = wed.vnw, hem = pers.vnw

Formuleren

Startopdracht

In de drie zinnen is na 'en' iets weggelaten wat je niet kunt weglaten, omdat het in beide delen van de zin een andere betekenis heeft.

1 Hij hield van haar en hield haar handen vast. *Van iemand houden* is iets anders dan *iemand vasthouden*. *Houden* heeft dus in beide delen van de zin een andere betekenis.

2 Zij gaf veel om haar vader en gaf hem een cadeautje. *Om iemand geven* is iets anders dan *iemand iets geven*. *Geven* heeft dus in beide delen van de zin een andere betekenis.

3 Hier maakt men fietsen en maakt men grappen. *Fietsen maken* is iets anders dan *grappen maken*. *Maken* heeft dus in beide delen van de zin een andere betekenis.

Opdracht 1

1 - mevrouw van der Wal is in het eerste deel onderwerp en in het tweede deel ook; dit mag je dus weglaten.

- heeft is in het eerste deel hulpwerkwoord en in het tweede deel ook; dit mag je dus weglaten.

2 - Yesser is in het eerste deel onderwerp en in het tweede deel ook; dit mag je dus weglaten.

- vergat is in het eerste deel hulpwerkwoord en in het tweede deel ook; dit mag je dus weglaten.

- zijn vriendin is in het eerste deel meewerkend voorwerp en in het tweede deel lijdend voorwerp; dit mag je dus niet weglaten.

Verbetering: Yesser vergat zijn vriendin een cadeau te geven en zijn vriendin (of: haar) te feliciteren.

3 - de inbreker is in het eerste deel onderwerp en in het tweede deel ook; dit mag je dus weglaten.

- liep is in beide gedeelten zelfstandig werkwoord, maar een emmer omver lopen is iets anders dan tegen de lamp lopen; dit mag je dus niet weglaten.

Verbetering: De inbreker liep een emmer omver en liep daardoor tegen de lamp.

4 - onze buurman is in het eerste deel onderwerp en in het tweede deel ook; dit mag je dus weglaten.

- is is in het eerste deel koppelwerkwoord en in het tweede deel ook; dit mag je dus weglaten.

Opdracht 2

1 - gaan – mag niet: ~~andere vorm~~ ander getal

- tijdens de vakantie – mag wel: ~~zelfde vorm~~ zelfde functie, getal en betekenis

Verbetering: Ik ga tijdens de vakantie het liefst zoveel mogelijk naar het strand, maar mijn ouders gaan liever naar musea of andere bezienswaardigheden.

2 - de gemeente – mag wel: ~~is in beide delen ow~~ zelfde functie (is in beide delen ow), getal en betekenis.

- bouwt – mag niet: ~~huizen bouwen is iets anders dan aan de toekomst bouwen~~ andere betekenis. Huizen bouwen is iets anders dan aan de toekomst bouwen

Verbetering: De gemeente bouwt hier nieuwe huizen en bouwt hier aan de toekomst.

3 de organisatoren – mag wel, ~~is in beide delen ow~~ mag wel: zelfde functie (is in beide delen ow), getal en betekenis.

4 - deze fiets – mag wel, ~~is in beide delen ow~~ mag wel: zelfde functie (is in beide delen ow), getal en betekenis.

- is – mag niet, ~~is het~~ is in het eerste deel kww en in het tweede deel hww

Verbetering: Deze fiets is nog redelijk nieuw en is toch al vaak kapot geweest.

5 - we – mag wel: ~~is in beide delen ow~~ zelfde functie (is in beide delen ow), getal en betekenis.

- zoeken – mag niet: andere betekenis. *Iets uitzoeken* is iets anders dan *een oplossing zoeken*

Verbetering: We zoeken het uit en zoeken naar een oplossing.

6 (aan) de burgemeester – mag niet: ~~het is in het eerste deel ow en in het tweede deel mv~~

andere functie. *De burgemeester* is in het eerste deel ow en in het tweede deel mv
Verbetering: De burgemeester nam afscheid van de stad en (aan) de burgemeester (of: hem) werd een groot feest aangeboden.

Opdracht 3

1 fout

- *mevrouw van Delden* is in beide delen ow: mag weggelaten worden
- *had* is in beide delen hww: mag weggelaten worden
- *Lodewijk* is in het eerste deel lv en in het tweede deel mv: mag niet weggelaten worden
Verbetering: Mevrouw van Delden had Lodewijk op spijbelen betrapt en hem straf gegeven.

2 fout

- *de nieuwste film van Spielberg* is in het eerste deel ow en in het tweede deel lv: mag niet weggelaten worden
Verbetering: De nieuwste film van Spielberg is heel spannend en je moet hem gezien hebben.

3 fout

- *Milou* is in beide delen ow: mag weggelaten worden
- *had* is in het eerste deel hww en in het tweede deel zww: mag niet weggelaten worden
Verbetering: Milou had zich erg verheugd op de avondvierdaagse, maar had al na de eerste dag enorme blaren op haar voeten.

4 fout

- *De mountainbike* is in het eerste deel ow en in het tweede deel lv: mag niet weggelaten worden
Verbetering: De mountainbike was heel duur, maar ik wilde hem toch graag hebben.

5 goed

- *meneer De Bree* is in beide delen ow: mag weggelaten worden
- *was* is in beide delen hww: mag weggelaten worden

6 fout

- *Harold* is in beide delen ow: mag weggelaten worden
- *trok een lange broek aan* heeft een andere betekenis dan *trok zich niets aan*: zowel *trok* als *aan* mag niet weggelaten worden
Verbetering: Harold trok ondanks de hitte een lange broek aan en Harold trok zich niets van de opmerkingen van zijn klasgenoten aan.

Opdracht 4*

1 a Marise gaf veel om haar man gaf hem bij elk afscheid een kus.

b Mijn opa is op zijn achttiende verliefd geworden op mijn oma en is dat nog steeds.

c Automobilisten moeten zich aan de verkeersregels houden, en fietsers en voetgangers ook.

d De antiquair wilde de muziklerares een album van The Rolling Stones verkopen, maar zij kon het niet betalen.

e Nadia gaf Marieke een boek en Stijn een horloge.

f Nadia gaf Marieke een boek en Stijn een horloge.

2 De zinnen zijn gelijk, terwijl de zinnen zonder samentrekking niet hetzelfde betekenen. De zin met de samentrekking is dus ambigu: er zijn twee betekenissen mogelijk.

Spelling

Startopdracht

Bij personen komt er een *n* achter het telwoord, bij dingen/zaken niet.

Opdracht 1

- 1 De **eersten** schepten ruim op van het buffet, zodat er voor de **laatsten** helaas weinig overbleef.
- 2 De ouders van Sheira hebben een goede baan, hoewel ze geen van **beiden** hebben gestudeerd.
- 3 Op Texel zag ik heel veel verschillende vogels; wel **honderden**!
- 4 Wegens tijdgebrek konden **sommige** van de dieren niet direct geholpen worden tijdens het spreekuur.
- 5 Hoewel we veel vrienden hebben, nodigen we de **meeste** niet uit voor ons zilveren huwelijksfeest.
- 6 Uit **alle** reacties na de presentatie bleek dat **weinig** zich hadden verveeld.

Opdracht 2

- 1 Behoren jullie eigenlijk tot de **besten** van de debatclub?
- 2 Deze school heeft een speciaal programma ontwikkeld voor alle **hoogbegaafde** leerlingen.
- 3 Hoeveel **bekenden** kwam jij gisterenavond tegen op de verjaardag van Anita?
- 4 Als **vermogene** ontvang je van de bank regelmatig informatie over fiscale mogelijkheden.

Opdracht 3

- 1 Juist
- 2 Onjuist; *alle* verwijst niet naar personen dus schrijf je *alle* in plaats van *allen*.
- 3 Onjuist; Zelfstandig gebruikte bijvoeglijke naamwoorden die zaken (dingen) aanduiden, eindigen altijd op een -e:
- 4 Juist; Als *favorieten* naar dieren verwijst, dan klopt de zin. Als *favorieten* naar personen verwijst, dan moet het *beiden* zijn in plaats van *beide*.

Opdracht 4

- 1 Daar moet je toch een **mouw** aan weten te passen!
- 2 Bij deze hippe kapper in de **Kabeljauwstraat** kun je ook je **wenkbrauwen** laten verven.
- 3 De zusjes stonden elkaar op het balkon ongegeneerd uit te **jouwen**.
- 4 Na commentaar van zijn collega's verwijderde de **wethouder verbouwereerd** zijn **Facebookaccount**.
- 5 Als een **grauwe** deken hing de mist vanmorgen over de **landbouwgrond** in het boerendorp.
- 6 De vochtige atmosfeer van het **regenwoud benauwde** de leden van de expeditie enorm.

Opdracht 5

- 1 In de dierenwinkel verkopen ze een rad waar je rat zich mee kan vermaken.
- 2 Na een lange winter zien wij de koeien weer graag in de wei.
- 3 Als mijn zus verdrietig is, sus ik haar.

Opdracht 6

- 1 Via een **attractief affiche** maakte de autofabrikant reclame voor zijn nieuwe, **futuristische** modellen.
- 2 Ondanks de **langdradige** voorstelling begon het publiek na afloop enthousiast te **applaudiseren**.
- 3 Jan Smit beschikt met tientallen Nederlandstalige nummers over een uitgebreid **repertoire**.
- 4 Na vrijspraak was de van plaagiaat beschuldigde **journalist uitzinnig** van vreugde.

- 5** Als Dieke dit jaar niet opnieuw wil **doubleren**, zal zij zich beter moeten **focussen** op de vakken natuur- en scheikunde.
- 6** Als je minderjarige kinderen hebt, is het verstandig om na te denken over de **voogdij**.
- 7** Naar aanleiding van het toegenomen xtc-gebruik onder jongeren **introduceert** SIRE een **campagne** waarin ze de risico's onder de aandacht brengt.
- 8** Na haar **doorbraak** ontpopte de **bescheiden** zangeres zich vrijwel **onmiddellijk** tot een veeleisende artieste.
- 9** Toen Stefan zijn telefoon kapot liet vallen, moesten zijn vrienden lachen, maar voor hem was het **allesbehalve amusant**.
- 10** Vanwege de **verzadigde** huizenmarkt hebben de makelaars vorig jaar **relatief** weinig woningen verkocht.

Opdracht 7

1 a fobieën

b kalveren

c leliën

d liederen

e monopolieën

f poriën

g raderen

h theorieën

i traliën

j utopieën

2 tralie – tralies

monopolie - monopolies

lelie – lilies

Opdracht 8*

1 a Kleine kinderen vinden het dolfijn als hun vader of moeder voorleest uit een spannend boek.

Als knuffelbeest heeft Indira een kleine, zachte dolfijn.

b Wat jammer dat het nu alweer regent!

Een regent is iemand die de taken voor de koning waarneemt.

c Hopelijk zullen deze donkere wolken snel overdrijven.

Je maakt de problemen groter door dit ongemak te overdrijven.

d De burgemeester ziet er voornaam uit met zijn ambtsketting.

Mijn eerste officiële voornaam is Elisabeth en mijn tweede Wilhelmina.

2 minister, valkuil, verspringen, overwegen

Opdracht 9

1 De **afgezette** president van Benin verblijft in Liberia om asiel aan te vragen.

2 Een aantal **uitgelote** geneeskundestudenten kiest ervoor om psychologie te gaan studeren.

3 De **afgebrande** monumentale boerderij werd weer in oude staat hersteld.

4 Op de afdeling oncologie werken relatief veel **overbelaste** verplegers.

5 De **uitgeputte** tourist zat op de Dam met een **uitgevouwen** plattegrond voor zich.

6 Van alle **onderzochte** patiënten bleek niemand helemaal gezond te zijn.

Opdracht 10

1 Zodra de dokter **wordt geïnformeerd** over een patiënt met een hartstilstand, **spoedt** hij zich naar de Eerste Hulp.

2 Een groot deel van de bevolking **lijdt** aan vergeetachtigheid; soms **duidt** dit geheugenverlies op dementie.

3 Als je een goede schaapherder bent, **behoed** je de schapen voor gevaar.

4 Omdat Tim nog met zijn vrienden heeft **afgesproken**, **rondt** hij zijn krantenwijk zo snel mogelijk **af**.

5 Heb jij ook **geconstateerd** dat dit aanmeldingsformulier foutieve informatie **vermeldt**?

- 6** In de toekomst **zendt** de hulporganisatie alleen nog **gediplomeerd** personeel **uit**.
- 7** Gewoonlijk **kruid** je eerst het vlees voordat je het **braadt**.
- 8** Je moet uitkijken dat je niet **uitglijdt** op het spekgladde ijs.
- 9** **Vind** je het niet jammer dat de nieuwe voorzitter van Vitesse alweer **aftreedt**?
- 10** De politicus **schudt** de pers handig **af** door een andere uitgang te nemen.

Opdracht 11*

- 1** erven – erfde – orf
- 2** ontraden – ontraadde – ontried
- 3** schuilen – schuilde – school
- 4** spugen – spuugde – spooog
- 5** vrijen – vrijde – vree

Hoofdstuk 3

Taalweetjes

Esperanto

De benaming 'Esperanto' gaat terug op het woord dat in Romaanse talen gebruikt wordt voor 'hoop' of 'hopen'. Esperanto betekent 'iemand die hoopt'. Zamenhof gebruikte die naam als pseudoniem in zijn publicaties over het Esperanto.

Pardonu? Wat zeg-ie?

ekster	= buiten (denk aan 'exterieur')
kolekti	= verzamelen; plukken; oogsten; innen (denk aan 'collecte')
paco	= vrede (denk aan 'pax')
timo	= vrees; angst (denk aan 'timide')
vojaĝi	= reizen (denk aan 'voyage', 'voyager')

Je eigen kunsttaal

Eigen antwoord.

Lezen

Startopdracht

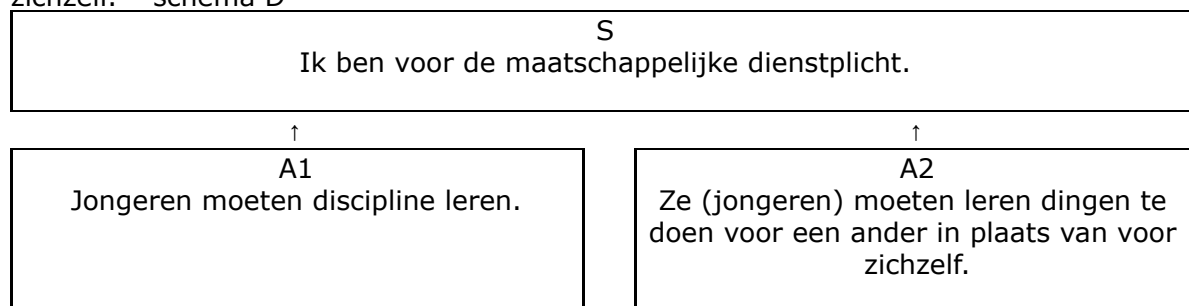
Nee, je weet niet genoeg, want je weet nog steeds niet precies waarom je klasgenoot de film mooi vond. Misschien vond hij de film wel mooi om redenen die jou helemaal niet aanspreken. In dat geval zou je met verkeerde verwachtingen naar de film gaan en zou de film je erg kunnen tegenvallen.

Opdracht 1

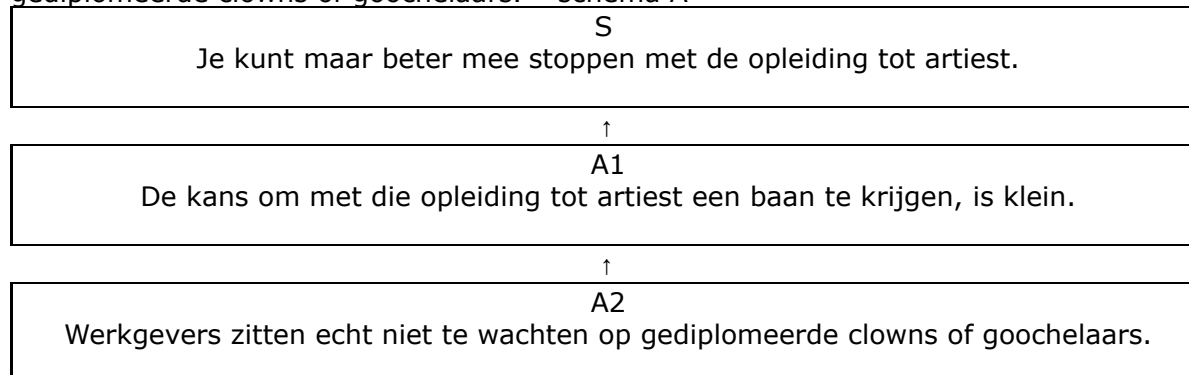
- 1 Je moet je warm kleden als je de deur uitgaat, (S)
want de temperatuur komt vandaag niet boven nul. (A – feitelijk)
- 2 Amsterdam is een geweldige stad met veel bezienswaardigheden. (A – waardierend)
Het is dus logisch dat er zoveel toeristen op afkomen. (S)
- 3 Die documentaire over het Amazonegebied lijkt me echt iets voor jou. (S)
Jij bent immers dol op natuurfilms. (A – feitelijk)
- 4 De meeste inzendingen zijn niet om aan te horen; (A – waardierend)
daarom kunnen we beter stoppen met het Eurovisie Songfestival. (S)
- 5 Omdat jongeren vaak nog niet goed weten wat ze willen, (A – feitelijk)
moet de leeftijdsgrens voor het laten plaatsen van tatoeages naar achttien jaar. (S)
- 6 De gemeente moet hier bomen planten. (S)
Daar zou de buurt namelijk enorm van opknappen. (A – waardierend)

Opdracht 2

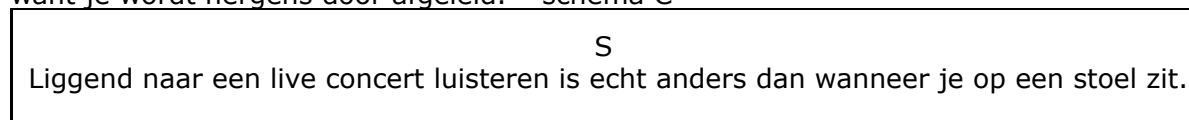
- 1 (S) Ik ben voor de maatschappelijke dienstplicht, (A1) want jongeren moeten discipline leren. (A2) Ook moeten ze leren dingen te doen voor een ander in plaats van voor zichzelf. – schema D

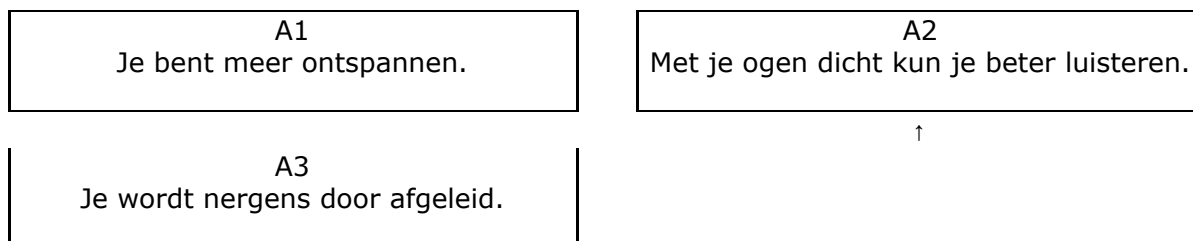

- 2 (A1) De kans om met de opleiding tot artiest een baan te krijgen, is klein. (S) Daarom kun je er maar beter mee stoppen. (A2) Werkgevers zitten echt niet te wachten op gediplomeerde clowns of goochelaars. – schema A

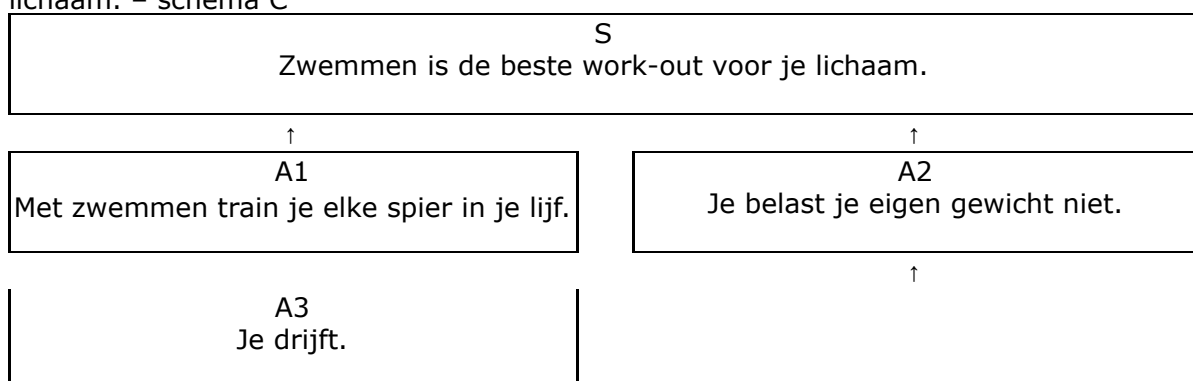

- 3 (S) Liggend naar een live concert luisteren is echt anders dan wanneer je op een stoel zit. (A1) Je bent meer ontspannen en (A2) met je ogen dicht kun je beter luisteren, (A3) want je wordt nergens door afgeleid. – schema C

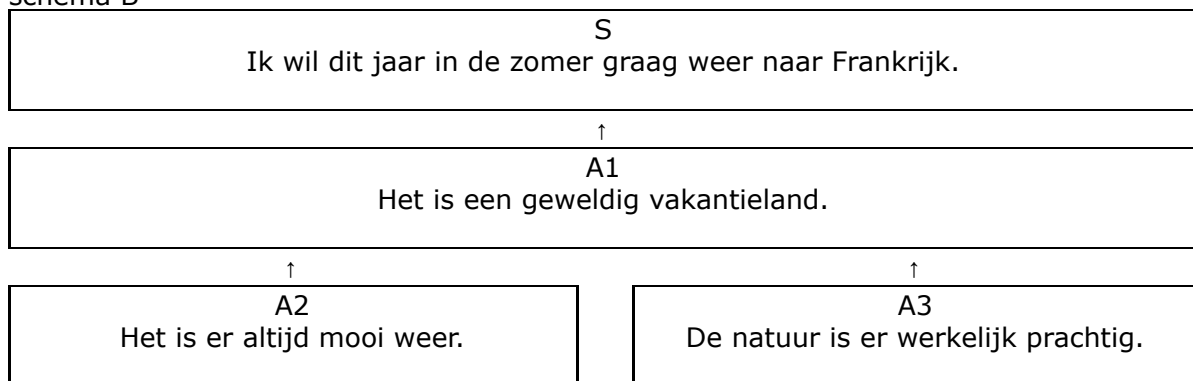

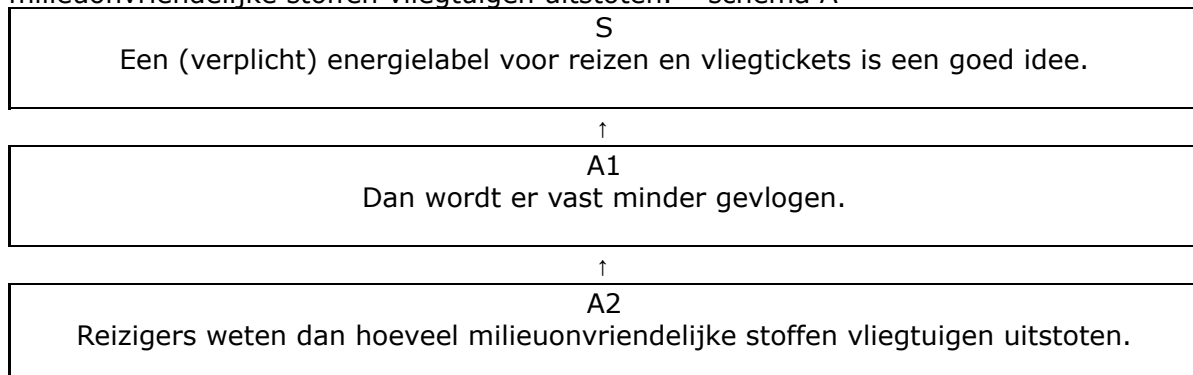
4 (A1) Met zwemmen train je elke spier in je lijf. (A2) Bovendien belast je je eigen gewicht niet, (A3) want je drijft. (S) Daarom is zwemmen de beste work-out voor je lichaam. – schema C

5 (S) Ik wil dit jaar in de zomer graag weer naar Frankrijk, (A1) want het is een geweldig vakantieland. (A2) Het is er altijd mooi weer en (A3) de natuur is er werkelijk prachtig. – schema B

6 (S) Een (verplicht) energielabel voor reizen en vliegtickets is een goed idee, (A1) want dan wordt er vast minder gevlogen. (A2) Reizigers weten dan namelijk hoeveel milieuvriendelijke stoffen vliegtuigen uitstoten. – schema A

Opdracht 3

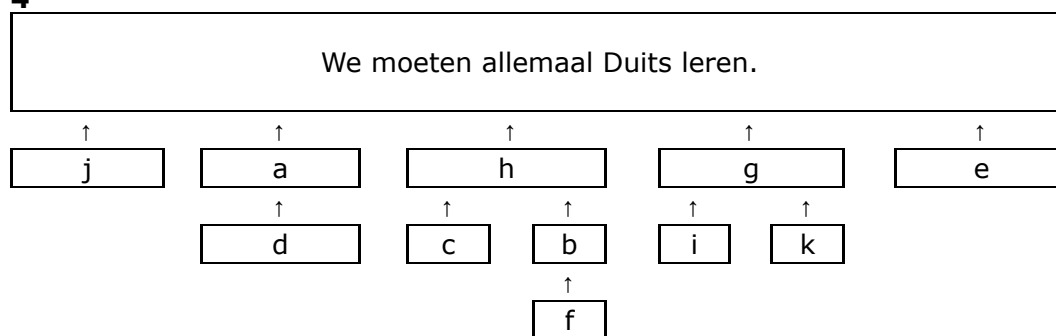
1 de Duitse taal als schoolvak

2 eigen antwoord

3 a er gaat een wereld voor je open (al. 3): je ontdekt veel nieuwe dingen

- b* relatief (al. 3): nogal
c associëren (al. 4): verbinden (in gedachten)
d nuance (al. 4): fijn (subtiel) onderscheid
e naamvallen (al. 6): woordverbuigingen als 'der' en 'dem'
f onder de knie gekregen (al. 7): geleerd
g etiquette (al. 7): beleefdheidsvormen
h bijster (al. 7): erg; behoorlijk
i enigszins (al. 8): een beetje
j krimi's (al. 9): Duitse detectiveseries/-films
k segment (al. 9): deel (van het aanbod)

4

- a* De arbeidsmarkt in Duitsland is aantrekkelijk voor Nederlanders.
b Denk aan de Duitse films.
c Denk alleen maar aan de Duitse literatuur.
d Door de vergrijzing liggen er voor Nederlanders absoluut kansen aan de andere kant van de grens.
e Duits is een relatief makkelijke taal voor ons.
f Duitsland is echt een filmland.
g Duitsland is een belangrijk vakantieland.
h Er gaat een wereld voor je open als je Duits spreekt.
i Trips naar Duitse steden zijn zeer populair.
j We doen veel zaken met Duitse bedrijven.
k We gaan allemaal naar de kerstmarkten daar.
- 5** bijvoorbeeld:
e Duits is een relatief makkelijke taal voor ons.
f Duitsland is echt een filmland.
g Duitsland is een belangrijk vakantieland.
i Trips naar Duitse steden zijn zeer populair.
j We doen veel zaken met Duitse bedrijven.
k We gaan allemaal naar de kerstmarkten daar.
- 6** (1) Er zit veel nuance in. (2) Het kan echt heel mooi klinken.
7 Ze is niet bang om fouten met de naamvallen te maken omdat de Duitsers zelf ook wel fouten maken.
8 (1) Ze hechten erg aan etiquette en beleefdheden.
(2) Ze spreken zelf hun talen niet zo goed.
9 Het zijn feitelijke argumenten, want ze zijn controleerbaar.
10 Het tweede argument: ze spreken zelf hun talen niet zo goed.
11 (1) Ze hebben het lang niet goed geleerd op school.
(2) Op televisie wordt alles nagesynchroniseerd.
12 Ze bedoelt ermee dat veel anderstalige programma's op de Duitse televisie van een geluidsopname voorzien zijn waardoor het lijkt of de acteurs Duits praten.
13

Het is zorgelijk dat steeds minder Nederlanders Duits leren.

We zouden Duits eigenlijk net zo belangrijk moeten vinden als Engels.

↑

Duitsland is ons buurland.

Opdracht 4*

1

a Duitsers vinden het belangrijk dat wij hun taal spreken.

↑

b Ze hechten erg aan
etiquette en
beleefdheden.

↑

c Ze spreken zelf hun talen niet zo goed.

↑

d Ze hebben het lang
niet goed geleerd op
school.

↑

e Op televisie wordt alles
nagesynchroniseerd.

2 Steeds minder jongeren gaan Duits studeren en er is een tekort aan docenten Duits. Dat is geen goede zaak, vindt journalist en oud-correspondent in Duitsland Margriet Brandsma. Zij vindt dat we allemaal Duits moeten leren: 'Wij Nederlanders doen veel zaken met Duitse bedrijven. Het is een feit dat we miljarden laten liggen doordat we de taal niet goed genoeg spreken. Daarnaast is de Duitse arbeidsmarkt aantrekkelijk voor Nederlanders. Door de vergrijzing liggen er voor Nederlanders absoluut kansen aan de andere kant van de grens.'

Er zijn volgens Brandsma niet alleen economische argumenten om Duits te leren. 'Er gaat een wereld voor je open als je Duits spreekt', stelt ze. 'Denk alleen maar aan de Duitse literatuur en zeker ook films. Duitsland is echt een filmland. Daarnaast is Duitsland een belangrijk vakantiegebied. Trips naar Duitse steden zijn zeer populair en we gaan allemaal naar de kerstmarkten daar. Duits is bovendien een relatief makkelijke taal voor ons.' Brandsma vindt Duits niet echt een mooie taal. Wel heeft ze de taal meer leren waarderen, naarmate ze hem beter sprak. 'Wij associëren Duits vaak met harde klanken. Maar ik heb tien jaar in Duitsland gewoond en me in de taal verdiept. Als je Duitse literatuur leest en de essays in de kranten, merk je dat Duits een prachtige taal is. Er zit veel nuance in en het kan echt heel mooi klinken.'

Opdracht 5

1 ranglijstjes

2 eigen antwoord

3 a stevast (al. 1): altijd

b qua (al. 2): wat betreft

c met stip (al. 4): met een grote sprong

d drastisch (al. 4): sterk; flink

e creativiteit (al. 6): verbeeldingskracht; originaliteit

f mondigheid (al. 6): vermogen om voor jezelf op te komen

g elkaar ontlopen (al. 7): van elkaar verschillen

h doorgaans (al. 8): meestal

i polarisatie (al. 9): vorming/doe ontstaan van tegenstellingen

j zeggenschap (al. 9): macht; invloed

k krimp (al. 9): afname; teruggang

l tekort te doen (al. 10): niet op waarde te schatten

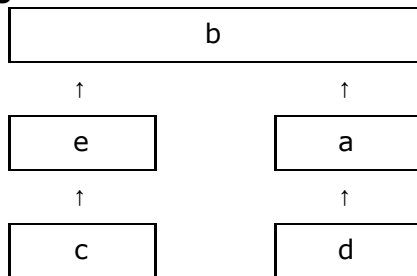
4 De inleiding bestaat uit alinea 1, 2 en 3. – In deze alinea's wordt het onderwerp geïntroduceerd. Alinea 3 eindigt met het standpunt dat in de rest van de tekst wordt onderbouwd.

5 We moeten stoppen met ranglijsten van de beste ziekenhuizen, scholen en universiteiten.

6 (1) De lijsten zeggen te weinig. (2) De werkelijkheid wordt door ranglijsten drastisch versimpeld. (3) Ranglijsten maken van alles een oneerlijke wedstrijd, een valse competitie.

7 Om te beginnen (al. 4), ten tweede (al. 6), nog een minpunt (al. 9)

8

a De betekenis van een plaats op de ranglijst is onduidelijk.

b De lijsten zeggen te weinig.

c Gemiddeld verschuiven ziekenhuizen 25 plaatsen per jaar, omhoog of omlaag.

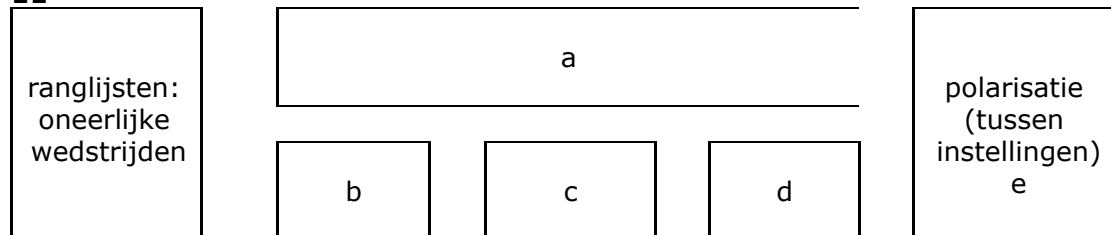
d Slechte ziekenhuizen scoren nog een voldoende.

e Zo lijkt de Top 100 van ziekenhuizen wel een loterij.

9 Examencijfers zeggen niets over (1) de creativiteit van de leerlingen, (2) de mondigheid van de leerlingen, (3) de zelfredzaamheid van de leerlingen en (4) de sociaaleconomische achtergrond van de leerlingen. (5) Bovendien verschillen scholen volgens de onderwijsinspectie niet zo veel van elkaar.

10 Hij bedoelt ermee dat de opleidingen in het hoger onderwijs eigenlijk niet goed met elkaar te vergelijken zijn. Dat komt doordat het hoger onderwijs zo onoverzichtelijk is: dezelfde studies kunnen bij de ene opleiding een heel andere naam hebben dan bij de andere.

11

a alle eer, geld en zeggenschap naar de winnaars /'the winner takes it all'

b lege handen voor de verliezers

c minder patiënten, leerlingen of studenten

d krimp, leegstand en ontslagen

12 overtuigen

Opdracht 6*

1 De argumenten bij het standpunt in de tekst zijn (a) **nadelen** (zie het antwoord op vraag 6), die enkele malen worden ondersteund met (b) **voorbeelden** en met (c) **gevolgen**.

2 - voorbeelden (bij nadeel 1 en 2): 'Neem de Top 100 van ziekenhuizen' (al. 4) en 'Neem de keuzelijsten voor middelbare scholen' (al. 6)

- gevolgen (bij nadeel 3): 'in het uiterste geval krimp, leegstand en ontslagen (al. 9)

Schrijven

Startopdracht

De onderwerpen onder *a* zijn specifiekere dan die onder *b*. Die onder *b* zijn veel te breed voor een werkstuk: het onderzoeksgebied is te weinig begrensd.

Opdracht 1

- 1** – Wat zijn de regels voor het maken van reclame via vlogs?
 – Wie zijn de vloggers die reclame maken?
 – In hoeverre speelt het uiterlijk van de vlogger een rol in jouw koopgedrag?
 – Voor welke producten wordt reclame gemaakt?
 – Hoeveel verdienen vloggers met het maken van reclame?
 – Waarom kiezen producenten voor adverteren via vlogs in plaats van via traditionele media als kranten, tv en radio?
 – Welke door een vlogger aangeprezen producten koop jij of overweeg je te kopen?
 – Hoe vaak komt het voor dat jij iets koopt wat een vlogger aanprijst?
 – Wat is de doelgroep van vloggers?
 – Wat bepaalt de betrouwbaarheid van vloggers?
 – Op welke manier(en) wordt in vlogs reclame gemaakt?
 – Welke door vloggers aanbevolen producten kopen vrienden van jou weleens?

2 Afgeleid van de hoofdvraag:

- Wie zijn de vloggers die reclame maken?
 – Voor welke producten wordt reclame gemaakt?
 – Op welke manier(en) wordt in vlogs reclame gemaakt?
 – Welke door een vlogger aangeprezen producten koop jij of overweeg je te kopen?
 – Hoe vaak komt het voor dat jij iets koopt dat een vlogger aanprijst?
 – Wat is de doelgroep van vloggers?
 – Wat bepaalt de betrouwbaarheid van vloggers?
 – In hoeverre speelt het uiterlijk van de vlogger een rol in jouw koopgedrag?
 – Welke door vloggers aanbevolen producten kopen vrienden van jou weleens?

3 Mogelijke groepjes zijn:

- Voor welke producten wordt reclame gemaakt? + Op welke manier(en) wordt in vlogs reclame gemaakt?
 – Wat is de doelgroep van vloggers? + Wie zijn de vloggers die reclame maken? + Wat bepaalt de betrouwbaarheid van vloggers? + In hoeverre speelt het uiterlijk van de vlogger een rol in jouw koopgedrag?
 – Welke door een vlogger aangeprezen producten koop jij of overweeg je te kopen? + Hoe vaak komt het voor dat jij iets koopt wat een vlogger aanprijst? + Welke door vloggers aanbevolen producten kopen vrienden van jou weleens?

4 Mogelijke hoofdstuktitels zijn:

- 1 reclame op vlogs: producten en manieren
 2 vloggers: doelgroep en eigenschappen
 3 invloed van vloggers op koopgedrag

5 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Vloggend adverteren
 - Effecten van vlogreclames

Opdracht 2

1

	<i>deskundig</i>	<i>objectief</i>	<i>actueel</i>	geschikt
bron <i>a</i>	mogelijk	mogelijk	nee	twijfelachtig
bron <i>b</i>	nee	nee	mogelijk	twijfelachtig
bron <i>c</i>	mogelijk	ja	mogelijk	geschikt
bron <i>d</i>	mogelijk	nee	mogelijk	twijfelachtig
bron <i>e</i>	mogelijk	mogelijk	mogelijk	twijfelachtig (gaat misschien niet over smaak)

bron f	mogelijk	mogelijk	ja	geschikt
--------	----------	----------	----	----------

2 eigen antwoord, waarschijnlijk:

1 f Z. van Buuren, *Verslag van onafhankelijke chocoladeproeverij in de Meierij op zondag 10 december 2017. De Bossche Kroniek, 13 december 2017*

2 c www.consumentenbond.nl – De bron moet wel nauwkeuriger omschreven worden: het onderdeel van de site moet genoemd worden.

3 d www.verkade.nl/producten/chocolad. – Weliswaar is Verkade zelf producent, dus niet objectief, maar Verkade zal er wel verstand van hebben.

Opdracht 3

eigen antwoord

Feedbackformulier

Dit formulier is ingevuld door:	
De alinea's zijn geschreven door:	
Opdracht: Schrijf de eerste alinea van de inleiding, de eerste alinea van een van de hoofdstukken en de eerste alinea van het slot van een werkstuk over <i>het automerk Ford – het dagelijks leven in de Gouden Eeuw – mode – de Noordzeekust – popmuziek – snackbars – de stad van de toekomst – vlinders</i> .	
Vorbereiding	- +
De hoofdvraag is goed gekozen.	0 0 0 0
De deelvragen zijn afgeleid van de hoofdvraag.	0 0 0 0
De deelvragen staan in een logische volgorde.	0 0 0 0
Er zijn voldoende en geschikte bronnen geraadpleegd.	0 0 0 0
Bouwplan	- +
Het bouwplan is volledig en goed ingevuld.	0 0 0 0
Inleiding: alleen eerste alinea	- +
In de eerste alinea van de inleiding beargumenteert de schrijver zijn keuze voor het onderwerp (en stelt eventueel) de hoofdvraag en de deelvragen.	0 0 0 0
De schrijver trekt de aandacht van de lezer; hij maakt hem nieuwsgierig naar de rest van de tekst. Hij doet dat met: O iets uit de actualiteit. O iets uit de geschiedenis. O een voorbeeld. O iets wat voor de lezer van persoonlijk belang is.	0 0 0 0
De schrijver introduceert het onderwerp. Dat doet hij door: O een hoofdvraag en eventueel deelvragen over een verschijnsel te stellen. O een probleem te formuleren. O zijn standpunt te geven.	0 0 0 0
Kern: eerste alinea van een van de hoofdstukken	- +
De schrijver benoemt de deelvraag en licht toe op welke manier deze verband houdt met de hoofdvraag.	0 0 0 0
De schrijver gebruikt structuuraanduidende zinnen zoals: <i>er zijn drie oorzaken, het gevolg is, behalve voordelen</i>	0 0 0 0

heert deze aanpak ook nadelen, een tweede bezwaar is, ik

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 3 - Schrijven

<i>ben van mening.</i>	
De alinea is voldoende uitgewerkt.	0 0 0 0
Slot: alleen eerste alinea	- +
De schrijver geeft antwoord op de hoofdvraag.	0 0 0 0
De schrijver vult zijn conclusie (hoofdgedachte) aan met: O een aanbeveling. O een toekomstverwachting.	0 0 0 0
De schrijver gebruikt signaalwoorden, zoals <i>daarom</i> , <i>kortom</i> , <i>al met al</i> en <i>dus</i> .	0 0 0 0
Taalverzorging	- +
De tekst bestaat uit volledige zinnen.	0 0 0 0
Alle woorden zijn correct gespeld.	0 0 0 0
Hoofdletters en leestekens staan op de juiste plaats.	0 0 0 0
De tekst bevat geen andere taalfouten.	0 0 0 0
De schrijver varieert voldoende in woordkeus, zinsopbouw en zinslengte.	0 0 0 0
Top en tip	
Top: heel goed aan deze alinea's vind ik ... Tip: volgende keer kun je beter ...	

Kijken en luisteren

Startopdracht

1 In de eerste reactie spreidt hij zijn handen. In de tweede reactie houdt hij beide handen dicht bij elkaar en gaat met beide handen met de handpalmen naar beneden een paar keer een klein beetje van boven naar beneden.

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ja, want met het tweede gebaar laat hij zien dat hij de situatie onder controle heeft.
- Nee, want met het eerste gebaar laat hij zien dat hij open staat voor het publiek en dat is juist goed voor de interactie.
- Nee, want Freeman zegt dat hij met het tweede gebaar laat zien dat hij de situatie onder controle heeft, maar hij laat ook zien dat hij niet open staat voor het publiek.

Opdracht 1

1 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ja, want hij maakt met deze opening meteen duidelijk wat het belang van het filmpje is voor het publiek.
- Nee, want hij valt wel heel erg met de deur in huis; het is niet echt een pakkende opening.

2 Mogelijke antwoorden zijn:

- Hij laat zijn handen zien als hij 'gebruik te maken van je handen' zegt.
- Hij ondersteunt het woord 'ontzettend' met zijn rechterhand.
- Hij houdt beide handen voor zich met de handpalmen naar elkaar toe als hij zegt: 'Stel je voor ...'
- Bij de situatiebeschrijving van de leerling achterin maakt hij met zijn rechterhand verschillende bewegingen.
- Hij maakt drukke, onrustige gebaren als hij het heeft over zenuwachtig overkomen.
- Hij maakt met beide handen een gebaar naar rechts als hij 'op een andere manier' zegt
- Als hij zegt: 'Hoe komt het dan over?' maakt hij een heel open gebaar met zijn linkerhand.
- Hij draait rondjes met zijn handen als hij 'veel meer' zegt.
- Hij maakt een krachtige, neergaande beweging met beide handen als hij zegt 'weet waar ik het over heb'.
- Hij beweegt zijn vlakke handen snel vanuit het midden uit elkaar als hij zegt: 'helemaal niet zenuwachtig ben'.

3 Freeman kijkt over het algemeen vriendelijk. Zijn expressie past bij wat hij zegt, bijvoorbeeld als hij de leerling die vraagt 'Wat weet jij er nou van?' imiteert. Hij fronst ook zijn wenkbrauwen een beetje als hij vraagt of het niet wat zenuwachtig overkomt.

4 Hij spreekt enthousiast, rustig en duidelijk. Hij varieert op een natuurlijke, passende manier in volume en snelheid en laat goede stiltes vallen.

5 Hij kijkt in de camera, waardoor je echt het idee hebt dat hij het tegen de kijker heeft. Verder maakt hij gebaren die het publiek erbij betrekken, bijvoorbeeld als hij een vraag stelt.

6 Hij geeft een voorbeeld dat voor het publiek (middelbare scholieren) herkenbaar is.

7 Ja, want hij spreekt enthousiast en heeft een goede lichaamshouding. Verder sluit hij met de inhoud goed aan op het publiek en heeft hij een duidelijke boodschap, met een goed voorbeeld.

Opdracht 2

1 Op deze datum liet een Friese boer een Joodse jongen onderduiken. Daarnaast is het op dat moment precies 72 jaar geleden.

2 Het is te danken aan die Friese boer, omdat die Joodse jongen zijn vader is. Zonder die boer had zijn vader de oorlog niet overleefd en was hij er dus niet geweest.

3 Hij gebruikt het woord 'beschaving': die Friese boer handelde uit beschaving. Volgens Van Santen kan cultuur alleen maar bestaan vanuit beschaving. Zonder beschaving gebeurt er niet zoveel.

4 Hij spreekt de hoop uit dat Europa, Nederland en Friesland op dezelfde manier als die Friese boer onderdak zullen bieden aan de mensen die in de huidige tijd op de vlucht zijn.

5 Hij spreekt heel rustig en laat heel veel stiltes vallen. Het effect hiervan is dat zijn woorden goed kunnen 'landen' bij het publiek.

6 Mogelijke antwoorden zijn:

- Hij kijkt heel goed en indringend rond, hierdoor maakt hij goed contact met het publiek.
- Hij heeft een heel goede inhoud. In een heel korte speech weet hij zijn persoonlijke verhaal (dat indruk maakt) te linken aan het evenement én aan de actualiteit. De oproep aan het eind past hierbij.
- Hij maakt op een bijzondere manier gebruik van taal: de woorden 'moed' en 'beschaving' komen steeds terug. Verder gaat hij van Europa naar Nederland naar Friesland, waarmee hij het grote geheel steeds iets kleiner maakt. Hierdoor voelen de aanwezigen zich persoonlijk aangesproken.

Opdracht 3

1 over fouten die volgens de officiële standaardtaal fout zijn

2 Hun hebben.

3 Hoe de taal moet klinken, wordt bepaald door degene die de macht heeft in een land.

4 Dat komt doordat in ons land de macht altijd in de Randstad gesitueerd is geweest.

5 Fries is een taal omdat de Friezen ervoor hebben gestreden dat hun dialect een 'taal' werd; de Groningers hebben dat niet (of minder) gedaan.

6 Voor iemand uit de Randstad zijn beide onverstaanbaar.

7 Ze wil hiermee laten zien dat het best raar is dat het ene een taal is en het andere een dialect, omdat de benaming 'taal' alleen te danken is aan macht en geld.

8 in een sollicitatiebrief, omdat je toch wel de moeite kunt nemen om het gewoon even goed te doen

9 feedbackformulier

De spreker ...	-	+
trekt met een pakkende opening meteen de aandacht van het publiek.		n.v.t.
illustreert het verhaal met aantrekkelijke voorbeelden en leuke anekdotes.	O	X O O
toont een opgewekte, vriendelijke gezichtsuitdrukking.	O O O	X
ondersteunt het verhaal met passende gebaren.	O O O	X
spreekt enthousiast, maar niet te snel of te luid.	O	X O O
houdt in woordkeus en zinsbouw rekening met het publiek.	O O O	X
kijkt de toehoorders aan.	O	X O O
sluit aan bij de voorkennis van het publiek.	O O	X O
speelt in op reacties uit het publiek.	O O	X O

Toelichting:

- Het is niet het begin van het college.
- De voorbeelden zijn niet zo origineel.
- Ze kijkt wel vriendelijk.
- Ze gebruikt wel passende gebaren; niet overdreven veel of heel wild.
- Ze zegt veel 'eh' en spreekt wat eentonig / onverschillig.
- Ze gebruikt geen moeilijke woorden, maar ook weer niet te makkelijke.
- Vooral in het begin kijkt ze veel omhoog, alsof ze nog moet nadenken over wat ze wil zeggen.
- Ze kijkt wel rond, maar het is de vraag of ze mensen echt aankijkt.
- Ze reageert wel op de antwoorden die uit het publiek komen, maar niet heel serieus. Ze stelt de vragen niet omdat ze benieuwd is naar het antwoord, maar om haar eigen verhaal te ondersteunen. En ze beledigt zowel de Friezen als de Groningers.

10 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ja, want ze spreekt duidelijk en in een passend tempo, ze kijkt goed rond en maakt passende gebaren.

- Nee, want ze zegt heel vaak 'eh' en ze kijkt veel omhoog, omdat ze moet nadenken

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 3 – Kijken en luisteren*

over wat ze gaat zeggen.

- Nee, want ze behandelt het onderwerp veel te luchtig en gebruikt voor de hand liggende voorbeelden.

11 Ja, je ziet dat wel terug in de luchtige manier waarop ze het onderwerp benadert en de grapjes die ze maakt.

12 eigen antwoorden, deels afhankelijk van de regio waar je woont

Mogelijke antwoorden zijn:

- 'me' als bezittelijk voornaamwoord
- 'als' en 'dan' verwisselen
- 'omdat' en 'doordat' verwisselen

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 3 – Kijken en luisteren*

Spreken en gesprekken

Startopdracht

Bij tweetal 2 zal leerling 2 waarschijnlijk meer uit balans raken en/of zich meer verzetten dan leerling 1. Dit komt doordat je minder ontspannen bent als je denkt aan iets negatiefs dan wanneer je denkt aan iets positiefs.

Opdracht 1

eigen antwoorden – Mogelijke onderwerpen zijn: hobby, sport, favoriete schoolvak, bijbaantje, etc. Kies onderwerpen waarvoor geen extra kennis nodig is.

Opdracht 2

eigen antwoorden

Opdracht 3

eigen antwoorden

Opdracht 4

eigen antwoorden

Opdracht 5

eigen antwoorden

Woordenschat

Startopdracht

1 a het Italiaanse restaurant

b een rode kaart

c een schilderij van Rembrandt

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld: omdat veel mensen deze manier van uitdrukken gebruiken / omdat je het zo vaak hoort zeggen

Opdracht 1

1 a Het Witte Huis

b roquefort

c Van Dale

d Oranje

e die lange

f een goede boterham

2 a plaats/ruimte i.p.v. degenen die daar zijn

b aardrijkskundige naam i.p.v. het product dat daarmee verbonden is

c producent i.p.v. product

d kleur i.p.v. degenen die daarmee verbonden zijn

e eigenschap i.p.v. persoon

f deel-geheel

3 a de mensen van de regering in het Witte Huis

b blauwe schimmelkaas, oorspronkelijk uit Roquefort

c het woordenboek dat Van Dale gemaakt heeft

d de spelers van het Nederlands elftal

e een lange leerling

f veel geld, zodat je genoeg spullen (zoals eten) kunt kopen

Opdracht 2

1 a een bakkie

b de laatste Dan Brown

c sterren

d omgetoverd; paleis

e neuscorrectie

f bergen

g goud

h een slee

2 a metoniem

b metoniem

c metafoor

d metafoor

e metoniem

f metafoor

g metoniem

h metafoor

3 a een kopje koffie

b het laatste boek dat is geschreven door Dan Brown

c beroemde artiesten

d verbouwd; prachtig huis

e een patiënt die in het ziekenhuis ligt vanwege een neuscorrectie

f heel veel

g een gouden medaille

h een heel grote (lange) auto, type limousine

Opdracht 3

- 7 openstaat voor – *bereid bent tot*
8 experimenteren met – *testen van; uitproberen van*
10 op termijn – *na een bepaalde tijd*
11 geregeld – *steeds weer*
12 worden blootgesteld aan – *in aanraking komen met*
13 in eerste instantie – *aanvankelijk*
3 1 genetisch – *erfelijk (voorbeeld in volgende zin)*
2 smaakpapillen – *zenuwuiteinden op je tong die worden geprikkeld door smaken*
4 vruchtwater – *water in de baarmoeder waarin de vrucht (ongeboren baby) zich bevindt*
5 foetus – *baby vóór de geboorte*
9 afkeer van – *weezin tegen*
14 gewenningstijd – *tijd die nodig is om aan iets te wennen*
4 metafoor (alinea 1) – *zijn de weg kwijt*
personificatie (alinea 3) – *hersenen vertellen*
personificatie (alinea 6) – *bitter en zuur waarschuwen*
metoniem (alinea 4) – *de fles smaakt*
5 eigen antwoorden, bijvoorbeeld
- twee woorden die beginnen met *neo-*: neoclassicisme, neogothiek, neokolonialisme, neologisme, neonazi.
- twee woorden die eindigen met *-fobie*: agorafobie, claustrofobie, xenofobie.
6 eigen antwoord – *Uit de tekst moet blijken dat 'onbekend maakt onbemind' betekent: wat je niet kent, waardeer je niet.*

Opdracht 4

- 1** a (een) dode hoek
b (een) gezonde maaltijd
c groene stroom
d (een) lopend buffet
e (een) luie stoel
f (een) sociale huurwoning
g (een) staande receptie
h (een) verstandige beslissing
2 a (een) dode hoek – *deel rond een voertuig dat de chauffeur niet kan zien*
b (een) gezonde maaltijd – *een maaltijd die gezond is voor degenen die hem opeten*
c groene stroom – *elektriciteit die is opgewekt uit duurzame energiebronnen om het milieu (groen) te sparen*
d (een) lopend buffet – *een gedekte tafel met gerechten waar de gasten langslopen*
e (een) luie stoel – *een stoel waarin je kunt zitten als je lui bent*
f (een) sociale huurwoning – *een goedkope huurwoning voor mensen die niet over genoeg financiële middelen beschikken om een woning te huren in de vrije sector*
g (een) staande receptie – *een receptie waarbij de bezoekers staan omdat er geen gelegenheid is om te zitten*
h (een) verstandige beslissing – *een beslissing die genomen wordt door een verstandig iemand*

Opdracht 5

- 1** 1 spraakmakende
2 keurmeester
3 uiteenlopende
4 etablissement
5 misstanden
6 confronteert
7 onder de maat

8 met lede ogen
9 neemt ... de proef op de som
10 toko's

- 10 toko's
- 11 liegen er niet om
- 12 kiemgetallen

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 3 – Woordenschat

- 13 schrikbarend
- 14 gewapend met
- 15 falende
- 16 geldende
- 2** 1 spraakmakende – *waarover iedereen spreekt omdat het bijzonder is*
- 2 keurmeester – *iemand die iets keurt en beoordeelt*
- 3 uiteenlopende – *verscheidene; verschillende*
- 4 etablissement – *restaurant of café*
- 5 misstanden – *wanttoestanden*
- 6 confronteert – *legt voor; brengt ter sprake; vertelt; laat weten*
- 7 onder de maat – *onvoldoende; slecht*
- 8 met lede ogen – *met spijt; met verdriet*
- 9 neemt ... de proef op de som – *test*
- 10 toko's – *Oosterse winkels waar je onder meer kan-en-klare gerechten kunt kopen*
- 11 liegen er niet om – *spreken de keiharde waarheid*
- 12 kiemgetallen – *het aantal levende kiemen (van bacteriën) per ml product*
- 13 schrikbarend – *verschrikkelijk*
- 14 gewapend met – *voorzien van*
- 15 falende – *fouten makende*
- 16 geldende – *nu van toepassing zijnde*

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

1 *deze* is onjuist; het is *het* recept dus gebruik je *het*, *dit* of *dat*.

2 *die* is onjuist; het is *het* bedrijf dus gebruik je *dat*.

3 *zijn* is onjuist; politieke partij is vrouwelijk, dus het moet zijn: De politieke partij vroeg haar leden om te stemmen.

Opdracht 1

1 o

2 m

3 o

4 v

5 v

6 v

7 v

8 m

9 v

10 o

Opdracht 2

1 haar → De vereniging voor autisme, die → een gift

2 hun → De meeste mensen, ze/zij → De meeste mensen

3 hem → Amin, hij → Amin

4 wat → (het) enige

5 haar → Nora, wat → Bij haar nieuwe werkgever moet Nora veel overwerken

6 die → dvd, hem/die/deze → dvd, hen → Adam en Isis

7 dat → een boekenpakket, haar → Sigrid

8 op wie → Mila

Opdracht 3

1 Wij zullen hun hun spullen die we geleend hebben, snel teruggeven.

2 Als je Guus en Finn nog tegenkomt, moet je hen zeker de groeten doen!

3 Abigail, met wie ik naar de toneelclub ga, heeft een grote hond waarmee ze elke dag gaat wandelen.

Opdracht 4*

1 zijn → Cas, daar ... naar → Over enkele weken gaat Cas met zijn vrienden op wintersport, hij → Cas

2 waar → een kraampje, dat → felgekleurd armbandje

3 hier ... in → Dit busje

4 Het → dat we binnenkort weer vakantie krijgen, daar ... aan → vakantie

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 3 – Grammatica zinsdelen*

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

b Bjorn scheert het schaap.

d Leonie schaamt ?

In de *b*-zin kun je *zich* vervangen, maar in de *d*-zin niet. Bij *scheren* kun je een lijdend voorwerp invullen, maar bij *schamen* niet: dat heeft betrekking op het onderwerp.

Opdracht 1

1 *a* je = wed.vnw (sloof je)

b zich = wed.vnw, zich = wed.vnw

c -

d elkaar = wedig.vnw, ons = wed.vnw

e zich = wed.vnw, zich = wed.vnw

f me = wed.vnw

2 - verplicht wederkerend: zich uitsloven, zich voornemen, met zich meebrengen

- toevallig wederkerend: zich scheren, zich laten zien, zich uitbreiden, zich voorstellen

Opdracht 2

(1) je = pers.vnw, wordt = kww, smaak = zn

(2) Dat = aanw.vnw, je = bez.vnw, goed = bw

(3) De = blw, andere = bn, in = vz

(4) zich = wed.vnw

(5) verliest = zww

(6) en = vgw, een = olw, veel = onbep.telw

(7) kauwvermogen = zn, kunnen = hww, komen = zww

(8) je = pers.vnw, van = vz, jongere = bn

Opdracht 3*

1 *a* - Dat gesnauw van de buurman moet je je niet aantrekken!

- In het weekend trekt Lara graag haar huispak aan.

b - De bekende popster begeeft zich tussen het publiek.

- Deze oude televisie zal het eerdaags begeven.

c - Na een hevige strijd gaf de concurrent zich uiteindelijk over.

- Jaap voelt zich slap, omdat hij steeds moet overgeven.

2 (zich) voordoen, (zich) vermaken

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 3 – Grammatica woordsoorten*

Formuleren

Startopdracht

a wat verwijst naar 'Mijn ouders kochten een vakantiehuis in Frankrijk' (dus naar de hele zin)

b dat verwijst naar 'een vakantiehuis in Frankrijk' (dus naar een deel van de zin, met als kern 'vakantiehuis'; dat is een *het*-woord)

Opdracht 1

1 Het woord 'bibliotheek' is *vrouwelijk* (uitgang -theek). – *haar*

2 Hier wordt *met wie* gebruikt om te verwijzen naar personen en een hond is geen persoon. – *waarmee*

3 *Het boek* is geen zin, niet *dat* of *datgene*, geen onbepaald voornaamwoord, geen overtreffende trap; je mag niet verwijzen met *wat*. – *dat* (boek is een *het*-woord)

4 Namen van landen zijn onzijdig. – *zijn*

5 Naar personen verwijst je met *vz + wie*, niet met *waar+vz*. – *naar wie*

Opdracht 2

1 goed

2 fout – *hij*

3 fout – *naast wie*

4 fout – *die*

5 fout – *hen*

Opdracht 3

1 het

2 waartegen

3 wat

4 haar

5 dat

Opdracht 4*

1 a ze verwijst naar *politie*. Dit is een enkelvoudig woord, maar ze heeft een meervoudige persoonsvorm (*hadden*). De fout ontstaat doordat *politie* verwijst naar meerdere personen.

b *dat* verwijst naar *media*. Dit is een meervoudig woord, maar *dat* is enkelvoud en het heeft een enkelvoudige persoonsvorm (*overneemt*). De fout ontstaat doordat je niet weet dat *media* meervoudig is.

c Het *ow* van het tweede gedeelte van de zin is *Tachtig procent van de werkende Nederlanders*. Dit is een enkelvoudig *ow* (*Tachtig procent* is de kern van het zinsdeel), maar het heeft een meervoudige persoonsvorm (*gaan*). De fout ontstaat doordat *Nederlanders* wel meervoudig is, waardoor je denkt dat dit het *ow* is.

d *dat* verwijst naar *drugs*. Dit is een meervoudig woord, maar *dat* is enkelvoud. De fout ontstaat doordat je niet weet dat *drugs* meervoudig is.

2 a De burgemeester was trots op de politie omdat ~~ze talloze inbraken had opgelost~~. ze talloze problemen had opgelost

b Als het gaat om sociale media, zijn ouders altijd bezorgd dat die je leven overnemen.

c Tachtig procent van de werkende Nederlanders heeft een eigen auto en gaat het liefst met de auto naar het werk.

d Hoewel er op school vaak wordt gewaarschuwd voor de gevaren van drugs, zijn er nog steeds jongeren die ze nemen.

Spelling

Startopdracht

In de nota staan alle getallen in letters geschreven. Dat is niet gebruikelijk. De nota zou er bijvoorbeeld als volgt uit kunnen zien:

7 cola	€ 16,98
3 pizza	<u>€ 33,00</u>
	€ 49,98 (incl. 21% BTW)

Opdracht 1

1/2 a juist

b juist

c onjuist: 8 april

d onjuist: tweeënhalf

e onjuist: 18 procent

f juist

g juist als het een breuk aangeeft; onjuist als het een rangtelwoord aangeeft: dan moet het 'zestiende' zijn

h onjuist: negenduizend

Opdracht 2

1 De familie Drost verstuurde op **9** januari op de valreep nog **negentien** nieuwjaarskaarten.

2 Gisterenmiddag om **15.00** uur werd het zusje van Thijn geboren.

3 Bij dat winkeltje op nummer **8** kun je voor **15** euro **vier** goede flessen wijn kopen.

4 Klopt het dat jij **drie** broertjes en **twee** zusjes hebt?

5 De schaatstocht van **18** kilometer duurde wel **vijf** uur, maar alle deelnemers waren enthousiast.

6 Vorig jaar steeg het leerlingaantal van het kleine dorpschooltje van **15** naar **24** leerlingen.

Opdracht 3

1 Een hevige **strijd**, die de 'Slag om **Berlijn**' wordt genoemd, **leidde** in 1945 tot het slot van de Tweede Wereldoorlog in Europa.

2 Onder **leiding** van **keizer** Hadrianus werden heel veel prachtige **paleizen** en **buitenverblijven** gebouwd.

3 Het tv-programma met Floortje Dessing, waarin ze naar het **einde** van de wereld **reist**, trekt veel **bekijks**.

4 Ondanks haar hoge **leeftijd** draagt Marina lang, **steil** haar en koopt ze haar **stijvolle** kleding bij een **eigentijdse** boetiek.

5 Het **schijnt** dat de kok van dit **Argentijnse** restaurant in **ijltempo** een voedzame maaltijd kan **bereiden**.

6 De **kustlijn** van de **Noordelijke** IJszee is ruim 45.000 km lang en is omgeven door diverse **eilanden**.

Opdracht 4

1 baby'tje

2 bonbonnetje

3 cakeje

4 colbertje

5 horlogetje

6 karbonaadje

7 pizzaatie

- 7 pizzakke
- 8 puddinkje
- 9 trolleytje

10 wc'tje

Opdracht 5*

- a Lotte stuurde een kaart met een bloem erop naar haar zieke nichtje. Elke week neemt de buurman een bloemetje mee voor zijn vrouw.
- b Half aangekleed en op een slipper kwam het kleine meisje naar buiten. De meeste mensen tolereren geen slippertje van hun partner.
- c Wie heeft er tegenwoordig geen mobiele telefoon? Tijdens de vergadering kreeg de voorzitter een belangrijk telefoontje en verliet de zaal.
- d De jonge moeder stelde de vele opmerkingen over de bolle toet van haar baby niet op prijs.
Na het viergangendiner volgde nog een lekker toetje.

Opdracht 6

- 1 De spreker op het congres over de invloed van sociale media introduceert het onderwerp **aan de hand van** een leuke **anekdote**.
- 2 De laatste jaren is de hygiëne in deze Indische **toko** aan het Kerkplein **schrikbarend** achteruit gegaan.
- 3 Op de tentoonstelling waren **fascinerende** foto's te zien die door **relatief** onbekende **fotografen** waren gemaakt.
- 4 Tijdens de **ceremonie** droeg de bruid een kanten jurk en de bruidegom een stijlvol **jacquet**.
- 5 Veel mensen vinden het fijn om op blote voeten te lopen, maar het is niet erg **hygiënisch**.
- 6 Hoewel het budget **amper toereikend** is, gaat de Beatrixschool toch een nieuwe gymzaal bouwen.
- 7 Op internet las ik een **recent** artikel over de **ontwikkelingen** op de woningmarkt in Amsterdam.
- 8 De hulpverleners zien de **misstanden** in de Colombiaanse gevangenis **met lede ogen** aan.
- 9 Gek genoeg verklaart de reclamemaker in dit interview **openlijk** dat hij een **afkeer** heeft van **commercie**.
- 10 Al snel werd de medewerker **geconfronteerd** met het **hiërarchische** karakter van de organisatie: boven zijn chef stond het afdelingshoofd en helemaal boven in de rangorde stond de directeur.

Opdracht 7

- 1 De woorden havik en kievit hebben geen klemtoon op de laatste lettergreep, maar de woorden bakblik en autorit wel. Bij woorden die eindigen op *el*, *es*, *et*, *ik* en *it* en waar de laatste lettergreep geen klemtoon krijgt, wordt in het meervoud de slotletter niet verdubbeld.
- 2 Woorden die eindigen op *ee*, krijgen in het meervoud *ën* erbij (*zeeën*).
Woorden die eindigen op *ie*, krijgen in het meervoud *en* erbij als de klemtoon op de laatste of enige lettergreep valt (*kopie* – *kopieën*; *drie* – *drieën*).
Woorden die eindigen op *ie*, krijgen in het meervoud alleen een *n* erbij als de klemtoon niet op de laatste lettergreep valt (*bacterie* – *bacteriën*, *porie* – *poriën*).
- 3 *Agenda's* is het meervoud van *agenda*, maar het meervoud van *datum* is *data* (of *datums*). Het woord *data's* klopt dus niet.

Opdracht 8*

- 1 a abonnees
- b apartheid
- c bladen, bladeren
- d cafés
- e catalogussen, catalogi
- f dosissen, doses

r doosjes, doosjes
g geraamten, geraamtes
h hoven

i mediums, media
j museums, musea
k portiers, portieren
l stadions, stadia
m timmermannen, timmerlieden (timmerlui)
n vlooiën
2 c bladen = magazines
bladeren = bladeren van een boom
j mediums = personen die over paranormale gaven beschikken
media = informatiedragers, zoals kranten, tijdschriften, radio en tv
k portiers = bewakers
portieren = autodeuren

Opdracht 9

- 1 Tot vorige week kon je op school gratis **printen**, maar de schoolleiding heeft hier inmiddels een stokje voor **gestoken**.
- 2 Famke **hechte** altijd erg aan haar oude omafiets, maar **zwichtte** toch voor een scooter toen ze 16 werd.
- 3 De werkgever **aanvaardde** het excuus van de werknemer die hem jarenlang **plichtte**, maar **ontsloeg** hem niettemin op staande voet.
- 4 De eigenaar van de webwinkel **trachtte** alle bestellingen binnen de **verwachte** levertijd te bezorgen.
- 5 Vanwege een longontsteking **hoestte** Cato veel en **praatte** ze weinig.
- 6 Onze buurman **stortte** het afval in de tuin, wat ons zeer **verontrustte**.
- 7 De moeder van Pien **raadde** haar dochter **aan** om 's avonds laat het **verlichte** fietspad te kiezen.
- 8 Toen de leerling zijn betoog na drie uur intensief schrijven eindelijk **afrondde**, moest hij diep **zuchten**.
- 9 Tijdens het eten **verbrandde** Ingela haar tong aan de soep, maar enkele slokjes koud water konden de pijn gelukkig **verzachten**.
- 10 De brandweer **inspecteerde** het **verwoeste** appartement om de oorzaak van de brand te achterhalen.

Opdracht 10

hele werkwoord	pvvt ev	voltooid deelwoord
1 boeien	boeide	geboeid
2 durven	durfde	gedurfd
3 grenzen	grensde	gegrensd
4 sjansen	sjanste	gesjanst
5 slibben	slibde	geslibd
6 stampen	stampte	gestampt
7 surfen	surfte	gesurft
8 tobben	tobde	getobd

Opdracht 11*

- 1 Nadat Luna het oude nachtkastje had (op)gepimpt, verkocht ze het.
- 2 Wist je dat veel artiesten heel gestrest zijn voor een optreden?
- 3 In de kleedkamer werden de circusartiesten mooi en kleurrijk geschminkt.
- 4 Ondanks de hoge koers van de bitcoin casht lang niet iedereen deze munt.

Hoofdstuk 4

Taalweetjes

Taal en muziek

Eigen keuze.

Wat was er eerder: taal of muziek?

Eigen antwoord. Voor de hand ligt om te noemen: concerten, rituele samenkomsten (zoals kerkdiensten), feesten etc.

Luisterliedjes

Eigen verklaring. In de zogenoemde 'Top 2000' die elk jaar tussen kerst en oud en nieuw wordt uitgezonden op Radio 2, staat al jaren het nummer 'Avond' van Boudewijn de Groot als hoogste Nederlandstalige lied genoteerd. Misschien is dit een goed voorbeeld van een liedje waarbij tekst en muziek zo versmolten zijn, dat het grote groepen mensen aanspreekt.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Taalweetjes*

Lezen

Startopdracht

- a* Als het mooi weer wordt, breekt er iedere keer weer een fietsersoorlog uit op de Nederlandse fietspaden.
- f* Racers en kalm-aan-fietsers botsen namelijk, letterlijk en figuurlijk.
- d* Er zijn mensen die ingewikkelde maatregelen voorstellen om dit fietsprobleem op te lossen, zoals fietspaden aanleggen met gescheiden rijbanen om alle categorieën fietsers uit elkaar te houden.
- b* Die ingrepen zijn echter helemaal niet nodig.
- c* Er is een simpele, degelijke oplossing: fietsers moeten zich aan de verkeersregels houden.
- i* Wat die regels betreft, moeten er wel eerst wat misverstanden uit de weg geruimd worden.
- j* Zo denken veel fietsers dat naast elkaar fietsen een universeel mensenrecht is.
- g* Toch is dat niet zo: het mag alleen als dat het verkeer niet hindert.
- h* Verder zijn er fietsers die vinden dat ze altijd moeten kunnen passeren, zelfs als er geen ruimte is en andere fietsers in de verdrinking raken of bijna vallen.
- e* Ook dat mag niet: als hinderen al verboden is, mag je natuurlijk helemaal geen gevaar veroorzaken.
- k* Dat staat allemaal in de wet!

Opdracht 1

1 (correcte) werkwoordspelling

2 eigen antwoord

3 Ze kreeg een berichtje van een kennis waarin een werkwoord fout gespeld was.

4 Hij had even geen zin om erover na te denken, *want* hij schreef een whatsapp, geen dictee.

5 Toch

6

a

Toch is het een gek idee dat je fouten in de werkwoordspelling kunt rechtvaardigen, alleen omdat je geen zin hebt om erover na te denken.

b

Als je écht je werkwoordspelling beheerst, hóéf je er niet eens over na te denken of ergens een d, t of dt moet komen te staan en dat je 'antwoordde' met twee d's schrijft in plaats van met één.

c

Dan gaat het vanzelf.

7

Het is geen wonder dat zoveel mensen nog dt-fouten maken.

↑

Op de basisschool worden de

↑

Op de middelbare school verwatert

spellingsregels niet altijd even goed uitgelegd.

de kennis snel.

Nieuw Nederlands 6e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Lezen

↑

Bij de meeste vakken behalve Nederlands wordt tegenwoordig niet meer nagekeken op spelling.

8 (1) Ze hoopt dat er een enge tiran komt die iedereen verplicht weer degelijk te schrijven. (2) Ze wil een campagne werkwoordspelling, met grote billboards langs de snelweg.

9 overtuigen – Natuurlijk is de tekst ook leuk om te lezen, dus je zou het ook een amuserende tekst kunnen vinden, maar de auteur wil vooral de lezer ertoe overhalen werkwoordspelling net zo belangrijk te vinden als zij zelf vindt.

Opdracht 2

1 sociale dienstplicht

2 eigen antwoord

3 *a* betrekken (al. 1): mee laten doen; erbij halen

b pleiten voor (al. 1): in het voordeel spreken van

c stapsgewijs (al. 3): geleidelijk; niet in één keer

d run (al. 4): grote belangstelling; stormloop

e opgezaald (al. 4): belast

f staan te juichen (al. 5): zijn enthousiast

g oog krijgen voor (al. 6): steeds meer aandacht hebben voor

h staat haaks op (al. 6): is iets totaal anders dan

i nijpend (al. 7): ernstig

j uit een ander vaatje tappen (al. 7): niet hetzelfde doen als daarvoor

4 Sociale dienstplicht is een slecht idee.

5 Naar mijn mening

6

Jongeren hoeven helemaal niet betrokken te worden bij de samenleving.

↑

a
Ze staan er al middenin.

↑

b
84 procent van de jongeren werkt of volgt een opleiding.

↑

c
De helft van de Nederlanders boven de 15 jaar doet vrijwilligerswerk.

7 De sociale dienstplicht kost veel geld.

8 Verder

9 De kans is groot dat veel jongeren worden opgezaald met werk dat totaal niet aansluit bij hun interesses, waardoor ze hun motivatie verliezen.

10 Het leger, andere organisaties en zorginstellingen zitten niet echt op hulptroupen in het kader van de sociale dienstplicht te wachten – en al helemaal niet als die ook nog eens ongemotiveerd zijn.

11 (1) De militaire vakbond en de Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk hebben al gezegd dat ze niet staan te juichen over de sociale dienstplicht.

(2) Zorginstellingen vrezen dat ze meer werk hebben aan de maatschappelijke

dienstplicht dan deze oplevert.

12 De sociale dienstplicht heeft gunstige effecten.

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Lezen

13 aan het woord 'Voorstanders'

14 (1) Jongeren ontwikkelen meer sociale vaardigheden. (2) Jongeren krijgen meer oog voor hun directe omgeving.

15 Hier is geen bewijs voor (want er is geen enkel sociaalwetenschappelijk onderzoek bekend waaruit blijkt dat verplichte arbeid van jongeren bijdraagt aan meer betrokkenheid bij de samenleving).

16 echter

17 opsommend verband; dat zie je aan 'een ander argument van voorstanders'

18 Jongeren die hun sociale dienstplicht vervullen, zijn een oplossing voor het tekort aan arbeidskrachten in bepaalde sectoren.

19 Maar dat is natuurlijk de wereld op zijn kop!

20 Maar

21 een conclusie (r. 1), een samenvatting (r. 2) en een conclusie (r. 3)

22 eigen antwoord

Opdracht 3*

1 Het hoeft helemaal niet zo te zijn dat er onder de helft van de Nederlanders van 15 jaar en ouder veel jongeren vallen die vrijwilligerswerk doen. Het kan best zijn dat de verhouding jongeren-ouderen in die groep bijvoorbeeld 10 om 90 procent is in plaats van 50 om 50 procent.

2 eigen antwoord

Opdracht 4

1 de zomertijd als 'vaste' tijd (standaardsituatie/normale situatie)

2 eigen antwoord

3 a sociale jetlag (al. 1): periode waarin je lichaam op andere momenten om slaap vraagt dan volgens de klok gebruikelijk is

b obesitas (al. 4): ziekte waarbij overmatig vet zich in het lichaam opstapelt

c mistroostig (al. 4): somber; neerslachtig

d mobiliteit (al. 5): verplaatsing van personen en goederen

e permanente (al. 6): blijvende

f krieken (al. 6): aanbreken van de dag

g flexibele (al. 7): (aan de situatie) aangepaste

h standaardtijd (al. 8): normale situatie

4 De wintertijd moet worden afgeschaft. / De zomertijd moet onze standaardtijd worden.

5 drie

6 Mijn eerste argument (al. 3), ook (al. 4), eveneens (al. 5)

7 Het is prettiger om bij daglicht *te sporten, te tuinieren, te winkelen en uit te gaan.*

8

Handhaving van de zomertijd is goed voor onze gezondheid.

↑

↑

↑

a De zomertijd gaat indirect obesitas tegen.

b De zomertijd levert meer vitamine D op.

d De zomertijd voorkomt depressies.

↑

↑

c Mensen lopen of fietsen bij (zon)licht 's avonds naar huis.

9 om zijn argument krachtiger en betrouwbaarder te maken

10

Handhaving van de zomertijd is goed voor onze veiligheid.

↑

Er vallen minder slachtoffers in het verkeer.

↑

Een groter deel van de mobiliteit vindt bij daglicht plaats.

11 twee

12 Je herkent ze aan de structurerende zin aan het begin van alinea 6: 'Er zijn natuurlijk

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Lezen*

bezwaren tegen een permanente zomertijd' en aan de signaalwoorden 'Een ander argument tegen [de zomertijd]' aan het begin van alinea 7.

13 De langere duisternis in de wintermaanden leidt tot onveiligheid in het verkeer.

14 'Maar dat' het 's morgens wat later licht is, hoeft geen probleem te zijn. Mensen zijn 's morgens frisser dan 's avonds en daarom is het beter de avondspits juist zoveel mogelijk bij daglicht te **laten plaatsvinden**.'

15 Maar

16 'Bovendien moesten' we toch al in het donker naar school of werk in de winter; dat doen we nu gewoon **iets langer**.'

17 Bovendien

18 (Handhaving van) de zomertijd is nadelig voor avondmensen.

19 'Ook voor' dit probleem zijn echter wel oplossingen te bedenken. Zo kunnen de werktijden van avondmensen aangepast worden. Er zijn al veel maatregelen die dit mogelijk maken, denk aan telewerken, het gebruik van e-mail en internet, teleconferenties, flexibele werktijden en **natuurlijk ploegendienst**.'

20 echter

21 C met een samenvatting

22 C Het is een matig betoog, want de auteur heeft zwakke argumenten gegeven, die makkelijk te weerleggen zijn, en hij heeft tegenargumenten niet goed weerlegd.

Opdracht 5*

1

Handhaving van de zomertijd is goed voor onze veiligheid.

↑

De wintertijd leidt tot meer ongelukken.

↑

Onder voetgangers is het aantal slachtoffers drie keer zo groot als tijdens de zomerperiode.

↑

Onder fietsers is het aantal slachtoffers twee keer zo groot als tijdens de zomerperiode.

2 eigen antwoorden

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Lezen*

Schrijven

Startopdracht

1 In energiedrankjes zitten veel calorieën en oppeppende stoffen als cafeïne, taurine en glucurono-lacton, die slecht zijn voor jongeren.

2 Voor een klein deel van de jongeren gaat dat wel op, maar uit onderzoek blijkt dat twee derde van de jongeren te maken krijgt met nadelige effecten van het drinken van energiedrankjes. Ze ervaren klachten als hyperactiviteit, moeilijk kunnen slapen en rusteloosheid, en worden er uiteindelijk juist heel moe van. Ook lopen ze kans op het krijgen van hartritmestoornissen.

Opdracht 1

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

a Van alle Nederlanders moet bij de geboorte DNA afgenomen worden.

1 argument 1: DNA is een handig middel om mensen te identificeren, bijvoorbeeld na een vliegcrash.

argument 2: DNA kan goed worden ingezet voor de gezondheidszorg, bijvoorbeeld om erfelijke ziekten op te sporen.

tegenargument: Het DNA kan in verkeerde handen terecht komen.

2 weerlegging tegenargument: De overheid moet heel streng toezien op de beveiliging en zware sancties op misbruik opleggen.

b De Olympische Spelen moeten altijd in Griekenland plaatsvinden.

1 argument 1: De oorsprong van de Olympische Spelen ligt in Griekenland.

argument 2: Het is veel te kostbaar om elke vier jaar een ander land de Spelen te laten organiseren.

tegenargument: Landen kunnen door de Olympische Spelen hun land promoten.

2 weerlegging tegenargument: Dat kan ook op andere manieren, denk aan concerten, festivals en sportuitwisselingen.

c Elke docent moet na maximaal zes jaar lesgeven van school wisselen.

1 argument 1: De docent is na zes jaar uitgeblust op school, hij wil niet meer vernieuwen.

argument 2: Op een nieuwe school krijgt hij weer nieuwe collega's en nieuwe inzichten.

tegenargument: Dit levert een organisatorisch probleem op.

2 weerlegging tegenargument: Als scholen en docenten gewend zijn aan dit systeem, loopt het vanzelf.

d In Nederland moet de verkoop van water in flessen verboden worden.

1 argument 1: In Nederland komt schoon drinkwater uit de kraan, dat kost haast niets.

argument 2: Waterflessen zorgen voor milieuproblemen.

tegenargument: De horeca en winkels mogen toch wel wat verdienen voor transport en opslag.

2 weerlegging tegenargument: Er zijn andere producten waarmee ze meer dan genoeg kunnen verdienen.

e Leerlingen die zich nooit ziek melden, moeten recht krijgen op drie vrije dagen.

1 argument 1: Er zijn leerlingen die zich om de haverklap ziek melden vanwege kleine pijntjes.

argument 2: Gemiddeld is een leerling per jaar vijf dagen ziek; redelijk is dan om de niet-zieke leerling drie dagen zelf te laten kiezen.

tegenargument: Leerlingen zullen dan altijd hun vrije dagen in de toetsweek kiezen.

2 weerlegging tegenargument: Daar kun je regels voor opstellen.

f Middelbare scholieren moeten minstens vier uur per maand vrijwilligerswerk doen

7. Maatbare scholieren moeten minstens vier uur per maand vrijwilligerswerk doen.
1 argument 1: Op die manier leren leerlingen wat het echte leven buiten school inhoudt.
 argument 2: Het is goed om jong te leren dat niet al het 'werk' betaald moet worden.
 tegenargument: Sommige leerlingen krijgen thuis al genoeg voor hun kiezen: ze maken

in hun familie al genoeg van het 'echte leven' mee.

2 weerlegging tegenargument: Voor heel speciale gevallen kan de coördinator een uitzondering maken.

Opdracht 2

eigen antwoord

Opdracht 3

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

1 Dopinggebruik in de sport moet verboden worden.

2 argument 1: Het gebruik van doping in de sport is oneerlijk.

argument 2: Het gebruik van doping is slecht voor de gezondheid van sporters, nu en later.

3 tegenargument: Dopinggebruik is moeilijk te controleren: er wordt nu al veel gesjoemeld.

weerlegging tegenargument: Die controle moet onafhankelijk en waterdicht georganiseerd worden: als iedereen het wil, moet dat kunnen.

4/5/6/7 eigen antwoorden

Feedbackformulier

Dit formulier is ingevuld door:	
Het betoog is geschreven door:	
Opdracht: Schrijf een betoog over dopinggebruik in de sport.	
Bouwplan	- +
Het bouwplan is volledig en goed ingevuld.	0 0 0 0
Inleiding	- +
De schrijver trekt de aandacht van de lezer; hij maakt hem nieuwsgierig naar de rest van de tekst. Hij doet dat met: ☐ iets uit de actualiteit. ☐ iets uit de geschiedenis. ☐ een voorbeeld. ☐ iets wat voor de lezer van persoonlijk belang is.	0 0 0 0
De manier waarop de schrijver de aandacht van de lezer trekt, is voldoende uitgewerkt.	0 0 0 0
De schrijver introduceert het onderwerp door zijn standpunt duidelijk kenbaar te maken.	0 0 0 0
De manier waarop de schrijver het onderwerp aankondigt, is voldoende uitgewerkt.	0 0 0 0
Middenstuk	- +
De schrijver gebruikt voor elk voorargument een aparte alinea.	0 0 0 0
De schrijver introduceert een argument met een signaalwoord voor een opsomming en noemt feiten die zijn argumenten ondersteunen.	0 0 0 0
De schrijver gebruikt voor het tegenargument en de	0 0 0 0

De schrijver gebruikt voor het tegenargument en de weerlegging daarvan een aparte alinea.	0 0 0 0
De schrijver kondigt het tegenargument aan met een structurerende zin.	0 0 0 0

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Schrijven*

De schrijver kondigt de weerlegging van het tegenargument aan met een signaalwoord voor een tegenstelling.	0 0 0 0
De drie alinea's zijn voldoende uitgewerkt.	0 0 0 0
Slot	- +
De schrijver herhaalt zijn standpunt uit de inleiding in andere bewoordingen als conclusie.	0 0 0 0
De schrijver gebruikt signaalwoorden voor een conclusie.	0 0 0 0
De schrijver vult zijn conclusie aan met: O een aanbeveling. O een toekomstverwachting. O een uitsmijter.	0 0 0 0
Taalverzorging	- +
De tekst bevat volledige zinnen.	0 0 0 0
Alle woorden zijn correct gespeld.	0 0 0 0
Hoofdletters en leestekens staan op de juiste plaats.	0 0 0 0
De tekst bevat geen andere taalfouten.	0 0 0 0
De schrijver varieert voldoende in woordkeus, zinsopbouw en zinslengte.	0 0 0 0
Het betoog heeft ongeveer 400 woorden.	0 0 0 0
Het betoog heeft drie witregels: na de inleiding en voor het slot én tussen de voorargumenten en het tegenargument.	0 0 0 0
Top en tip	
Top: (heel) goed aan dit betoog vind ik ... Tip: volgende keer kun je ...	

*Nieuw Nederlands 6e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Schrijven*

Kijken en luisteren

Startopdracht

1 Eigen antwoorden.

2 Eigen antwoorden.

Opdracht 1

1 Ze zingt een regel uit een liedje (dat het publiek waarschijnlijk kent).

2 (1) Haar pitch gaat over muziek. (2) De tekst sluit aan bij de bedoeling van de app: mensen een mooie avond bezorgen.

3 Het is moeilijk om een leuke band, zanger of andere artiest voor een feestje te vinden.

4 Ze heeft gezongen in een band en had daardoor vermoedelijk connecties met andere artiesten.

5 Mogelijke antwoorden zijn:

- Online is het aanbod heel versnipperd.
- Online zijn prijzen alleen maar op aanvraag.
- Er zijn online geen betrouwbare recensies te vinden.
- Online boeken is duur, omdat je bij tussenpersonen terecht komt.
- Doordat alles via tussenpersonen gaat, kom je niet bij de goede artiesten uit.

6 en, bovendien

7 Ze telt op haar vingers.

8 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- Ze praat rustig en duidelijk.
- Ze gebruikt de taal die past bij het publiek.
- Ze loopt na haar intro opzij en haalt haar hand door haar haren.
- Ze maakt een wapperende beweging met haar handen als ze zegt 'zo'n zeventig keer'.
- Ze spreidt een aantal keren haar handen.
- Ze legt nadruk op bepaalde woorden (waar, steeds, alleen maar, helemaal geen, duur, meer)
- Ze maakt een beweging met haar wijsvinger als ze 'meer' zegt.
- Ze spreidt haar handen en brengt ze weer wat dichterbij elkaar. Daarna haalt ze haar schouders op. (Als ze zegt: '... en boeken en betalen kan gewoon online.')
- Ze knikt aan het eind als ze 'Bedankt' zegt.
- Ze kijkt heel goed rond.

9 Ze kijkt hoeveel tijd ze nog heeft. Waarschijnlijk staat er een klok of iemand die haar seintjes geeft.

10 Ja, de speech heeft een probleem-oplossingsstructuur.

11 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Ja, want ze heeft haar pitch goed opgebouwd en geeft goede redenen waarom de app Plugify het probleem gaat oplossen. Ze komt zelfverzekerd en enthousiast over.

12 Zie het feedbackformulier hieronder.

Spreker: Eline Leijten	
Observator:	
Onderwerp: Plugify	
	- +
De spreker ...	
Inhoud	
noemt zijn standpunt.	0 0 0 X
geeft duidelijke argumenten voor zijn standpunt.	0 0 0 X
	X 0 0 0

weerlegt eventuele tegenargumenten.	X O O O
Opbouw	
heeft de presentatie logisch opgebouwd.	O O O X

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Kijken en luisteren

gebruikt structurende zinnen en signaalwoorden.	O O O X
Taalgebruik	
heeft een grote woordenschat en varieert in taalgebruik.	O O O X
maakt gebruik van formele en zakelijke taal.	O O O X
houdt bij zijn woordkeus rekening met zijn publiek.	O O O X
sprekt in hele zinnen.	O O O X
Verbale en non-verbale communicatie	
komt zelfverzekerd over.	O O O X
sprekt enthousiast.	O O O X
sprekt in een goed tempo.	O O O X
sprekt met een goed volume.	O O O X
articuleert goed.	O O O X
maakt goed oogcontact met zijn publiek.	O O O X
ondersteunt zijn verhaal met passende gebaren.	O O O X

Opdracht 2

1 (1) Ze begint met een ander liedje. (2) Ze maakt in de pitch uit de voorronde veel minder gebaren.

2 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- Ze maakt veel minder gebaren.
- In de voorronde draagt ze een grijs jurkje, waardoor ze een beetje wegvalt tegen de achtergrond. In de finale draagt ze een rood jurkje, waardoor ze goed opvalt.
- Ze beweegt in de voorronde veel minder dan in de finale.

3 'Wie vragen jullie voor je verjaardag dit jaar?'

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Het slot uit de finale, omdat ze daarin goed samenvat wat de meerwaarde van de app is.
- Het slot uit de voorronde, omdat ze daarmee het publiek aanspreekt, waardoor ze het activeert.

(In de finale zegt ze: 'Want meer dan een bedrijf is Plugify een droom. Een droom om de magie van livemuziek voor iedereen toegankelijk te maken en daarmee artiesten een podium te geven. Bedankt.')

5 Zie het feedbackformulier hieronder.

Spreker: Eline Leijten	
Observator:	
Onderwerp: Plugify	
	- +
De spreker ...	
Inhoud	
noemt zijn standpunt.	O O O X
geeft duidelijke argumenten voor zijn standpunt.	O O O X
weerlegt eventuele tegenargumenten.	X O O O

Opbouw	
heeft de presentatie logisch opgebouwd.	0 0 0 X
gebruikt structurerende zinnen en signaalwoorden.	0 0 0 X

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Kijken en luisteren*

Taalgebruik	
heeft een grote woordenschat en varieert in taalgebruik.	0 0 0 X
maakt gebruik van formele en zakelijke taal.	0 0 0 X
houdt bij zijn woordkeus rekening met zijn publiek.	0 0 0 X
spreekt in hele zinnen.	0 0 0 X
Verbale en non-verbale communicatie	
komt zelfverzekerd over.	0 0 X 0
spreekt enthousiast.	0 0 X 0
spreekt in een goed tempo.	0 0 X 0
spreekt met een goed volume.	0 0 X 0
articuleert goed.	0 0 X 0
maakt goed oogcontact met zijn publiek.	0 0 X 0
ondersteunt zijn verhaal met passende gebaren.	0 0 X 0

6 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Wat opvalt, is dat er alleen verschil is in de verbale en non-verbale communicatie. Ze scoort op alle punten hiervan met de pitch uit de finale net even beter. (De inhoud, de opbouw en het taalgebruik heeft ze niet veranderd, maar ze heeft wel iets gedaan om beter over te komen.)

7 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- Trek iets anders aan.
- Gebruik je handen meer.
- Laat af en toe een stilte vallen.
- Leg meer nadruk op belangrijke woorden.

8 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Gebruik een slotzin die het publiek activeert.
- Probeer minder duidelijk naar de klok te kijken.

Opdracht 3

1 gescheiden ouders

2 Haar ouders, grootouders en overgrootouders zijn gescheiden.

3 Haar ouders en grootouders hebben het voorbeeld van hun ouders gevolgd: zij zijn ook gescheiden. Ze hebben het als het ware 'geleerd' van hun ouders.

4 Een op de vijf kinderen in Nederland heeft gescheiden ouders. Zij is dus lang niet de enige met gescheiden ouders.

5 70% van alle kinderen met gescheiden ouders woont alleen bij moeder. Zij woont zowel bij haar vader als bij haar moeder.

6 Ze woont de ene week bij haar moeder en de andere week bij haar vader. Ze 'wisselt' dus elke zondag van huis.

7 Twee voordelen zijn:

- Ze ziet beide ouders regelmatig.
- Ze zijn er allebei als ze hen nodig heeft.

8 In dat document moet worden vastgelegd welke verdeling na een scheiding het beste is voor de kinderen.

9 Ze kunnen dat dan doen zonder het verdriet, de woede en de jaloezie die een scheiding met zich meebrengt.

10 Nee, er is geen vaste tekststructuur. De speech heeft wel een goede inleiding en een duidelijke afsluiting.

11 eigen antwoord

12 Haar gezichtsuitdrukkingen passen bij wat ze zegt. Ze staat heel rustig. Ze beweegt weinig.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Kijken en luisteren*

13 Zie het feedbackformulier hieronder.

Spreker: Lieve Ebersson	
Observator:	
Onderwerp: gescheiden ouders	
	- +
De spreker ...	
Inhoud	
noemt zijn standpunt.	0 0 0 X
geeft duidelijke argumenten voor zijn standpunt.	0 0 X 0
weerlegt eventuele tegenargumenten.	X 0 0 0
Opbouw	
heeft de presentatie logisch opgebouwd.	0 0 X 0
gebruikt structurerende zinnen en signaalwoorden.	0 0 X 0
Taalgebruik	
heeft een grote woordenschat en varieert in taalgebruik.	0 0 0 X
maakt gebruik van formele en zakelijke taal.	0 0 0 X
houdt bij zijn woordkeus rekening met zijn publiek.	0 0 0 X
spreekt in hele zinnen.	0 0 0 X
Verbale en non-verbale communicatie	
komt zelfverzekerd over.	0 0 0 X
spreekt enthousiast.	0 0 0 X
spreekt in een goed tempo.	0 0 0 X
spreekt met een goed volume.	0 0 0 X
articuleert goed.	0 0 0 X
maakt goed oogcontact met zijn publiek.	0 X 0 0
ondersteunt zijn verhaal met passende gebaren.	X 0 0 0

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Kijken en luisteren*

Spreken en gesprekken

Startopdracht

1 overtuigen / activeren

2 eigen antwoorden

Opdracht 1

1

2 Bijvoorbeeld:

a Docenten mogen op sociale media geen contact hebben met leerlingen.

b Jongens en meisjes moeten gescheiden les krijgen.

c De keuze voor een vakkenpakket moet in klas 4 gemaakt worden.

d De havo moet zes leerjaren krijgen. Of: Het vwo moet vijf leerjaren krijgen.

3 eigen antwoorden

4 eigen antwoord

Opdracht 2

1/2/3 Bijvoorbeeld bij *a*:

- argumenten: De grens tussen school en privé wordt minder duidelijk als docenten op sociale media contact met leerlingen hebben. / Docenten moeten afstand bewaren.

- tegenargument: Het kan juist heel handig zijn om snel met elkaar te communiceren.

- weerlegging tegenargument: Communicatie tussen docenten en leerlingen kan prima per mail of binnen de online leeromgeving.

Bijvoorbeeld bij *b*:

- argumenten: De hersenen van jongens en meisjes ontwikkelen zich op een andere manier en in een ander tempo. / Meisjes worden anders behandeld dan jongens. Als ze samen in de klas zitten, is dat nadelig voor meisjes.

- tegenargument: Jongens en meisjes kunnen elkaar helpen als ze samen les krijgen.

- weerlegging tegenargument: Elkaar helpen kan nog steeds, buiten de les.

Bijvoorbeeld bij *c*:

- argumenten: In klas 3 heb je nog geen idee wat je later wilt worden en kun je dus geen goede keuze maken. / In de onderbouw leer je vooral de basis. Pas in de bovenbouw kom je erachter wat een vak echt inhoudt.

- tegenargument: Als de keuze uitgesteld wordt, blijven er nog meer leerlingen zitten in 4 havo, omdat ze vakken moeten volgen die ze niet aankunnen.

- weerlegging tegenargument: Als bij de overgang naar 5 havo de vakken die je niet kiest, niet meetellen, blijven er niet meer leerlingen zitten.

Bijvoorbeeld bij *d*:

- argumenten: Havoleerlingen moeten bij veel vakken hetzelfde leren als vwo-leerlingen. Het verschil zit vooral in de diepgang, niet in de hoeveelheid. / Havoleerlingen krijgen dan een jaar langer de tijd om uit te zoeken wat ze willen, zodat ze een betere studiekeuze kunnen maken.

- tegenargument: Havoleerlingen zijn na vijf jaar wel klaar met de voorbereiding op het hbo.

- weerlegging tegenargument: Hogescholen geven vaak aan dat studenten met een havodiploma belangrijke vaardigheden niet beheersen.

4 eigen antwoorden

Opdracht 3

1 Kies voor een argumentatiestructuur.

2 eigen antwoorden

3 eigen antwoorden

Opdracht 4

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Spreken en gesprekken*

Woordenschat

Startopdracht

a 'gratis' en 'voor niets' is dubbelop; 'een geschenk' 'gratis krijgen' is dubbelop.

b 'Eventueel' en 'mogelijk' is dubbelop.

c 'beëindigde' en 'uiteindelijk' en 'slot-' is drie keer min of meer hetzelfde.

Opdracht 1

1 *a* Voordat – eerst

b las voor – hardop

c hoge – wolkenkrabbers

d mondeling – bespreken

e Direct – onmiddellijk

f erbij – extra

2 *a* Tautologie

b Pleonasme

c Pleonasme

d Pleonasme

e Tautologie

f Tautologie

Opdracht 2

Tautologieën:

doen pogingen – proberen

aan het schrikken te maken – angst aan te jagen – bang worden

bejaarde – op leeftijd

in allerijl – snel

gillende sirenes – veel lawaai

daar – ter plaatse

De dader – die het gedaan had

agenten – politie

achter tralies - in de gevangenis

Pleonasmen:

Criminele misdadigers

met geweld gemolesteerd

opgenomen in het ziekenhuis

Opdracht 3

1/2 3 bij tijd en wijle – af en toe; soms; zo nu en dan

4 sedert – sinds

7 boden uitkomst – losten het probleem op

8 motiveerde – stimuleerde; maakte enthousiast

9 waren niet gediend van – moesten niets hebben van

10 autoriteit – gezag

11 Desondanks – toch

13 onderkend – ingezien; beseft

15 incidenteel – soms; zo nu en dan; af en toe

3 1 trauma's – *lichamelijke of psychische verwondingen na een schokkende ervaring*

2 gevreesde – *angst oproepende*

5 in onbruik geraakt – *niet meer voorkomend*

6 overtuiging – *mening*

12 veelvuldig – *vaak; herhaaldelijk*

14 zorgstelsel – *geheel van wetten dat de gezondheidszorg regelt*

16 anesthesie – *verdoving*

- 4** drie pleonasmen: moesten verplicht (alinea 1); kleine groepjes (alinea 3) en noodzakelijke behoefte alinea 4);
drie tautologieën: ruw, hardhandig (alinea 3); de mogelijkheid hebben, kunnen (alinea 5) en maar, echter (alinea 5)
5 In alinea 3 staat: Die bijnaam kreeg de schooltandarts al snel, omdat hij vaak zonder

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Woordenschat

verdoving in de gaatjes boorde en kiezen trok, en daarbij dikwijls ruw en hardhandig te werk ging.

6 eigen antwoorden, bijvoorbeeld: bijvoorbeeld: knipkneus (slechte kapper); vleesvlerk (frauderende slager); kaaskeizer (voortreffelijke kaasboer).

Opdracht 4

- 1** ergens zijn tanden inzetten – *zich intensief met iets bezighouden*
- 2** haar op de tanden hebben – *niet bang zijn; goed van zich af durven bijten*
- 3** iemand aan de tand voelen – *iemand op een strenge manier ondervragen*
- 4** met de mond vol tanden staan – *niet weten wat je moet zeggen*
- 5** met lange tanden – *met tegenzin*
- 6** op zijn tandvlees lopen – *totaal uitgeput zijn*
- 7** van de hand in de tand leven – *verdiend geld meteen uitgeven*
- 8** zijn tanden laten zien – *een dreigende houding aannemen*

Opdracht 5

- 1** 1 neiging
- 2 alternatieven
- 3 perspectief
- 4 meerwaarde
- 5 adviezen
- 6 knieën
- 7 contact
- 8 tot zijn recht komen
- 9 kleiner
- 10 reisbrochure
- 11 groter
- 12 objectief
- 13 effecten
- 14 creëren
- 15 benadrukken
- 16 illusie
- 17 optische
- 18 subtiele
- 19 extreem
- 20 creatief
- 2** 1 neiging – *aandrang*
- 2 alternatieven – *andere mogelijkheden*
- 3 perspectief – *gezichtspunt; punt van waaruit je naar iets kijkt*
- 4 meerwaarde – *extra betekenis*
- 5 adviezen – *tips*
- 7 contact – *verbinding*
- 8 tot zijn recht komen – *voldoende uitkomen; te zien zijn*
- 10 reisbrochure – *catalogus met vakantiebestemmingen*
- 12 objectief – *waarheidsgetrouw; feitelijk*
- 13 effecten – *uitwerkingen*
- 14 creëren – *scheppen; maken*
- 15 benadrukken – *de nadruk leggen op*
- 16 illusie** – *kunstmatige voorstelling*
- 17 optische – *zichtbare; te maken hebbend met kijken*
- 18 subtiele – *kleine*
- 19 extreem – *ongewoon; bijzonder*
- 20 creatief – *artistiek; fantasievol*

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld: een heel gewone foto, waarvan er zoveel zijn
4 eigen antwoord, bijvoorbeeld: steeds verschillende baantjes hebben, maar in geen enkel baantje succesvol zijn

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Woordenschat*

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

b Emma belooft haar moeder dat zij haar kamer in het weekend opruimt.

Emma belooft haar moeder *haar kamer op te ruimen in het weekend*.

c Toen hij nadacht over zijn vakantie, waande Lars zich al op de camping in Frankrijk.

Nadenkend over zijn vakantie waande Lars zich al op de camping in Frankrijk.

d Nadat Teun de BMX-wedstrijd had gewonnen, werd hij gehuldigd.

Na de BMX-wedstrijd te hebben gewonnen, werd Teun gehuldigd.

Opdracht 1

1 Na t/m gegeten → Nadat hij een voor- en hoofdgerecht had gegeten, ...

2 Aangekomen t/m berg → Toen de toeristen aankwamen op de top van de berg ...

3 Stralend t/m trots → Terwijl de kersverse ouders straalden van trots ...

4 Onwetend t/m situatie → Omdat ze onwetend was van de situatie ...

Opdracht 2

a Dansend van vreugde vierde de olympisch kampioen zijn overwinning.

1 Dansend t/m vreugde

2 bwb

3 pv = vierde

ow = de olympisch kampioen

wg = vierde

lv = zijn overwinning

bwb = Dansend van vreugde

b Alle boodschappen voor het klassenutje alleen te moeten doen, is voor mij geen optie.

1 Al t/m doen

2 ow

3 pv = is

ow = Alle boodschappen voor het klassenutje alleen te moeten doen

ng = is [geen optie]

mv = voor mij

c Zou de oplichter nu eindelijk beloven geen leugens meer te vertellen?

1 geen t/m vertellen

2 lv

3 pv = zou

ow = de oplichter

wg = zou beloven

lv = geen leugens meer te vertellen

bwb = nu eindelijk

d Verveeld door de lange uitleg pakte Jeroen tijdens de les stiekem zijn telefoon uit zijn tas.

1 Verveeld t/m uitleg

2 bwb

3 pv = pakte

ow = Jeroen

wg = pakte

lv = zijn telefoon

bwb = Verveeld door de lange uitleg, tijdens de les, stiekem, uit zijn tas

e In de bus constateerde Petra haar tas en het perron te hebben achtergelaten

e In de bus constateerde Petra haar tas op het perron te hebben achtergelaten.
1 haar t/m achtergelaten
2 lv
3 pv = constateerde
ow = Petra

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Grammatica zinsdelen*

wg = constateerde
lv = haar tas op het perron te hebben achtergelaten
bwb = In de bus

f Na met elkaar te hebben overlegd, wisten we precies wat te doen.

1 Na t/m overlegd; wat te doen
2 bwb; lv
3 pv= wisten
ow = we
lv = wat te doen
bwb = Na met elkaar te hebben overlegd, precies

g Liggend in hun hangmatten dommelden de vriendinnen langzaam in.

1 Liggend t/m hangmatten
2 bwb
3 pv = dommelden
ow = de vriendinnen
wg = dommelden in
bwb = Liggend in hun hangmatten, langzaam

Opdracht 3

1 Na een klein geldbedrag te hebben gewonnen, ...
2 Zwaar teleurgesteld ...
3 premier te willen worden.
4 Rijdend in het donker ...

Opdracht 4*

a Nagenietend van een fijn weekend begon Job met goede moed aan zijn stage.

1 Nagenietend t/m weekend = bwb
2 pv = begon
ow = Job
wg = begon
vzv = aan zijn stage
bwb = Nagenietend van een fijn weekend, met goede moed

b De leerlingen twijfelen eraan de toets over de lastige stof goed te zullen maken.

1 de t/m maken = vv
2 pv = twijfelen
ow = De leerlingen
wg = twijfelen
vv = (er)aan de toets over de lastige stof goed te zullen maken.

c Wij zien ernaar uit jullie te verrassen bij de eerstvolgende ontmoeting.

1 jullie t/m ontmoeting = vv
2 pv = zien
ow = Wij
wg = zien uit
vv = (er)naar jullie te verrassen bij de eerstvolgende ontmoeting

d Naar Amerika te gaan, is mijn grote droom.

1 Naar t/m gaan = nw. deel
2 pv = is
ow = mijn grote droom
wg = is [Naar Amerika te gaan]

*Nieuw Nederlands 6e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Grammatica zinsdelen*

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

- a Morgen = tijdsbepaling
- b Morgen = een groet
- c Helaas = zegt iets over de hele zin
- d Helaas = een uiting van ongenoegen

Opdracht 1

- 1 zeg
- 2 Oké
- 3 Nou, hoor
- 4 Hé, hè
- 5 Sst, alsjeblieft
- 6 Zeker

Opdracht 2

- 1 zeg – Ik zeg het je voor de allerlaatste keer. (zww)
- oké – Ik ben eigenlijk wel oké vandaag. (bn)
- nou – Wat kan er nou nog gebeuren? (bw)
- nou – Nou je dit zegt, begrijp ik het. (ns.vgw)
- hoor – Hoor jij ook de hond van de burens blaffen? (hww)
- zeker – Margje zal zeker een baantje zoeken voor de zomervakantie. (bw)
- 2 eigen antwoord

Opdracht 3

- ontdekte = zww
- bestaan = zn
- naar = vz
- iedereen = onbep.vnw
- is = kww
- dan = ns.vgw
- over = vz
- hij = pers.vnw
- stomverbaasd = bn
- dat = aanw.vnw
- het = blw
- ach = tw
- zijn = bez.vnw
- zich = wed.vnw
- peinzend = bw

Opdracht 4*

- 1 - Halt, je gaat dit keer veel te snel voor mij! (tw)
- Je moet deze jongen echt een halt toeroepen. (zn)
- Pardon, kunt u mij alstublieft vertellen hoe laat het is? (tw)
- Zonder pardon liet de chef zijn medewerkers dagelijks overwerken. (zn)
- Terwijl de gasten het glas hieven, riepen zij 'proost!' (tw)
- Ik proost net zo lief met een alcoholvrij drankje. (zww)
- Welkom, namens de organisatie wens ik u een fijne avond! (tw)
- De presentator vroeg een warm welkom voor de gastspreker. (zn)
- 2 eigen antwoord, bijvoorbeeld: gezondheid, luister, prima

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Grammatica woordsoorten*

Formuleren

Startopdracht

Zin *b* en *c* zijn fout, omdat het onderwerp van de hoofdzin niet het onderwerp kan zijn van de beknopte bijzin.

Opdracht 1

1 ow hoofdzin: Joris

- denkbeeldig onderwerp bijzin: Joris.

- goed

2 ow hoofdzin: de kassa

- denkbeeldig onderwerp bijzin: onbekend; mogelijk onderwerp: we, ze.

- fout

3 ow hoofdzin: we

- denkbeeldig onderwerp bijzin: we.

- goed

4 ow hoofdzin: de peuter

- denkbeeldig onderwerp bijzin: de peuter.

- goed

5 ow hoofdzin: de afstand van de camping naar het dorpje

- denkbeeldig onderwerp bijzin: onbekend; mogelijk onderwerp: we, ze.

- fout

6 ow hoofdzin: een warme kop snert

- denkbeeldig onderwerp bijzin: onbekend; mogelijk onderwerp: we, ze.

- fout

Opdracht 2

2 Toen we bij eindelijk bij het pretpark aankwamen, was de kassa gesloten.

5 De afstand van de camping naar het dorpje bleek, nadat we een enorme omweg gemaakt te hadden, minder dan een kilometer te zijn.

6 Een warme kop snert ging er wel in, nadat we uren gelopen hadden.

Opdracht 3

1 –

2 Gelukkig viel de schade aan mijn telefoon mee, nadat hij op de grond gevallen was.

3 –

4 Staand op de Euromast vonden we het uitzicht over Rotterdam echt prachtig.

5 –

6 Een bekeuring van honderd euro viel op de mat, nadat ik veel te hard gereden had.

Opdracht 4

1 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

a goed: Zich verheugend op de vakantie kocht Mirte alvast een nieuwe bikini.

fout: Zich verheugend op de vakantie werden op internet alvast leuke uitjes gezocht.

b goed: Na in het water gegooid te zijn, was Erinn woedend op haar vrienden.

fout: Na in het water gegooid te zijn, kon er geen verbinding meer gemaakt worden met de telefoon.

c goed: Volledig gegrepen door het verhaal huiverde Julius van spanning.

fout: Volledig gegrepen door het verhaal spookten er allerlei wilde gedachten door Francesca's hoofd.

d goed: Trillend van angst deed Mahmoud de deur open.

fout: Trillend van angst redde de brandweer het katje uit de boom.

2 eigen antwoorden

Opdracht 5*

- 1** Nog nagenietend van de fijne familiedag maakten we al plannen voor de volgend uitje.
- 2** De verdediger trapte de bal in eigen doel, na een foute inschatting gemaakt te hebben.
- 3** Brainstormende over een ludieke actie op de laatste schooldag constateerden de

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 - Formuleren*

leerlingen al snel dat niet alles uitvoerbaar was.

- 4** Na met het hele gezin een dagje naar het pretpark geweest te zijn, stopten Lars en Mirella de kinderen veel te laat in bed.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 - Formuleren*

Spelling

Startopdracht

1 mavo = middelbaar algemeen voortgezet onderwijs

m.a.w. = met andere woorden

PS = postscriptum (naschrift)

soa = seksueel overdraagbare aandoening

vip = very important person

wc = watercloset

zn = zelfstandig naamwoord

2 - mavo, soa, vip: deze afkortingen spreek je uit als een woord;

- m.a.w., PS, wc, zn: deze afkortingen spreek je uit als losse letters.

Opdracht 1

1 dj = diskjockey

2 havo = hoger algemeen voortgezet onderwijs

3 hbo = hoger beroepsonderwijs

4 hfst = hoofdstuk

5 IQ = intelligentiequotiënt

6 jl. = jongstleden

7 KLM = Koninklijke Luchtvaart Maatschappij

8 m.b.v. = met behulp van

9 w.b. = wat betreft

10 yup = young urban professional

Opdracht 2

1/2 a afk. – afkorting

b a.u.b. – afkorting

c blz. – afkorting

d CS – initiaalwoord

e EHBO – initiaalwoord

f e.a. – afkorting

g excl. – afkorting

h havo – letterwoord

i horeca – verkorting

j Li – symbool

Opdracht 3

1 Omdat de **oplichter** jarenlang geld had **afgetrosgeld**, legde de **rechter** hem een flinke straf op.

2 Voor de try-out klaagde de **goochelaar** bij de **technicus** over het **licht** dat **slecht** te regelen was.

3 In een klein **gehucht** bouwde de **architect** een **gigantische** villa voor hem en zijn **echtgenote**.

4 Toen de tweelingzusjes maar bleven **giechelen**, voelde de **achterdochtige** lerares zich **uitgelachen** en stuurde ze het tweetal de klas uit.

5 Tegenover de interviewer sprak de coach van het winnende team over een 'geenszins **twijfelachtige zege**'.

6 In de **carnavalsoptocht** liep Vincent **incognito** mee; hij droeg een zwarte pruik met lange **vlechten**.

Opdracht 4*

1/2 a bonzen

1/2 a bonzen
b forensen – grenzen
c fronsen
d impulsen – hulzen
e kaarsen – laarzen
f kapseizen – toelatingseisen

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 - Spelling

g metamorfose – werkloze
h praktiseren – bezeren
i prothesen – koolmezen
j verzen – persen

Opdracht 5

- 1 e-mailbericht
- 2 gala-uitvoering
- 3 interimdirecteur
- 4 kant-en-klaar
- 5 miniuniform
- 6 stageperiode
- 7 voor- en tegenstanders
- 8 vwo-leerling

Opdracht 6

- 1 Dorine komt **jolig** over, maar het is een **misvatting** dat ze nooit serieus is.
- 2 Onze nieuwe dramaleraar is behoorlijk **autoritair** en laat zich beslist niet door leerlingen **tutoyeren**.
- 3 Tegenwoordig lijkt het een **taboe** te zijn als slechts een van de ouders **kostwinner** is.
- 4 Deze camping is niet bijzonder **comfortabel** maar voor jongeren is de **accommodatie** zeker een **aanrader**.
- 5 Als je dit woonmagazine moet geloven, zijn grote **decoraties** op de muur een **trend**.
- 6 Leerlingen met een duidelijke **ambitie** zien hun toekomst meestal **rooskleurig** in.
- 7 De **uitkomst** van de enquête **motiveert** de onderzoekers om verder te gaan op de ingeslagen weg.
- 8 Rond middernacht onstond een **grimmige** sfeer in het uitgaansgebied van Eindhoven; **desondanks** hoefde de politie niet in te grijpen.
- 9 Op het eerste gezicht lijkt deze tekst **objectief**, maar toch geeft de auteur hier en daar zijn mening.
- 10 In de brochure die ik van de huisarts kreeg, wordt het gezondheids**aspect** van voeding **benadrukt**.

Opdracht 7

Zwemmen in zand

*(1) **Bubbelen** in een bubbelbad? Boring! (2) Tenminste, dat **vindt** de **Amerikaanse** uitvinder en YouTuber Mark Rober. (3) Een bommetje maken in een bad met zand, **dát** leek hem een stuk leuker. (4) Na 25 **mislukte** pogingen dook hij echt kopje onder in de korrels.*

(5) Mark Rober uit San Francisco is een man met een missie. (6) En daarvoor haalt de YouTuber alles uit de kast. (7) Deze keer wilde hij zand vloeibaar maken. (8) Hij had gezien dat ze dat in **sommige** bedrijven doen met bijvoorbeeld graankorrels of ander **materiaal**. (9) De **truc**: er **precies** genoeg lucht tussen **blazen**. (10) Rober knutselde luchtbuizen met piepkleine gaatjes en lijmde die vast op de bodem van een **plastic** bak. (11) Zand erin, **blazer** aan: klaar. Maar niet heus. (12) De proef ging maar liefst 25 keer mis.

(13) Maar Rober gaf de moed niet op. (14) En de 26ste keer lukte het wél. (15) De zandkorrels begonnen te **dansen** en te glijden als **waterdruppels**. (16) Rober gooide er een bal in en ja hoor: het ding ging écht kopje-onder en spoot daarna weer uit de korrels tevoorschijn. (17) Zand klotste als water over de rand en **plastic** eendjes dobberden in het **zandbad** **alsof** het een vijfvertie was.

het **zandbad** **als** het een vijvertje was.

(18) Tijd voor het grote werk. (19) De uitvinder leende een oud bubbelbad van een vriend en maakte **precies** hetzelfde buizen-met-**gaatjessysteem**. (20) Maar dan maatje XL. (21) Het **effect** was **verbluffend**: Rober kon kopjeduikelen tussen de korrels: missie **geslaagd**!

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 - Spelling

Opdracht 8

1 Het nieuwe wetsvoorstel werd door de pers **bejubeld**, maar door de oppositie van alle kanten **bekritiseerd**.

2 Sinds Ellen is **verhuisd**, **pocht** zij over de villa die zij en haar man hebben **aangeschaft**.

3 De donkere, dreigende lucht **voorspelt** weinig goeds.

4 De regeringsleiders hebben **verklaard** welke klimaatdoelen door alle Europese landen moeten worden **nagestreefd**.

5 Omdat Niek zo nieuwsgierig is, **bemoeit** hij zich altijd graag met alles wat er om hem heen **gebeurt**.

6 Gelukkig is de cooker goed **beveiligd**, zodat je niet zomaar je handen **verbrandt** als je een kopje thee wilt.

7 Sandra **beschuldigt** haar vriendin ervan dat zij haar heeft **beledigt**, maar deze **ontkent** dit ten stelligste.

8 Sinds mijn neef bij de ING werkt, **verdient** hij uitmuntend, maar hij **bezuinigt** nog altijd op zijn uitgaven.

9 Als je dit artikel moet geloven, is het van essentieel belang dat je jezelf steeds weer **ontwikkelt**.

10 De docent heeft de scriptie zorgvuldig **beoordeeld** en met een voldoende **becijferd**.

Opdracht 9*

1 Het tweede deel van de samenstellingen (keuring, moeder, nummer, onderwijs) is overbodig: **APK** betekent Algemene Periodieke Keuring, **bom** betekent bewust ongehuwde moeder, **BSN** betekent burgerservicenummer en **havo** betekent hoger algemeen voortgezet onderwijs.

2 - cv: centrale verwarming, curriculum vitae

- gym: gymnasium, sportschool

- prof: professor, professional

- t.a.v.: ter attentie van, ten aanzien van

- t.g.v.: ten gevolge van, ten gunste van

Voorbeeldzinnen:

- *Ik vraag me af of de cv wel goed werkt, want het is hier zo koud. (centrale verwarming)*

- *Isabel vergat haar cv mee te sturen toen ze per e-mail solliciteerde. (curriculum vitae)*

- *Net als haar broer gaat Marah na de basisschool naar het gym. (gymnasium)*

- *Veel mensen gaan wekelijks naar gym, omdat ze fit willen blijven. (gymnastiekles)*

- *Stijn wordt 'prof' genoemd door zijn klasgenoten, omdat hij ontzettend veel weet. (professor)*

- *De nieuwe coach van het rugbyteam is geen amateur, maar een echte prof. (professional)*

- *Je moet de brief sturen t.a.v. mevrouw E.J. den Haan-Visser. (ter attentie van)*

- *Er komt een bijeenkomst voor de buurtbewoners t.a.v. de overlast in de wijk. (ten aanzien van)*

- *T.g.v. de dagenlange regen gaat de veldtraining niet door. (ten gevolge van)*

- *De rijke man ontferde zijn kinderen t.g.v. van enkele goede doelen. (ten gunste van)*

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 4 - Spelling*

Hoofdstuk 5

Taalweetjes

Nederengels

	betekenis in het Nederlands	betekenis
in het Engels		
beamer	= apparaat om digitaal materiaal te projecteren	
bestaat niet in het Engels (wat wij 'beamer' noemen is in het Engels 'projector')		
caravan	= aanhangwagen om in te kamperen	karavaan;
woonwagen; kampeerauto (Am. 'trailer' en 'mobil home')		
chips	= gefrituurde aardappelschijfjes	
schijven (wat wij 'chips' noemen, is in het Engels 'crisps')		
dancing	= discotheek; uitgaansgelegenheid waar je kunt dansen	bestaat
niet in het Engels voor een dansgelegenheid (dat is een 'dance hall' of 'club')		
date	= afspraak (meestal in amoureuze zin)	
afspraak, maar ook: datum; dadel		
flat	= appartement; gebouw met appartementen	
plat; vlak (wat wij een 'flat' noemen is in het Engels een 'apartment (building)')		
occasion	= tweedehandsauto	
gelegenheid; aanleiding		
ramp	= catastrofe	
helling		
rollerskate	= rolschaats met vaste schoen	
rolschaats (kan elke soort zijn)		
sheet	= transparant vel om bv. tekst te projecteren	
laken; vel papier; transparant vel		
stretcher	= opvouwbaar kampeerbed	
brancard (voor ons woord 'stretcher' gebruiken Engelsen 'camp bed')		
sweater	= een sportieve trui van velours of katoen	trui
(kan elke soort trui zijn)		
touring car	= reisbus voor vakantiegangers	
bestaat niet in het Engels (Engelsen zeggen 'coach' of 'bus')		
trailer	= oplegger; aanhangwagen; filmpje met fragmenten	
(Am.) caravan; aanhangwagen; speurhond; filmpje met fragmenten		

Turks en Arabisch in het Nederlands

- 'caravan' is ontstaan uit het woord 'karavaan' dat 'reizend gezelschap' betekent en dat is ontleend aan het Arabisch dat het op zijn beurt uit het Perzisch heeft overgenomen;
- 'koffie' is ontstaan uit het Arabische woord 'qahwa' (koffie);
- 'piekeren' komt uit het Maleis; het werkwoord 'pikir' betekent in die taal 'overleggen; overdenken'.

Internationale uitwisseling

- 'karaoke' komt uit het Japans;
- 'kerk' komt uit het Grieks (het woord is afgeleid van 'huis van de Heer' (heer = 'kurios'));
- rotonde is via het Frans en het Italiaans ontleend aan het Latijn;
- trampoline is afkomstig uit het Italiaans, maar aan de basis zou een Germaanse taal liggen.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 - Taalweetjes*

Lezen

Startopdracht

Groep 1: bovendien – daarna – kortom – omdat – tenzij – vervolgens – zoals

Groep 2: bewering – definitie – tegenstelling – toelichting – vergelijking – verklaring – voorwaarde

Groep 1 bestaat uit signaalwoorden die duiden op een bepaald tekstverband. Het zijn allemaal voeg- of bijwoorden.

Groep 2 bestaat uit woorden die een soort beschrijving geven (van stukjes tekst). Het zijn allemaal zelfstandige naamwoorden.

Opdracht 1

Tekst 1 C

Tekst 2 F

Tekst 3 A

Tekst 4 D

Opdracht 2

1 plastic afval / gebruikt plastic

2 a composteerbaar (al 1): geschikt om te vergaan tot meststof

b illustreert (al. 2): laat zien

c bedenkingen (al. 2): bezwaren

d leeuwendeel (al. 6): grootste gedeelte

e laagwaardig (al. 6): van slechte tot zeer slechte kwaliteit

f sealen (al. 8): afsluiten; dichtmaken

g inzetten op (al. 9): tot doel hebben

h vrijbrief (al. 11): toestemming

3 aanleiding

4 constatering

5 het begrip 'schaduwkanten'

6 'Daarom' verwijst naar het tweede gedeelte van de laatste zin van alinea 2: de meeste mensen hebben steeds meer oog voor de schaduwkanten van plastic.

7

<i>In een goedwerkend recyclesysteem gaat het zo:</i>	<i>Maar bij plastic gaat het zo:</i>
<ul style="list-style-type: none">• Het grootste deel van het geproduceerde materiaal wordt opgehaald.	<ul style="list-style-type: none">• Slechts 51 procent van het geproduceerde materiaal wordt opgehaald.
<ul style="list-style-type: none">• Het grootste deel van het geproduceerde materiaal wordt zonder kwaliteitsverlies hergebruikt.	<ul style="list-style-type: none">• Slechts 30 procent wordt hergebruikt, maar dan voor toepassingen van lage kwaliteit.
<ul style="list-style-type: none">• Het systeem betaalt zichzelf terug.	<ul style="list-style-type: none">• Het systeem kost bedrijven en consumenten jaarlijks 120 miljoen euro.

8 opsommend verband – Dat begint met (al. 8), Een ander verbeterpunt (al. 9), Ten slotte (al. 10)

9 uitwerking – De laatste zin van alinea 7 ('Elke stap van de plasticrecycling – inzameling, sortering en hergebruik – moet en kan nog slimmer.') wordt uitgewerkt: er worden drie voorbeelden gegeven van hoe elke stap slimmer kan.

10 van verpakkingen die verschillende materialen door elkaar bevatten, waardoor hergebruik verhinderd wordt – minder goed: van ontwerpen die het voor afvalsorteerfabrieken onmogelijk maken de materialen zuiver te scheiden

11 Met *Tray2Tray* wordt bedoeld dat van gebruikte schaaltes en bakjes weer nieuwe schaaltes en bakjes worden gemaakt. / dat gebruikte schaaltes en bakjes verwerkt worden tot een grondstof voor de productie van nieuwe schaaltes en bakjes.

12 Hoewel we in Nederland voor ons gevoel al goed ons best doen om plastic te scheiden, kan het dus nog veel beter. (de eerste zin)

13 informeren

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 - Lezen*

14 eigen antwoord

Opdracht 3*

1 Er zijn twee probleem/oplossinggevallen in de tekst. Wat in het eerste geval de oplossing is, vormt in het tweede geval min of meer het probleem.

Het eerste probleem is de vervuiling die veroorzaakt wordt door plastic (al. 2 en 3). De oplossing voor dat probleem is plasticrecycling (al. 4).

Het tweede probleem is dat de plasticrecycling in Nederland nog niet zo goed werkt (al. 5, 6 en 7). Dat probleem kan opgelost worden door betere verpakkingen (al. 8), een beter inzamelingssysteem (al. 9) en de productie van hoogwaardiger artikelen (al. 10).

2

Met het oog op het milieu moeten we soep niet in rechtopstaande zakken verpakken.

De verpakkingen bevatten materialen door elkaar die hergebruik verhinderen.

Afvalsorteerfabrieken kunnen de materialen onmogelijk zuiver scheiden.

Opdracht 4

1 angst voor de natuur / angst voor alles wat met de natuur te maken heeft

2 eigen antwoord

3 mijden (al. 2): uit de weg gaan; ontwijken

gerelateerde (al. 3): verwante; verbonden

grootsheid (al. 3): indrukwekkendheid

subtieler (al. 4): minder opvallend

ligt ten grondslag aan (al. 5): is de basis van

fobie (al. 5): angst

steekt de kop op (al. 8): wordt merkbaar; komt naar boven

confrontatie (al. 9): strijd

relativeren (al. 9): als betrekkelijk ervaren; zien als iets wat minder erg is dan iets anders

4 probleemstelling – In deze alinea wordt duidelijk over welk probleem de tekst gaat.

5 (1) angst voor dieren/insecten, zoals vogels of wespen; (2) angst voor weersomstandigheden, zoals sneeuw (en dus gladheid) en storm; (3) angst voor de grootsheid van de natuur, zoals hoge bergen of uitgestrekte vlakten

(angst voor bomen hoort hier niet bij; in de tekst staat dat Van den Berg 'weleens' iemand behandeld had met angst voor bomen, maar dat kun je geen groep noemen – eventueel zou je 'angst voor bomen' tot de derde categorie kunnen rekenen)

6 (1) via 'besmetting' door de ouders; (2) door een schrikervaring; (3) door een idee van buitenaf dat zich vastzet in je hoofd

7 oorzaak – In deze drie alinea's wordt beschreven hoe een angst kan ontstaan.

8 gevolg – In deze alinea wordt beschreven wat voor consequenties een angst voor iemand kan hebben.

9

Iedereen kan een natuurgerelateerde angst ontwikkelen.

a
Natuurangst zit bij de mens ingebakken.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 - Lezen*

b
Natuurangst was voor onze voorvaders al van belang.

c
Als iemand zei: kijk uit, een wild dier, dan moest je niet denken:
hm, heb jij wel gelijk? Dan moest je wegwezen.

10 (1) de confrontatie aangaan met datgene waarvoor je bang bent; (2) gesprekken voeren met een therapeut

11 Naast

12 oplossing – In deze alinea's wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn om van een fobie af te komen.

Opdracht 5*

1 aanbeveling

2 De tekst gaat over de angst die de natuur en zaken die met de natuur verband houden, bij sommige mensen teweegbrengen. Alinea 11 snijdt echter een heel andere kant van de natuur aan, namelijk dat je er energie van krijgt.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 - Lezen*

Schrijven

Startopdracht

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

1 gemeente; school; gezondheidsdienst

2 inspraakavond voor jongeren; voorlichting over werkweek; oproep voor vaccinatie

3 opzeggen van een abonnement op de sportschool/een tijdschrift (als het niet digitaal mag); officieel verzoek of officiële klacht aan schoolleiding.

Opdracht 1

1 Bewoners van de gemeente Plakpoel informeren over de nieuwe manier van afvalinzameling.

2

A Reinigingsbedrijf Gemeente Plakpoel
Groendijk 4
7171 PL Plakpoel
rgp@plakpoel.nl

B Aan de bewoners van de Gemeente Plakpoel

C Plakpoel, 12 mei 2019

D Betreft: Gescheiden afvalinzameling

E Geachte bewoner,

F Met dit schrijven ... voldoende te hebben geïnformeerd.

G Met vriendelijke groet,

H S.vanHoogt

S. van Hoogt
Directeur gemeentereiniging

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Met dit schrijven – In deze brief

Wij streven ernaar – Wij willen
geschiedt – gebeurt

locaties – plaatsen, plekken

leggen voor – vertellen over

Opdracht 2

eigen antwoord

Feedbackformulier

Dit formulier is ingevuld door:
De brief is geschreven door:
Opdracht: Schrijf een zakelijke brief.

Conventies	- +
Eigen naam, adres, eventueel telefoonnummer, e-mailadres staan linksboven.	0 0 0 0
Naam, functie en adres van de geadresseerde staan onder	0 0 0 0

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 - Schrijven

eigen naam, adres, etc.	
Boven de brief staan plaats en datum.	0 0 0 0
Boven de brief staat: 'Betreft: ...'; daar staat kort en krachtig het onderwerp van de brief.	0 0 0 0
De brief heeft een aanhef: 'Geachte heer/mevrouw,'.	0 0 0 0
Onder de tekst staat een groet: 'Hoogachtend,' of 'Met vriendelijke groet,'.	0 0 0 0
De brief is ondertekend met een handtekening; daaronder staat de naam en eventueel de functie van de schrijver.	0 0 0 0
De brief heeft op de juiste plaatsen witregels.	0 0 0 0
Inleiding	- +
In de inleiding staat de reden voor het schrijven van de brief.	0 0 0 0
Het eerste woord van de tekst begint met een hoofdletter.	0 0 0 0
De brief begint niet met <i>Ik</i> .	0 0 0 0
Middenstuk	- +
In het middenstuk is het verzoek, de klacht of de mededeling adequaat uitgewerkt.	0 0 0 0
De schrijver gebruikt voor elk deelonderwerp een aparte alinea.	0 0 0 0
Slot	- +
In het slot staat wat de schrijver met zijn brief wil bereiken.	0 0 0 0
Taalverzorging	- +
De tekst bestaat uit volledige zinnen.	0 0 0 0
Alle woorden zijn correct gespeld.	0 0 0 0
Hoofdletters en leestekens staan op de juiste plaats.	0 0 0 0
De tekst bevat geen andere taalfouten.	0 0 0 0
De schrijver varieert voldoende in woordkeus, zinsopbouw en zinslengte.	0 0 0 0
De tekst is kort en beleefd (de schrijver gebruikt <i>u</i>).	0 0 0 0
Top en tip	
Top: heel goed aan deze brief vind ik ... Tip: volgende keer kun je beter ...	

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 - Schrijven*

Kijken en luisteren

Startopdracht

1 Loesje wil duidelijk maken dat je meningen moet kunnen onderbouwen. Als je iets vindt of denkt, moet je kunnen uitleggen waarom je dat vindt of denkt, anders is het gewoon een gevoel.

2 eigen antwoord

Opdracht 1

1 Pesten is een groot probleem, waar slachtoffers heel veel last van hebben. Het wordt tijd dat de overheid een signaal uitzendt, om de gepesten een hart onder de riem te steken.

2 - Hoe gaan we dit realiseren?

- Wat vind jij strafbaar?

3 Ze geeft wel aan wat ze strafbaar vindt: het structureel schade toebrengen door pesten. Ze geeft geen antwoord op de vraag hoe het strafbaar stellen gerealiseerd kan worden.

4 Ze zegt dat 47 staten in Amerika een anti-pestwetgeving hebben.

5 Hij vindt dat ze niet voldoende antwoord heeft gegeven op de vraag wat ze strafbaar vindt. Hij wil aantonen dat het moeilijk is duidelijk te maken wat strafbaar is en wat niet.

6 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Nee, want je kunt wel duidelijk omschrijven wat onder discriminatie valt, maar niet precies wat onder pesten valt.

- Ja, want bij beide gaat het vooral om hoe het 'slachtoffer' de acties van de dader opvat.

7 Het is beter om cursussen te geven om pesten tegen te gaan.

8 Het is wel terecht dat hij dat doet, want de tegenstander stelt heel veel vragen, maar hij geeft de voorstander niet voldoende gelegenheid om antwoord te geven. Daarnaast valt hij de voorstander vaak in de rede.

9 Zie het feedbackformulier hieronder.

10 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- De voorstander, want zij heeft een betere houding: ze komt rustiger over en laat de ander uitpraten, terwijl de tegenstander haar niet laat uitpraten en af en toe wat agressief overkomt.

- De tegenstander, want hij legt wat de inhoud betreft wel de vinger op de zere plek (hij geeft de moeilijkheid precies aan) en de voorstander geeft geen bevredigend antwoord op zijn vraag.

Stelling: Pesten moet strafbaar worden.		
	voorstander	tegenstander
	- +	- +
De spreker ...		
Inhoud		
noemt zijn standpunt.	O O X O	O O O X
geeft duidelijke argumenten voor zijn standpunt.	O O X O	O O O X
Taalgebruik		
heeft een grote woordenschat en varieert in	O O O X	O O X O

taalgebruik.	0 0 0 X	0 0 X 0
maakt gebruik van formele en zakelijke taal.	0 0 0 X	0 0 X 0
houdt bij zijn woordkeus rekening met zijn publiek.	0 0 0 X	0 0 0 X
spreekt in hele zinnen.	0 0 0 X	0 0 X 0

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Kijken en luisteren

Verbale en non-verbale communicatie		
komt zelfverzekerd over.	0 0 0 X	0 0 0 X
spreekt enthousiast.	0 0 0 X	0 0 0 X
spreekt in een goed tempo.	0 0 0 X	0 0 X 0
spreekt met een goed volume.	0 0 0 X	0 0 X 0
articuleert goed.	0 0 0 X	0 0 X 0
maakt goed oogcontact met zijn publiek.	0 0 X 0	0 0 0 X
ondersteunt zijn verhaal met passende gebaren.	0 0 X 0	0 0 0 X
Debathouding		
laat de ander uitspreken.	0 0 0 X	0 X 0 0
luistert naar de ander.	0 0 X 0	0 0 X 0
gaat in op de argumenten van de ander.	0 X 0 0	0 0 0 X

Opdracht 2

1 Ze laat met een schokkend feit over comazuipers in Nederland zien hoe groot het probleem is.

2 Haar ervaring op het gala (de dag nadat de uitslag van het onderzoek bekend werd) ondersteunt de uitslag van het onderzoek: ondanks alle maatregelen waren er toch leerlingen dronken op het gala.

3 Het probleem is volgens haar dat jongeren thuis gaan indrinken (onder toezicht van hun ouders).

4 Nee, hij bespeelt het publiek en vertekent (geeft er een andere vorm aan) het argument van Hella.

5 Nee, hij is het helemaal niet met Roel eens; hij maakt het argument van Roel eerder belachelijk.

6 Hij zegt dat uit onderzoek van het NIGZ is gebleken dat hoe strenger de regels zijn, hoe minder glazen alcohol er worden gedronken.

7 Ja, want hij verwijst naar een onderzoek van een betrouwbare instantie.

8 Hij zegt dat ze doen alsof alcohol volkomen normaal is, alsof het erbij hoort en dat ouders dat goed moeten keuren.

9 Nee, want dat heeft Roel (de enige spreker van de andere partij) niet gezegd.

10 Hij wil duidelijk maken dat de acceptatie (het normaal vinden) van alcohol vooral te maken heeft met het feit dat we al heel lang alcohol drinken.

11 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Het is geen goede vergelijking, want harddrugs zijn veel verslavender dan alcohol en nauwelijks met mate te gebruiken.

- Het is wel een goede vergelijking, want beide zijn verslavend en slecht voor je lichaam.

12 Hij heeft er geen gelijk in dat een verbod de oplossing is. De oplossing ligt in een goede communicatie tussen ouder en kind en duidelijke afspraken over alcoholgebruik.

13 De weerlegging is niet zo sterk. De spreker verwijst naar 'de statistieken', maar het is niet duidelijk welke statistieken dat zijn en uit welk onderzoek ze komen.

14 De voorstanders, omdat de tegenstanders niet echt met argumenten komen, maar met weerleggingen. Het argument dat een verbod niet werkt, is niet zo sterk onderbouwd.

15 De voorstanders: Willem begint niet zo netjes: hij maakt het argument van Roel eerst belachelijk (zie het antwoord op vraag 5), maar hij geeft daarna een goede weerlegging van het argument van Roel.

16 De voorstanders, want zij hebben sterkere argumenten en weerleggen de argumenten

van de andere partij beter.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Kijken en luisteren*

Spreken en gesprekken

Startopdracht

Je gaat discussiëren en niet debatteren. Bij discussiëren gaat het erom dat je met je gesprekspartner overeenstemming bereikt of tot een oplossing komt voor een probleem. Bij debatteren gaat het erom dat je een publiek of een jury overtuigt dat jij de beste argumenten hebt.

Opdracht 1

eigen antwoorden

Opdracht 2

eigen antwoorden

Opdracht 3

eigen antwoorden

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Spreken en gesprekken*

Woordenschat

Startopdracht

1 a *De morgenstond heeft goud in de mond.* – Door vroeg te beginnen kun je meer werk verzetten

b *Wie a zegt moet ook b zeggen.* – Als je eenmaal ergens aan begonnen bent, moet je het ook afmaken.

2 b, omdat 'a' het 'trefwoord' is waaronder dit spreekwoord vermeld is. Het spreekwoord bij **b** staat onder 'morgenstond'.

3 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- De appel valt niet ver van de boom.
- Boontje komt om zijn loontje.
- Als je voor een dubbeltje geboren bent, word je nooit een kwartje.
- Beter een half ei, dan een lege dop.
- Wie zijn gat brandt, moet op de blaren zitten.
- Eigen haard is goud waard.
- Men kan geen ijzer met handen breken.
- Jong geleerd, oud gedaan.
- Als het kalf verdronken is, dempt men de put.
- Wie het laatst lacht, lacht het best.
- Maart roert zijn staart.
- Nood breekt wet.
- Een ongeluk zit in een klein hoekje.
- Men mag een gegeven paard niet in de bek kijken.
- Vele wegen leiden naar Rome.
- Als er één schaap over de dam is, volgen er meer.
- De tijd heelt alle wonden.
- Van uitstel komt afstel.
- Wat in het vat zit verzuurt niet.
- Zoals de waard is, vertrouwt hij zijn gasten.
- Zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kastelen.

Opdracht 1

1 a S Spreekwoord

b U Uitdrukking

c S Spreekwoord

d U Uitdrukking

e U Uitdrukking

f U Uitdrukking

g U Uitdrukking

h S Spreekwoord

2 a *Hoge bomen vangen veel wind.* – *Wie opvalt of aanzien heeft, krijgt gemakkelijk kritiek.*

b *Je kunt me de boom in.* – *Ik trek me niets van je aan.*

c *Vele handen maken licht werk.* – *Met wat hulp gaat alles gemakkelijker.*

d *Zijn voorstel krijgt groen licht.* – *Hij krijgt toestemming om zijn plan uit te voeren.*

e *Hij valt met zijn neus in de boter.* – *Hij heeft geluk.*

f *Hij kijkt niet verder dan zijn neus lang is.* – *Hij denkt niet goed over de dingen na.*

g *Dat spreekt voor zich.* – *Dat ligt voor de hand; dat behoeft geen toelichting.*

h *Spreken is zilver, zwijgen is goud.* – *Het is soms goed om ergens niet over te praten.*

Opdracht 2

- a het groene laken
- b het groene hart
- c de groene kaart
- d groene haring
- e de groene tafel
- f een groene partij

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Woordenschat

- g een groene golf
- h het groene boekje

Opdracht 3

- 1/2 2 doen een beroep op – *gebruiken*
- 3 bij tijd en wijle – *soms; zo nu en dan*
- 4 in een mum van tijd – *heel snel*
- 9 frontaal – *tegen de voorkant*
- 11 aangezwengeld – *in beweging gebracht*
- 12 conventionele – *ouderwetse; traditionele*
- 15 hebben hun oog laten vallen op – *hebben gekozen voor*
- 18 utopie – *illusie; droombeeld*
- 19 kleven aan – *verbonden zijn met*
- 20 continuïteit – *voortduring*
- 21 veredeld – *verfraaid*
- 22 onttrekken aan – *halen uit*
- 23 educatief – *opvoedkundig*
- 24 meesterzet – *voortreffelijk idee*
- 3 1 kent twee gezichten – *heeft twee kanten*
- 5 duurzame – *blijvende*
- 6 nabije – *dichtbije*
- 7 klassieke – *oude*
- 8 opgetrokken – *opgebouwd*
- 10 dermate – *zo; in die mate*
- 13 switch – *overgang*
- 14 aangewend – *gebruikt*
- 16 desnoods – *zo nodig*
- 17 de koperen ploert – *de zon*
- 25 eindig – *tijdelijk; een einde hebbend*
- 26 rolmodel – *voorbeeld*

4 hyperbool (alinea 2): water dat met bakken uit de hemel valt
pleonasmen (alinea 4): immens grote (immens betekent onmetelijk; enorm groot);
(alinea 6): importeren uit het buitenland; (alinea 6): verstikkend overwoekeren
5 metaforen: de koperen ploert (al. 7); een meesterzet (al. 8); rolmodel (al. 10)
metoniemen: wil het Benedenwindse Eiland graag maken (al. 5); Bonaire wacht daar niet op (al. 10); Het Caribische eiland probeert (al. 10).
personificaties: Het landschap van Bonaire kent twee gezichten (al. 2); de generatoren ... uitbraken (al. 4); dieselgeneratoren die gevoed worden (al. 5); deze switch van brandstof wil het Benedenwindse Eiland graag maken (al. 5); de hele huidige wereld lijdt aan een olieverslaving (al. 10); Bonaire wacht daar niet op (al. 10); Het Caribische eiland probeert (al. 10).

Opdracht 4

- 1 een blauwtje lopen – *afgewezen worden in de liefde*
- 2 een wit voetje halen – *in de gunst proberen te komen*
- 3 grijze haren van iets krijgen – *zich ergens veel zorgen over maken*
- 4 iemand zwart maken – *kwaad over iemand vertellen*
- 5 op een roze wolk zitten – *zo gelukkig zijn dat je de werkelijkheid uit het oog verliest*
- 6 op zwart zaad zitten – *geldgebrek hebben*
- 7 over de rooie gaan – *buiten zinnen zijn (meestal van woede)*
- 8 rood staan – *een negatief saldo hebben*

Opdracht 5

- 1 (1) zintuig
- (2) communiceren
- (3) zoogdieren
- (4) oorschelpen
- (5) trillingen

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Woordenschat

- (6) wetenschappers
- (7) achterhoofd
- (8) wortels
- (9) degelijk
- (10) afweerstoffen
- (11) interpreteren
- (12) Vermoedelijk

2 achterhoofd – *achterdeel van het hoofd, van de kruin tot de nek*

afweerstoffen – *antilichamen; stoffen die de werking van ziekmakende stoffen opheffen*

communiceren – *uitwisselen van berichten*

degelijk – *zeker*

interpreteren – *betekenis geven (aan)*

oorschelpen – *uitwendige delen van het oor*

trillingen – *bevingen*

vermoedelijk – *waarschijnlijk*

wetenschappers – *geleerden*

wortels – *delen van planten die onder de grond zitten*

zintuig – *orgaan dat de mogelijkheid biedt iets waar te nemen*

zoogdieren – *dieren die melk drinken die hun moeder produceert*

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Woordenschat*

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

- a Door Ilse wordt morgen de paasbrunch gemaakt.
b Door de nieuwslezer wordt op televisie de verjaardag van onze koning aangekondigd.
Het onderwerp uit de oorspronkelijke zinnen krijgt het woordje 'door' ervoor: het wordt een bijwoordelijke bepaling.

Opdracht 1

- 1 a De conciërge
b het oud papier
c De meeste mensen
d Deze herenmodezaak
e De saucijzenbroodjes
f de politie
2 a bedrijvend
b lijdend
c bedrijvend
d bedrijvend
e lijdend
f bedrijvend

Opdracht 2

- 1 a De herrieschoppers werden door de conciërge zo vriendelijk mogelijk berispt.
c Tegenwoordig worden uitnodigingen door de meeste mensen zelf gemaakt via een internetsite.
d Door deze herenmodezaak worden overhemden in allerlei kleuren met bijpassende stropdassen verkocht.
f Zaterdagavond zal door de politie een extra verkeerscontrole worden gehouden in het centrum van Groningen.
2 b Al enkele weken hebben de vrijwilligers het oud papier niet meer opgehaald.
e Leerlingen van de koksopleiding hadden de saucijzenbroodjes volgens een speciaal recept bereid.

Opdracht 3

- 1 Helaas keurde **de garage** de oude Volvo van André af.
2 Het idee voor dit nieuwe televisieprogramma heeft **John de Mol** leuk bedacht.
3 Na de aardbeving controleert **de gemeente** het kerkgebouw op scheuren.
4 Gisteren heeft **mijn jongste broer** de pot pindakaas niet goed dichtgedraaid.

Opdracht 4

- 1 a pv = berispte
ow = De conciërge
wg = berispte
lv = de herrieschoppers
bwb = zo vriendelijk mogelijk
b pv = is
ow = het oud papier
wg = is opgehaald
bwb = Al enkele weken, niet meer, door de vrijwilligers
c pv = maken

c pv = maken
ow = De meeste mensen
wg = maken
lv = uitnodigingen
bwb = tegenwoordig, zelf, via een internetsite
d pv = verkoopt
ow = Deze herenmodezaak
wg = verkoopt

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Grammatica zinsdelen

lv = overhemden in allerlei kleuren met bijpassende stropdassen
e pv = waren
ow = De saucijzenbroodjes
wg = waren bereid
bwb = volgens een speciaal recept, door leerlingen van de koksopleiding
f pv = zal
ow = de politie
wg = zal houden
lv = een extra verkeerscontrole
bwb = Zaterdagavond, in het centrum van Groningen
2 het lijdend voorwerp

Opdracht 5*

1 a *Bas moest de jas van zijn moeder naar de stomerij brengen.*

- Bas moest van zijn moeder de jas naar de stomerij brengen. (Het is een opdracht van zijn moeder)
- Bas moest de jas die van zijn moeder is, naar de stomerij brengen. (De jas is eigendom van zijn moeder.)

b *Dea vertelde haar vriendin dat ze mocht meedoen met de musical.*

- Dea vertelde haar vriendin dat ze (Dea) mocht meedoen met de musical.
- Dea vertelde haar vriendin dat ze (die vriendin) mocht meedoen met de musical.

2 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- Corné mocht de gereedschapskist van zijn vader gebruiken.
- Ik weet niet wie Carola meeneemt naar de kermis.

*Nieuw Nederlands 6e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Grammatica zinsdelen*

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

a Vanavond kijk ik naar **dit/dat** datingprogramma **dat** zo populair is.

b Net voor sluitingstijd kocht Milou **deze/die** schoenen **die** ze in de etalage had zien staan.

Als het om een aanwijzend voornaamwoord gaat, kun je kiezen (*die/deze* en *dit/dat*), maar als het om een betrekkelijk voornaamwoord gaat, kun je alleen *die* en *dat* gebruiken; *deze* en *dit* zijn geen betrekkelijke voornaamwoorden.

Opdracht 1

1 die = aanw.vnw, die = aanw.vnw

2 dat = aanw.vnw

3 dat = betr.vnw, die = aanw.vnw

4 dat = aanw.vnw, dat = betr.vnw, die = aanw.vnw

Opdracht 2

1 wie = betr.vnw, wat = onbep.vnw

2 wie = vr.vnw, wat = onbep.vnw

3 wie = betr.vnw, wat = telw.

4 wat = betr.vnw

Opdracht 3

1 je = pers.vnw, je = wed.vnw, die = betr.vnw, je = pers.vnw

2 dit = aanw.vnw, je = onbep.vnw

3 deze = aanw.vnw, we = pers.vnw, elkaar = wedig.vnw

4 ik = pers.vnw, wie = vr.vnw, mijn = bez.vnw, ik = pers.vnw, wat = onbep.vnw

Opdracht 4

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

a Die oudere dame heeft ons zeer verrast.

b Jouw neefje kan zich behoorlijk aanstellen.

c Wie kent deze vriendelijke, vrolijke postbode?

d Op het strand kan iedereen wandelen.

Opdracht 5*

1 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

met *het*:

- Vandaag zal het (onbep.vnw) tot vanavond laat blijven regenen.

- Het (pers.vnw) lijkt me een goed plan om volgend jaar te kamperen.

- In het (lw) gras vond ik een dood egeltje.

met *licht*:

- De nieuwste smartphone is zo licht (bn) als een veertje.

- Toen ik de gordijnen opendeed, werd ik verrast door het felle licht (zn).

- Wat in dit artikel staat, is licht (bw) overdreven.

met *ons*:

- Sommige leerlingen weten niet eens dat een ons (zn) 100 gram is.

- De buurvrouw heeft voor ons (pers.vnw) een pakketje aangenomen.

- Voor ons (bez.vnw) katje zoeken we een geschikte krabpaal.

met *zacht*:

- Sommige mensen slapen graag op een heel zacht (bn) kussen.
 - De docent hoorde het niet toen de leerling zacht (bw) een deuntje zong.
- 2** Zie de voorbeelden bij 1.
- 3** Het woord *sparren* heeft twee betekenissen:
- sparren (zn) = naaldbomen; meervoud van 'spar'
 - sparren (ww) = samen brainstormen; met iemand van gedachten wisselen

Formuleren

Startopdracht

Zin *d* (Door de schoolleiding werd de actie behoorlijk hoog opgenomen.) zou beter in de bedrijvende vorm kunnen staan, omdat het belangrijk is om te weten door wie de actie hoog opgenomen werd. Het is dan beter om 'de schoolleiding' het ow van de zin te maken.

Bij de andere zinnen is het onbelangrijk, onbekend of juist overduidelijk wie iets gedaan heeft en ligt de nadruk meer op de handeling dan op degene die de handeling uitvoert.

Opdracht 1

1 De zinnen *a*, *b*, *d*, *e* en *f*

2 *a* 1

b 1

d 3

e 2

f 1

3 *a* Vroeger werd weinig aandacht besteed aan het milieu.

b Binnenkort worden alle zieke bomen gekapt.

c

d De voetballer door wie de coach uitgescholden werd, zit voorlopig op de bank.

of: De voetballer die door de coach uitgescholden werd, zit voorlopig op de bank.

e Na lang debatteren werd het gebruik van plastic wattenstaafjes door de Europese Unie verboden.

f Op deze provinciale weg wordt altijd veel te hard gereden.

Opdracht 2

1 zin 2, omdat het wel belangrijk is om te weten wie af en toe een juweeltje ontdekt

zin 4, omdat het nu lijkt alsof niet bekend is wie die *Kuifje* ontdekt heeft

zin 5, omdat het wel belangrijk is om te weten wie dat stripboek op de kop heeft getikt.

2 zin 2: Toch ontdekt mijn vader af en toe wel een juweeltje.

zin 4: Hij heeft weleens een *Kuifje* uit 1953 ontdekt in zo'n doos.

zin 5: Dat stripboek heeft hij voor een schijntje op de kop getikt.

Opdracht 3

1 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

geloven:

- Geloofde jij dat verhaal over de inbraak in het huis van de overburen?

- Dat verhaal werd toch door helemaal niemand geloofd?

maaïen:

- Yorick vindt het altijd zo lekker ruiken als het gras pas gemaaid is.

- Zijn broertje Stefan kan het gras niet maaïen, omdat hij allergisch is.

opdrinken:

- Veel ouders leren hun kinderen dat ze altijd snel hun melk moeten opdrinken.

- Als de melk niet snel opgedronken wordt, is de kans groter dat de beker omvalt.

bereiden:

- Volgens de recensent kon je proeven dat de gerechten in het sterrenrestaurant met liefde bereid waren.

- De chef-kok bereidde met slechts vijf simpele ingrediënten een heerlijk hoofdgerecht.

2 eigen antwoorden

Opdracht 4

- 1** De passagiers werd door de kapitein van de rondvaartboot vriendelijk verzocht hun meegebrachte etenswaren in hun tas te laten zitten.
- 2** Om de kans op spieken zoveel mogelijk te verkleinen, werd de leerlingen (door de school) verboden tijdens het tentamen een horloge te dragen.
- 3** Voor hun duizelingwekkende salto's werd de schoonspringers (door de wedstrijdleiding) een hoog cijfer gegeven.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Formuleren*

- 4** Leraren en leerlingen wordt (door de school) gevraagd tijdens de lessen hun telefoon uit te zetten.

Deze zinnen zijn lastig, omdat het lijkt alsof het (meervoudige) mv van de zin het ow van de lijdende zin wordt (de passagiers, de leerlingen, de schoonspringers, leraren en leerlingen). Hierdoor heb je de neiging om een meervoudige pv te gebruiken. Je moet echter niet van het mv, maar van het lv het ow van de lijdende zin maken. En dan hebben de zinnen een enkelvoudig ow, dus moeten ze ook een enkelvoudige pv hebben.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Formuleren*

Spelling

Startopdracht

- 1** In zin *1b* is het woord 'goed' spottend gebruikt; eigenlijk is het juist geen goed idee.
2 c Onno zei: 'Danine heeft afgezegd voor vanavond'.
d 'Onno', zei Danine, 'heeft afgezegd voor vanavond.'

Opdracht 1

- 1** ' – geeft aan dat het woord spottend wordt gebruikt;
: – staat voor de uitleg;
. – sluit de zin af.
2 , – staat tussen hoofdzin en bijzin;
. – sluit de zin af.
3 : – staat voor een opsomming;
` – geeft het begin van een citaat aan;
, – staat tussen delen van een opsomming;
. – sluit de zin af;
' – sluit het citaat af.
4 ` – geeft het begin van een citaat aan;
, – staat voor een aanspreking;

Opdracht 2

- 1** Als je naar Amsterdam gaat, moet je echt de volgende bezienswaardigheden bezoeken: het Rijksmuseum, het Scheepvaartmuseum en het Anne Frank Huis.
2 Tess zal zeker naar de bijles Duits gaan: ze haalt alleen maar onvoldoendes.
3 'Zullen we in de zomer samen backpacken, Kiara?'(,) vroeg haar vriendin.
4 Toen Berend afzegde voor de film, zei Dion dat hij wel weer 'gezellig' was.
5 Hoewel Willem-Alexander onze koning is, trekt vooral Maxima, onze koningin, de aandacht.
6 'Als u nog even aan de lijn blijft,' zei de receptionist, 'dan verbind ik u zo door.'

Opdracht 3

- 1** Lucia **trakteerde** op **zelfgebakken speculaasjes** met **karamel**, wat een groot **succes** was.
2 Een **xenofob** is iemand die angst of **afkeer** voelt voor vreemde **culturen**.
3 In het dagelijks leven is de getalenteerde **keeper** van dit **hockeyelftal** een drukbezette **elektricien**.
4 Lekker **Marokkaanse** recepten zoals **couscous**, tajine en **kalkoencurry** met **broccoli** moet je zeker een keer proberen.
5 Je kunt nu via Altijdgoedweer.nl een **comfortabele accommodatie** boeken tegen **spectaculaire** kortingen.
6 Hoewel de **secretaresse** zeer **accuraat** is, maakte ze toch een spelfout in het woord '**dommeriken**'.

Opdracht 4*

- 1** a Ons buurmeisje is dol op je oma

- 1 a Ons buurmeisje is dol op je, oma.
b Mevrouw Van Sluis is aardig, slim en charmant.
c Mijn broers houden van motoren, repareren en crossen.

2 Zin *d* betekent dat Ragna vroeg of Samuel nog een keer een foto wilde maken. Samuel had dus al eerder een foto gemaakt.

Zin *e* betekent dat Ragna nog eens aan Samuel vroeg of hij een foto wilde maken. Ragna had het dus al eerder aan Samuel gevraagd.

Opdracht 5

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Spelling

- 1 a apetrots
b bananenboom
c bolleboos
d huilebalk
e lindeboom
f rodekool
g ruggespraak
h secondelijm
i studentenpas
j wiegelied
2 a en f
b en i
c en g
d en j
e en h

Opdracht 6

- 1 Het **overdadig** gebruik van plastic flesjes draagt niet bij aan een **duurzaam** Nederland.
- 2 Narcistische mensen hebben soms de neiging om anderen te **domineren** en zelfs te **manipuleren**.
- 3 In de vakantieperiode past de stadsbibliotheek haar **reguliere** openingstijden aan en kun je er alleen 's morgens terecht.
- 4 Damian hechtte nooit zoveel aan **status** en koos na een succesvolle carrière in het bankwezen voor een baan als vrijwilliger.
- 5 De belangrijkste **bevindingen** uit het onderzoeksrapport over veiligheid leiden **vooral** niet tot **innovatieve** maatregelen.
- 6 Nadat iedereen de beschikbare **data** had doorgegeven bleven er maar twee **opties** over voor de reünie.
- 7 Veel gebruikers van Facebook zoeken een **alternatief** vanwege de negatieve publiciteit over privacyschending.
- 8 Een **rolmodel** is iemand die een voorbeeldfunctie vervult voor een bepaalde groep mensen.
- 9 Onderzoeksresultaten worden meestal pas gedeeld door **wetenschappers** nadat zij de gegevens zelf nauwkeurig hebben **geïnterpreteerd**.
- 10 De mobiele app van Netflix waarmee je onbeperkt films op je telefoon kunt kijken, is **dermate** populair dat je kunt spreken van een **meesterzet**.
- 11 Op het kinderdagverblijf beschikken ze over **degelijk** en **educatief** speelgoed dat de creativiteit bij kinderen stimuleert.
- 12 De uitgebrande auto die afgelopen zaterdag in een sloot werd gevonden, is **vermoedelijk** gestolen.

Opdracht 7

- 1 Zodra de weersomstandigheden het toelaten, wordt er bij ons in de buurt volop **gebarbecued**.
- 2 Sinds de tandartsassistente Cindy heeft geadviseerd haar tanden beter te verzorgen, **flost** ze iedere avond trouw haar gebit.
- 3 Bij de familie Verkaart wordt met regelmaat een potje **gescrabbeld**, maar op dinsdagavond **bridget** het echtpaar altijd in de voetbalkantine.

4 Jarenlang **hockeyde** Roderick maar tegenwoordig **besteedt** hij zijn vrije tijd aan voetbal: hij **coacht** het elftal van zijn zoontje.

5 Al na vijf minuten **tackelt** de snelle linksbuiten de verdediger en **scoort** een mooi doelpunt.

6 Jarenlang **promootte** de overheid de inzameling van plastic en tegenwoordig **wordt** het op grote schaal **gerecycled**.

7 Tot grote ergernis van zijn ouders **zapt** Jan-Jaap uren achtereen als hij **gestrest** is.

8 Onze gymdocent heeft als student **gebaseballd**, maar nu **squast** hij drie keer per

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Spelling

week.

9 Om slim te kunnen **googelen**, is het belangrijk dat je de juiste zoekterm **intypt**.

10 Omdat Gino graag in zijn eigen cabriolet **rijdt**, **leaset** hij geen auto meer van zijn werkgever.

Opdracht 8

1 geblowd – De vader van Loek heeft vroeger regelmatig geblowd.

2 gecarpoold – Omdat zij niet afhankelijk wil zijn van anderen, heeft Dane nooit gecarpooled.

3 racet – Met zijn skelter racet onze buurjongen door de wijk.

4 e-mailde – Toen de sollicitant zijn cv e-mailde, ontving hij direct een reactie.

Opdracht 9*

1 Zie het schema hieronder.

2 Engelse werkwoorden zijn in principe onscheidbaar; de werkwoorden die een Nederlands voorzetsel hebben (*afkicken, inchecken*), kunnen wel worden gescheiden.

3 Bij onscheidbare werkwoorden begint het voltooid deelwoord met 'ge'; bij scheidbare werkwoorden staat 'ge' midden in het voltooid deelwoord.

pv tt	volt.dw	scheidbaar	onscheidbaar
<i>hij haalt adem</i>	<i>hij heeft ademgehaald</i>	ja	–
hij kickt af	hij heeft afgekickt	ja	–
hij brainwasht	hij heeft gebrainwasht	–	ja
hij downloadt	hij heeft gedownload	–	ja
hij hakt hout	hij heeft houtgehakt	ja	–
hij mindmapt	hij heeft gemindmapt	–	ja
hij draait proef	hij heeft proefgedraaid	ja	–
hij stofzuigt	hij heeft gestofzuigd	–	ja
hij stapt uit	hij is uitgestapt	ja	–
hij windsurft	hij heeft gewindsurft	–	ja

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 5 – Spelling*

Hoofdstuk 6

Taalweetjes

Reclametaal

Eigen keuze en eigen oordeel.

Hoe werkt reclame?

Wat volgens professionals niet werkt in reclame, is onder andere:

- streven naar volledigheid
- (sterk) overdrijven
- vergelijken met concurrenten en dan zeggen dat je beter bent
- doelgroepen aanspreken in de specifieke taal van die groep.

Hou het simpel!

Eigen slogan.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 - Taalweetjes*

Lezen

Startopdracht

eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- de drukte in het openbaar vervoer
- creatieve oplossingen voor problemen
- humor om vervelende dingen minder vervelend te maken

Opdracht 1

Tekst 2 F

Tekst 3 D

Tekst 4 A

Tekst 5 C – Het gaat hier vooral om de eerste zin; de rest van de alinea is meer een toelichting.

Opdracht 2

1 strafschoppen bij voetbal

2 eigen antwoord

3 a berusting (al. 1): acceptatie

b simuleren (al. 1): bewust nabootsen; nadoen

c riskanter (al. 3): gevaarlijker

d strategie (al. 3): plan om iets te bereiken; tactiek

e resulteren in (al. 4): tot gevolg hebben

f de grond in boren (al. 4): op een vervelende manier doen verdwijnen (ook: op een vervelende manier bekritisieren)

g legendarische (al. 5): beroemde

h imposante (al. 5): indrukwekkende

i zich fixeren op (al. 7): strak kijken naar

j staat op het spel (al. 9): loopt gevaar

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Er is geen ander moment waarop supporters van een nationaal elftal zo heen en weer geslingerd worden tussen de hoop dat het goed gaat (we gaan winnen) en de vrees dat het fout gaat (we gaan verliezen) als een penaltyreeks tijdens een EK of WK.

5 vraagstelling

6 Trainingen onder een lichte druk leiden tot betere resultaten in situaties waarin spelers onder sterk verhoogde druk moeten presteren. (19 woorden)

7 een erg slecht voetbalveld, vol met kuilen en kale plekken

8 (1) ruim van tevoren een hoek uitkiezen en daar niet van afwijken; (2) alle tijd nemen; (3) de doelman van tevoren strak aankijken; (4) zeer luidruchtig juichen als je scoort.

9 Je moet ruim van tevoren een hoek uitkiezen en daar niet van afwijken.

10 Een keeper kan zich niet voorbereiden op een strafschoep. (9 woorden)

11 tegenwerping – In deze alinea geeft John van der Kamp een reactie op de uitspraken van Peter Schmeichel uit alinea 7. Van der Kamp spreekt die uitspraken van Schmeichel tegen.

12 (1) Fixeer je op de heupen en het standbeen van de schutter, want die verraden een fractie van een seconde voor de trap de richting van het geplande schot. (2) Ga een klein beetje uit het midden staan, want dan verleid je de schutter om in de 'open' hoek te schieten.

13 vraag-antwoordstructuur

Opdracht 3*

1

a
Sterspelers kunnen beter geen penalty's nemen.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 - Lezen*

b
Zij ervaren meer negatieve druk.

Hun goede naam staat op het spel.

2 'Ken' verwijst naar de uitspraak van Johan Crujff: 'Penalty's zijn een specialiteit die niet iedereen ken'.

Ook goed: Het is geen goed Nederlands: 'ken' moet 'kan' zijn.

Opdracht 4

1 sporttraining voor de toelatingstest voor de Amsterdamse brandweer

2 eigen antwoord

3 aspirant (al. 3): kandidaat; iemand in opleiding

assessments (al. 4): manieren om iemand te beoordelen aan de hand van de uitvoering van een taak

engte (al. 4): nauwe, kleine ruimte

machocultuur (al. 5): stoere manier van met elkaar omgaan

uitwassen (al. 5): ongewenste ontwikkelingen

monocultuur (al. 5): eenzijdige manier van met elkaar omgaan

geworven (al. 7): aangetrokken; binnengehaald

corpulente (al. 8): dikke; gezette

weerbaar (al. 10): in staat zich te verdedigen

op handen gedragen (al. 11): erg gewaardeerd

4 alinea 1: voorbeeld (van een vrouw die bij de brandweer wil)

alinea 2: constatering

alinea 3: nuancering – De auteur zegt in alinea 2 dat brandweervrouw worden vast makkelijk is (een eitje), maar in alinea 3 past ze die bewering aan door iets preciezer te formuleren waar de toelatingstest (en de opleiding) uit bestaan; dan blijkt het allemaal toch niet zo makkelijk te zijn als gedacht.

5 Het is goed om de monocultuur te doorbreken.

6 Meer vrouwen bij de Amsterdamse brandweer

7

Het is niet goed als de brandweer de eisen naar beneden bijstelt om vrouwen binnen te halen.

Vrouwen moeten dezelfde trap omhoog als mannen met dezelfde spullen om en dezelfde corpulente mensen uit een flat tillen. / Vrouwelijke brandweerlieden moeten hetzelfde kunnen als mannelijke brandweerlieden.

8 Een no-nonsense-mentaliteit is een houding waarbij je:

- gewoon aan het werk gaat;

- niet zeurt;

- direct communiceert;

- zakelijk, nuchter en objectief bent bij de dingen die je doet.

(Iemand met een no-nonsense-mentaliteit is direct, praktisch, bondig, zakelijk, nuchter, objectief, gewoon en reëel.)

9 Hij bedoelt daarmee dat het brandweerwerk (ook) onaangenaam (niet prettig) is.

10 Door het slot te laten aansluiten bij de inleiding: je bent als lezer dan weer even op de training bij trainer Pascal Kuhlman.

Opdracht 5*

1 (1) informatie over de training en de vrouwen die eraan meedoen;

(2) achtergrondinformatie over de brandweer Amsterdam via commandant Schaap

2 reportage; ook goed: achtergrondartikel

Schrijven

Startopdracht

- 1** je naam, leeftijd, (mail)adres, telefoonnummer, geslacht en opleiding; de vacature waarop je solliciteert en hoe je op de hoogte bent gekomen van die vacature
2 het adres van de supermarkt, de naam van degene die over het personeel gaat

Opdracht 1

- 1** een baantje krijgen als bezorger van de Bossche Courant in Hintham
2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:
Ja, ze heeft een keurige brief geschreven en de krant zoekt bezorgers.
3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:
De brief is erg netjes en volledig.
4 Zahra's geboortedatum, eventueel haar nationaliteit, gegevens over haar opleiding, eventueel gegevens over werkervaring, gegevens in haar persoonlijk profiel: hobby's, eigenschappen, etc.

Opdracht 2

eigen antwoord; zie voor een voorbeeld het ingevulde cv hieronder

Curriculum vitae

Persoonlijke gegevens	Voornaam Tussenvoegsel(s) Achternaam	Jan de Laat
	Adres	Wilhelminastraat 17 1010 PP Amsterdam
	Telefoon	020-101020 06-987987
	E-mailadres	Jan03@prs.nl
	Geboortedatum	13-12-2003
	Geslacht	man
	Nationaliteit	Nederlandse
	Burgerlijke staat	ongetrouwd
Opleiding		2007-2015 Basisschool Het Hoekje Amsterdam 2015-2019 Havo 1-3 Scholengemeenschap Columbus Amsterdam
Werkervaring		juni 2013-september 2019 reclamefolders bezorgen
Persoonlijk profiel	Hobby's Talenkennis	voetbal, schaatsen, strips lezen vloeiend Engels (moeder is Amerikaanse); beetje Duits (vakanties)

	Extra	verstand van computers (help mijn oma en haar kennissen als ze vastlopen)
--	-------	---

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 - Schrijven

leeg cv als voorbeeld

Persoonlijke gegevens	Voornaam Tussenvoegsel(s) Achternaam	
	Adres	
	Telefoon	0...- 06 -
	E-mailadres	
	Geboortedatum	
	Geslacht	
	Nationaliteit	
	Burgerlijke staat	
Opleiding		
Werkervaring		
Persoonlijk profiel		

Opdracht 3

eigen antwoord

Feedbackformulier

Dit formulier is ingevuld door:	
De brief is geschreven door:	
Opdracht: Schrijf een sollicitatiebrief.	
Conventies	- +
Eigen naam, adres, eventueel telefoonnummer, e-mail staan linksboven.	0 0 0 0
Naam, functie en adres van de geadresseerde staan onder eigen naam, adres, etc.	0 0 0 0
Boven de brief staan plaats en datum.	0 0 0 0
Boven de brief staat: 'Betreft: ...'; daar staat kort en krachtig het onderwerp van de brief.	0 0 0 0
De brief heeft een aanhef: 'Geachte heer/mevrouw'	0 0 0 0

De brief heeft een aanhef: 'Geachte heer/mevrouw,'.	0 0 0 0
De brief heeft een volledige en duidelijke tekst.	0 0 0 0
Onder de tekst staat een groet: 'Hoogachtend,' of 'Met vriendelijke groet,'.	0 0 0 0
De brief is ondertekend met een handtekening; daaronder staat de naam en eventueel de functie van de schrijver.	0 0 0 0
Inleiding	- +

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 - Schrijven

In de inleiding staat de aanleiding tot het schrijven van de brief.	0 0 0 0
Het eerste woord van de tekst begint met een hoofdletter.	0 0 0 0
De brief begint niet met <i>Ik</i> .	0 0 0 0
Middenstuk	- +
De schrijver geeft aan waarom hij de baan graag wil hebben (zijn motivatie).	0 0 0 0
De schrijver geeft aan waarom hij geschikt is voor de baan en houdt daarbij rekening met de functie-eisen.	0 0 0 0
Slot	- +
De schrijver vraagt om een reactie.	0 0 0 0
De schrijver voegt een cv toe als bijlage.	0 0 0 0
Taalverzorging	- +
De tekst bestaat uit volledige zinnen.	0 0 0 0
Alle woorden zijn correct gespeld.	0 0 0 0
Hoofdletters en leestekens staan op de juiste plaats.	0 0 0 0
De tekst bevat geen andere taalfouten.	0 0 0 0
De schrijver varieert voldoende in woordkeus, zinsopbouw en zinslengte.	0 0 0 0
De tekst is kort en beleefd (de schrijver gebruikt <i>u</i>).	0 0 0 0
De brief heeft op de juiste plaatsen witregels.	0 0 0 0
Top en tip	
Top: heel goed aan deze brief vind ik ... Tip: volgende keer kun je beter ...	

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 - Schrijven*

Kijken en luisteren

Startopdracht

1 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

Fragment 1	Fragment 2
De werkgever zit op haar telefoon en stopt niet als de sollicitant binnenkomt.	De werkgever heeft de papieren die ze nodig heeft voor het gesprek voor zich liggen. Ze kijkt op als de sollicitant binnenkomt.
Ze blijft zitten en geeft een hand over het bureau heen.	Ze staat op om haar gast te begroeten en welkom te heten. Ze biedt haar vervolgens een stoel en wat te drinken aan.
Ze zegt: 'Jij komt voor een gesprek, denk ik' en gaat op zoek naar de brief en het cv. Verder noemt ze de verkeerde naam. Het lijkt alsof ze de sollicitant niet verwachtte.	Ze zegt dat ze de brief en het cv heeft ontvangen en bekeken en ze heeft deze ook voor zich liggen.
Ze maakt meteen negatieve opmerkingen over het cv van de sollicitant.	Ze zegt dat ze nieuwsgierig is wie de sollicitant is.
Ze kijkt tijdens het gesprek veel naar de papieren op tafel.	Ze heeft een open en vriendelijke houding, maakt veel oogcontact met de sollicitant en glimlacht.

2 In het tweede fragment: de werkgever heeft zich goed voorbereid, is open en hartelijk en probeert de sollicitant op haar gemak te stellen.

Opdracht 1

1

	Drie dingen die opvallen aan het gedrag van de sollicitant:	Effect van het gedrag op mevrouw Mulder:
Janneke	1 Ze drukt de hand van mevrouw Mulder naar beneden. 2 Ze heeft een gesloten gezichtsuitdrukking, met weinig expressie. Ze glimlacht niet. 3 Ze gaat achterover zitten, met haar handen over elkaar.	Janneke komt arrogant over. Ze stelt zich niet open voor haar gesprekspartner.
Angel	1 Ze gebruikt een informele begroeting ('Haai'). 2 Ze pakt zelf al een stoel en zit al bijna als mevrouw Mulder haar een stoel aanbiedt. 3 Ze zit kauwgom te kauwen.	Angel komt onverschillig over. Ze lijkt niet geschikt voor de functie van receptioniste.
Tara	1 Ze geeft een stevige hand en kijkt mevrouw Mulder aan. 2 Ze heeft een map bij zich. 3 Ze zit rechtop en heeft een actieve houding.	Tara komt heel zelfverzekerd over. Ze heeft zich voorbereid en is klaar voor het gesprek.
Milou	1 Ze doet niet zelf de deur open, maar wacht	Milou komt nogal onzeker

	<p>tot mevrouw Mulder de deur opent.</p> <p>2 Ze geeft een stevige hand en kijkt mevrouw Mulder aan.</p> <p>3 Ze zit wat in elkaar gedoken en kijkt mevrouw Mulder bijna niet aan.</p>	over.
--	--	-------

2 Tara komt het beste over. Ze is vriendelijk, zelfverzekerd en wekt de indruk voorbereid op het gesprek te komen.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Kijken en luisteren*

Opdracht 2

1 Ze geeft een complimentje over het cv van Milou.

2 Mogelijke antwoorden zijn:

- Ze zit een beetje in elkaar gedoken.
- Ze praat heel zacht.
- Ze kijkt mevrouw Mulder bijna niet aan.

3 Ze vraagt wat Milou leuk vond aan de opleiding die ze heeft gevolgd.

4 Het is niet zo'n goed antwoord. Ze zegt dat ze veel geleerd heeft, maar ze geeft geen concrete voorbeelden.

5 Twee noemen uit:

- En wat heb je zoal geleerd?
- Welke talen?
- Wat vond je nou het allerleukste vak?

6 Ze geeft niet echt goede voorbeelden. Ze zegt dat ze weleens iets van iemand overneemt en dat ze iets voor een ander meeneemt als ze toch al ergens heen moet.

7 Verbaal: ze zegt 'oké'; ze herhaalt of vat samen wat Milou gezegd heeft.

Non-verbaal: ze kijkt Milou vriendelijk aan en laat Milou uitspreken; ze knikt.

8 (1) Ze lacht en knikt. (2) Ze geeft uitgebreider antwoord op de vraag.

9 Nee, want ze heeft niet van tevoren bedacht welke vragen er aan haar gesteld zouden worden. Als ze dat wel had gedaan, had ze concrete voorbeelden kunnen geven over haar opleiding en werkervaring.

10 Waarschijnlijk niet, want ze is heel onzeker en komt niet over alsof ze klanten goed te woord kan staan.

Opdracht 3

1 Ze heeft de map die ze bij zich heeft, opengeslagen voor zich liggen.

2 Welk beeld heb jij bij de functie van receptioniste?

3 Waarschijnlijk wel, want ze geeft meteen uitgebreid antwoord op de vraag.

4 Ja, want ze zegt dat het belangrijk is dat je er verzorgd uitziet en dat je open en klantgericht bent. Zo komt ze zelf in het gesprek ook over.

5 Ja, want als ze zich verdiept heeft in de functie en de werkplek, weet ze dat het hotel deze verschillende soorten gasten heeft.

6 Ze geeft wel een goed antwoord op de vraag. De zakelijke gast kan snel geholpen worden, terwijl de familie waarschijnlijk wat meer tijd nodig heeft. Dus is het goed om eerst de zakelijke gast te helpen.

7 Het voorbeeld geeft wel aan dat ze goed kan plannen: ze zorgt dat ze weet hoeveel tijd ze heeft voor een klant en dat ze op tijd weggaat naar een volgende klant.

8 Ze wil weten of de klanten tevreden zijn over de aanpak van Tara.

9 Als Tara die planning zo belangrijk vindt, kan het zijn dat ze minder aandacht voor de klanten heeft. Daarom wil mevrouw Mulder weten of de klanten tevreden zijn.

10 Twee van de volgende:

- Ze zit heel erg rechtop.
- Ze praat rustig.
- Ze heeft een open houding.
- Ze gebruikt haar handen ter ondersteuning van wat ze zegt.
- Ze kijkt mevrouw Mulder aan.
- Ze heeft een vriendelijke gezichtsuitdrukking.

11 Wanneer jij kijkt naar de afbeelding, zie je Tara met haar handen op de tafel. Ze kijkt naar mevrouw Mulder en lacht.

11 Waarschijnlijk wel, want ze komt over alsof ze weet waar ze het over heeft. Ze heeft zich goed voorbereid op het gesprek en geeft daardoor goede concrete voorbeelden.

Opdracht 4

1 Wanneer krijg ik te horen of ik aangenomen ben?

2 Kan ik een rondleiding krijgen door het bedrijf?

3 Waarschijnlijk vindt mevrouw Mulder de vraag van Tara beter, omdat daaruit interesse in het bedrijf blijkt. De vraag van Milou is meer een standaardvraag.

4 Op grond van de fragmenten die je hebt gezien, zou je Tara moeten uitnodigen voor een vervolgesprek. Ze komt zelfverzekerd over en heeft zich goed voorbereid, terwijl

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Kijken en luisteren*

Milou onzeker overkomt en zich niet goed voorbereid heeft.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Kijken en luisteren*

Spreken en gesprekken

Startopdracht

eigen antwoorden

Opdracht 1

eigen antwoorden

Opdracht 2

eigen antwoorden

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Spreken en gesprekken*

Woordenschat

Startopdracht

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

a op de kast jagen – Met zijn geplaag jaagt hij zijn zusje voortdurend op de kast. (kwaad maken)

op de kast zetten – Wil je die antieke vaas voorzichtig op de kast zetten?

b zijn snor bijknippen – Bij de kapper liet de man gisteren zijn snor bijknippen.

zijn snor drukken – Als de afwas gedaan moet worden, drukt Bram altijd zijn snor. (zijn werk niet doen)

c de plank mislaan – Met zijn opmerking dat het wel meeviel met de aardbevingschade in Groningen, sloeg de minister de plank volkomen mis. (iets verkeerd beoordelen, een verkeerd antwoord geven)

de plank zagen – De timmerman zaagt de plank voor het tafelblad op maat.

Opvallend is dat steeds de eerste woordgroep figuurlijk gebruikt is;

bij die woordgroepen kan geen ander ww ingevuld worden.

Opdracht 1

1 *a* de pijp aan Maarten geven

b een flater slaan

c één lijn trekken

d het hazenpad kiezen

e in de wacht slepen

f onder de plak zitten

g op eigen benen staan

h spitsroeden lopen

2 *a* de pijp aan Maarten *geven* – *het opgeven*

b een flater *slaan* – *een domme fout begaan*

c één lijn *trekken* – *dezelfde mening hebben*

d het hazenpad *kiezen* – *vluchten*

e in de wacht *slepen* – *door inspanning krijgen*

f onder de plak *zitten* – *niets te vertellen hebben*

g op eigen benen *staan* – *zelfstandig zijn*

h spitsroeden *lopen* – *voorzichtig te werk gaan*

Opdracht 2

1

a	d	o	e	l	g	r	o	e	p			
b	d	o	e	l	p	u	n	t				
c	d	o	e	l	t	r	e	f	f	e	n	d
d	d	o	e	l	b	e	w	u	s	t		
e	d	o	e	l	e	i	n	d	e			
f	d	o	e	l	s	t	e	l	l	i	n	g
g	d	o	e	l	w	i	t					
h	d	o	e	l	s	a	l	d	o			

2 *a* doelgroep – *publiek*

b doelpunt – *goal*
c doeltreffend – *effectief*
d doelbewust – *vastberaden*
e doeleinde – *bedoeling; bestemming*
f doelstelling – *oogmerk; streven*

g doelwit – *mikpunt*
h doelsaldo – *verschil tussen doelpunten voor en doelpunten tegen*

3 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- doelbewust; doelgebied; doelgemiddelde; doelkans; doellat; doellijn; doelloos;

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Woordenschat

doelmatig; doelschop; doelverdediger; doelman; doelvrouw;
- einddoel; kerndoel; leerdoel; levensdoel; reisdoel

Opdracht 3

1/2 1 ontroert – *aangrijpt; emotioneel raakt*

3 status – *positie*

4 marketing – *verkoopondersteunende activiteiten*

8 had zijn zinnen gezet op – *streefde naar*

9 in aanloop naar – *voorafgaand aan*

10 intensieve – *diepgaande; grondige*

12 ceremonie – *plechtigheid*

14 ultieme – *uiterste*

3 2 illegale – *onwettige*

5 vanzelfsprekend – *natuurlijk*

6 had met hem te doen – *had medelijden met hem*

7 tegenprestatie – *iets wat je doet voor een ander in ruil voor iets wat hij voor jou gedaan heeft*

11 kwalificatie – *geschiktheid*

13 delegatie – *enkele mensen die een groep vertegenwoordigen*

15 wilskracht – *vasthoudendheid; kracht om te willen*

4 metafoor – betekenis: er alles aan doen om dromen werkelijkheid te laten worden

5 understatement

6 mijn persoonlijke doel

7 vier van de volgende:

had zijn zinnen gezet op (al. 3) – *streefde naar*

gooide roet in het eten (al. 3) – *bedierf de zaak*

vatte het plan op (al. 3) – *een idee hebben en ermee beginnen het uit te voeren*

verdiende de kost (al. 4) – *geld verdienen*

een traantje wegpinken (al. 4) – *geëmotioneerd zijn*

zette een tijd op de klok (al. 6) – *behaalde een tijd*

in de put zitten (al. 6) – *neerslachtig zijn; geen uitweg weten*

Opdracht 4

a een actie ondernemen

b een belofte doen

c een beslissing nemen

d de macht over het stuur verliezen

e koffiezetten

f enigszins gelijk hebben

g een toespraak houden

h stappen zetten

Opdracht 5

1 *a* aan het kortste eind trekken

b appels met peren vergelijken

c beren op de weg zien

d de balans opmaken

e de daad bij het woord voegen

f de draad oppakken
g de kat uit de boom kijken
h iemand aansprakelijk stellen
i iemand de les lezen
j iemand in de arm nemen
k iets in goede banen leiden
l iets op de lange baan schuiven
m ijzer met handen breken
n in goede aarde vallen
o lief en leed delen

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Woordenschat

p met iemand in aanvaring komen
q spijkers op laag water zoeken
r steen en been klagen
s te hard van stapel lopen
t zich met hand en tand verzetten
2 a aan het kortste eind trekken – *verliezen*
b appels met peren vergelijken – *dingen met elkaar vergelijken die niets met elkaar te maken hebben*
c beren op de weg zien – *bang zijn voor iets wat niet bestaat*
d de balans opmaken – *kijken hoe iets verlopen is*
e de daad bij het woord voegen – *iets zeggen en het dan ook meteen doen*
f de draad oppakken – *verdergaan waar je gebleven was*
g de kat uit de boom kijken – *een afwachtende houding aannemen*
h iemand aansprakelijk stellen – *iemand zeggen dat hij de schade moet betalen*
i iemand de les lezen – *duidelijk zeggen dat iemand iets verkeerd gedaan heeft*
j iemand in de arm nemen – *hulp van iemand vragen*
k iets in goede banen leiden – *ervoor zorgen dat iets goed verloopt*
l iets op de lange baan schuiven – *iets uitstellen*
m ijzer met handen breken – *iets onmogelijks doen*
n in goede aarde vallen – *goed ontvangen worden*
o lief en leed delen – *plezierige en droevige dingen delen*
p met iemand in aanvaring komen – *ruzie met iemand krijgen*
q spijkers op laag water zoeken – *kritiek hebben op onbenulligheden*
r steen en been klagen – *luid en heftig klagen*
s te hard van stapel lopen – *iets te snel aanpakken*
t zich met hand en tand verzetten – *met alle kracht tegenstand bieden*

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Woordenschat*

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

Het antwoord van Abisha kun je op twee manieren uitleggen: het kan betekenen dat ze geen zin heeft kunnen bedenken, maar het kan ook betekenen dat ze er geen zin in heeft om te antwoorden of dat ze geen zin heeft om een zin te bedenken.

Opdracht 1

1 De vraag is wat er met *de tekening van mijn zusje* wordt bedoeld:

- de tekening die mijn zusje heeft gemaakt;
- de tekening waarop mijn zusje is afgebeeld;
- de tekening waarvan mijn zusje de eigenaar is.

(woordgroep met meerdere betekenissen)

2 De vraag is wat er met *zijn handschrift* wordt bedoeld: het handschrift van Gideon of dat van de docent. (onduidelijke verwijzing)

3 De vraag is wat er met *het slot* wordt bedoeld: een kasteel of het einde (van bijvoorbeeld een boek of film). (homoniem)

4 De vraag is wie er met *zij* wordt bedoeld: Carin of Shanne. (onduidelijke verwijzing)

5 De vraag is wie er een knuppel heeft: de ME of de man. In het eerste geval is *man* een lv en *met knuppel* een bwb; in het tweede geval is *man met knuppel* een lv. (op twee manieren ontleden)

6 De vraag is wat er met *stomme* bedoeld wordt: *saai; niet leuk* of *zonder geluid*. (homoniem)

Opdracht 2

1 Waar heb je de tekening die mijn zusje heeft gemaakt, gelaten?

Waar heb je de tekening waarop mijn zusje staat afgebeeld, gelaten?

Waar heb je de tekening die van mijn zusje is, gelaten?

2 Gideon laat de docent weten dat het handschrift van de docent onleesbaar is.

Gideon laat de docent weten dat Gideons handschrift onleesbaar is.

3 Het kasteel was echt prachtig!

Het slot van het boek was echt prachtig!

4 Carin vertelt Shanne dat Shanne vanavond vroeg naar bed moet.

Carin vertelt Shanne dat Carin vanavond vroeg naar bed moet.

5 De ME slaat met een knuppel de man neer.

De ME slaat de man die een knuppel heeft, neer.

6 Wij hebben gisteren een saaie film bekeken.

Wij hebben gisteren een geluidloze film bekeken.

Opdracht 3

eigen antwoorden

Opdracht 4

Als je het zwart als achtergrond neemt, zie je een vaas. Als je het wit als achtergrond neemt, zie je twee gezichten / profielen.

Opdracht 5*

1 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- Doordat de vrouw in shock was, konden de hulpverleners niet tot haar doordringen.

(doordringen = contact krijgen)

- Mijn muziekleraar probeert me ervan te doordringen dat veel oefenen belangrijk is.

(doordringen = overtuigen)

- De zon gaat in het westen onder. (ondergaan = achter de horizon verdwijnen)

- Sommige mensen moeten dikwijls een operatie ondergaan. (ondergaan = meemaken)

- In reclame mag je overdrijven, maar niet misleiden. (overdrijven = mooier/groter/enz. voorstellen dan in werkelijkheid)

- Ik zie de wolken langzaam overdrijven. (overdrijven = voorbij drijven)

- Je moet de benodigde stukken op tijd overleggen. (overleggen = geven; overhandigen)

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden

Hoofdstuk 6 – Grammatica zinsdelen

- Zullen we nog een keer met elkaar overleggen? (overleggen = bespreken; vergaderen)

- In dit gebied komen aardbevingen voor. (voorkomen = gebeuren; er zijn)

- Een griepje is moeilijk te voorkomen. (voorkomen = ervoor zorgen dat iets niet gebeurt)

2 Er is verschil in klemtoon: de klemtoon ligt op het eerste of het tweede deel.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Grammatica zinsdelen*

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

- 1** - *Het*: bepaald lidwoord, persoonlijk voornaamwoord, onbepaald voornaamwoord
- *Wat*: vragend voornaamwoord, betrekkelijk voornaamwoord, onbepaald voornaamwoord, telwoord, zelfstandig naamwoord
- *Je*: persoonlijk voornaamwoord, wederkerend voornaamwoord, onbepaald voornaamwoord, bezittelijk voornaamwoord
- *Ons*: persoonlijk voornaamwoord, bezittelijk voornaamwoord, zelfstandig naamwoord

2 -

Opdracht 1

1	v	e	r	d	i	e	n
2	v	i	e	r	d	e	
3	i	e	d	e	r		
4	d	r	i	e			
5	d	i	e				
6	d	e					
7	e						
8	e	n					
9	e	e	n				
10	g	e	e	n			
11	t	e	g	e	n		
12	t	e	n	g	e	r	
13	g	r	o	e	t	e	n

Opdracht 2

- 1** waar
2 niet waar
3 niet waar
4 niet waar
5 waar
6 waar
7 waar
8 waar

- 9 niet waar
- 10 waar

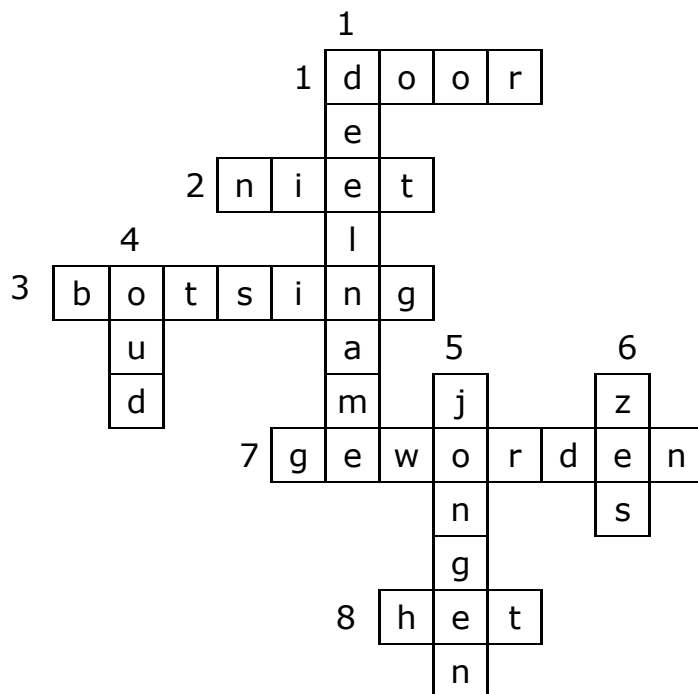
Opdracht 3

- 1 1 over
- 2 niemand
- 3 toen
- 4 veer

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Grammatica woordsoorten*

- 5 iets
- 6 nergens
- 7 gouden
- 8 een
- 9 naar
- 2 ontvingen

Opdracht 4

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Grammatica woordsoorten*

Formuleren

Startopdracht

1/2/3

enkelvoud	meervoud
<i>medium</i>	media
aantal	<i>aantallen</i>
iedereen	x
overheid	<i>overheden</i>
rijst	x
x	hersenen
<i>soortgenoot</i>	soortgenoten

Opdracht 1

1 Oudere mensen beweren vaak dat de jeugd van tegenwoordig geen enkel respect meer voor hen heeft.

2 Uit onderzoek blijkt dat dertien procent van de Nederlanders niet goed kan lezen en schrijven.

3 Een paar echte designerschoenen van een bekende ontwerper brengrt op een veiling zo duizenden euro op.

4 De bezoekers van het filmhuis werd vriendelijk verzocht het geluid van hun mobieltjes uit te zetten.

5 Ik las in de krant dat de Verenigde Staten het klimaatverdrag niet langer willen steunen.

6 Hoewel de pianist aan het publiek had gevraagd of het de (of: zijn) mobieltjes wilde uitzetten, schalde er halverwege het concert een irritante ringtone door de zaal.

Opdracht 2

1 goed

2 De ouderwetse media moeten het tegenwoordig steeds vaker afleggen tegen de nieuwe media.

3 goed

4 Zowel Erinn als Souffian kon geen bevredigend antwoord geven op de vraag waarom ze te laat waren.

5 goed

6 Veel mensen denken dat de brandweer alleen branden blust, maar ze doet natuurlijk nog heel veel andere dingen. / Veel mensen denken dat brandweermannen alleen branden blussen, maar ze doen natuurlijk nog heel veel andere dingen

Opdracht 3

eigen antwoorden

Opdracht 4*

1 Gevangenisstraffen worden opgelegd als vergelding voor de misdaad en om herhaling te voorkomen

te voorkomen.

Verbetering: Gevangenisstraffen worden opgelegd om de misdaad te vergelden en om herhaling te voorkomen.

2 De gymdocent vroeg de leerlingen zich snel om te kleden en of ze daarna naar het sportveld wilden komen voor de coopertest.

Verbetering: De gymdocent vroeg de leerlingen zich snel om te kleden en daarna naar het sportveld te komen voor de coopertest.

3 Volgens de officier van Justitie moet de arrestatie, insluiting en het berechten van topcriminelen meer prioriteit krijgen.

Verbetering: Volgens de officier van Justitie moet de arrestatie, insluiting en berechting van topcriminelen meer prioriteit krijgen.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Formuleren*

4 Natuurlijk weet je vooraf nooit wat er allemaal kan gebeuren, maar op een wereldreis komt men de gekste dingen tegen.

Verbetering: Natuurlijk weet je vooraf nooit wat er allemaal kan gebeuren, maar op een wereldreis kom je de gekste dingen tegen.

5 Als je wilt slagen op de havo zijn er drie dingen belangrijk: hard werken, goed naar je docenten luisteren en soms een beetje mazzel.

Verbetering: Als je wilt slagen op de havo zijn er drie dingen belangrijk: hard werken, goed naar je docenten luisteren en soms een beetje mazzel hebben.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Formuleren*

Spelling

Startopdracht

- 1 begrafenis – groentesoep – onmiddellijk
- 2 herkent en verbrande; herkent is correct als pv, maar niet als vd en verbrande is correct als bn, maar niet als pvvt.

Opdracht 1

- 1 hilarisch
- 2 huiveringwekkend
- 3 inkjetprinter
- 4 kameleons
- 5 liniaal
- 6 mutaties
- 7 onkosten
- 8 opticien
- 9 papegaai
- 10 product
- 11 vacuüm
- 12 zeearend

Opdracht 2

- 1 Dit luxe vakantiehuis in Portugal is gebouwd op een **steile** helling.
- 2 In het algemeen **geldt** dat klanten liever **geld** terugkrijgen dan een tegoedbon.
- 3 Het kookboek vermeldt nadrukkelijk dat het deeg beter zal **rijzen** als je het goed kneedt.
- 4 Hoewel deze man **lijdt** aan een ernstige ziekte **leidt** hij toch een aangenaam leven.
- 5 De **pont** is eigenlijk een perfect vervoermiddel: hij brengt je veilig en snel naar de overkant.
- 6 Vorige week **zei zij nog** dat ze meeding, maar nu laat ze het plotseling afweten.

Opdracht 3

- 1 De prijs van een **elektrische** fiets wordt onder andere bepaald door de **capaciteit** van de **accu**.
- 2 Gelukkig is de rage van **tuinkabouters voorbij** hoewel je soms nog een laaf tegenkomt bij de **bouwmarkt**.
- 3 In de 19^e eeuw werd ons land bij **tijd** en **wijle geteisterd** door de pokkenepidemie die veel slachtoffers **eiste**.
- 4 De professionele en **spectaculaire** goochelshow leverde veel **enthousiaste reacties** op.
- 5 Bij het **regionaal archief** kun je **terecht** met vragen over bijvoorbeeld bouw- en milieuvergunningen.
- 6 **Perziken schijnen** na de pluk **nauwelijks** meer te **rijpen**, dus je kunt beter geen **onrijpe** kopen.

Opdracht 4

1 Toen de **boekhouder** de **ondernemer aansprak** op **onregelmatigheden** in zijn administratie, reageerde de man slechts met een **schuldbewuste** blik.

2 Voor een **minimuminkomen** maken **hogeschoolstudenten** in het **driesterrenhotel** lange **werkdagen** zonder **rusttijden**.

3 Dit terras van **betonstenen** met **daaronder** een laag zand is **onderhoud(s)vrij**.

4 Op deze **boerenhoeve** maken de **voormalige** agrariërs **tegenwoordig vijftienduizend** liter ijs per jaar.

5 **Regelmatig hardlopen** helpt soms beter tegen **vermoeidheidsklachten** en **somberheid** dan een **antidepressivum**.

6 Er is een **tekort** aan passende **confectiebroeken** voor lange mensen: de meeste

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Spelling*

lange broeken zijn te kort.

Opdracht 5

1 Hoewel Catharina een **hectisch** leven leidt, gaat ze vrolijk en **onbekommerd** door het leven.

2 Een **chronische** aandoening moet je niet **onderschatten**; je hebt er je hele leven mee te maken.

3 Verkopers zijn dikwijls niet goed op de hoogte van de **herkomst** van de producten die zijn **geïmporteerd**.

4 De mentor raadt Anita aan een jaartje te **doubleren**; dan kan ze volgend jaar **op adem komen**.

5 Een van de **symptomen** van een **letsel** aan de kruisbanden is instabiliteit van de knie waardoor sporten tijdelijk een probleem kan zijn.

6 Toen haar kleinkinderen de vrieskou **trotseerden** om oma een bezoekje te brengen, was zij zichtbaar **ontroerd**.

7 In ons land is het kweken van hennep nog altijd **illegaal**, maar coffeeshops mogen het onder strenge voorwaarden toch verkopen.

8 Het ontbreekt Nino niet aan **wilskracht**; hij traint al maanden **intensief** voor de marathon van Rotterdam.

9 Sommige docenten zijn heel **consequent** en controleren **steevast** het huiswerk aan het begin van de les.

10 Reclamemakers houden rekening met de kenmerken van een bepaalde **doelgroep**.

11 Wist je dat het meestal dezelfde mensen zijn die op het allerlaatste moment **hun snor drukken**?

12 Soms weet ik niet meer of ik de voordeur heb dichtgedraaid, juist omdat het een **routine** is.

Opdracht 6

1 Wat **gebeurt** er eigenlijk in je lichaam als je **gestrest** bent?

2 De **gedupeerde** winkelier **verwachtte** al dat de **geleden** schade door de verzekering **gedekt** zou worden.

3 De enthousiaste instructeur **zorgt** ervoor dat je **je** geen moment **verveelt** tijdens de bootcamptraining.

4 Zoals **voorspeld** is het uiteindelijk ook **gebeurd**.

5 **Stralend showt** de mannequin de nieuwe najaarscollectie, terwijl ze **wordt verblind** door alle spotlights.

6 Zou het zo zijn dat je **verroeste** voorwerpen kunt **ontroesten** met cola?

7 Je **kunt** je hond leren **gehoorzamen** als je goed bedrag **beloont** en slecht gedrag **bestraft**.

8 **Houd** je het nu al voor **gezien**? Je bent pas net **gearriveerd**.

9 **Begeleidt** je vader je jongste zusje tijdens de avondvierdaagse of **begeleid** jij haar?

10 Als de verdachte zijn wapen **trekt**, **treedt** de poitie direct **op** en **verijdtelt** daarmee een overval.

11 Met deze nieuwe baan die hem steeds weer **uitdaagt**, heeft Ramon erg **geboft**.

12 Op de antiekbeurs **wordt** fanatiek **onderhandeld** over de aangeboden objecten.

Opdracht 7

Opdracht 7

- 1 gebeurt
- 2 verwachtte
- 3 verveelt
- 4 voorspeld, gebeurd
- 5 wordt
- 6 verroeste

- 7 beloont
- 8 Houd
- 9 Begeleidt, begeleid
- 10 treedt, verijdelt
- 11 –

Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Hoofdstuk 6 – Spelling

12 wordt, onderhandeld

Opdracht 8

Tekst 1

Heeft geld geven aan het goede doel nog wel zin?

(1) Ongeveer een op de zes **Nederlanders wantrouwt** goede doelen. (2) Om eerlijk te zijn geef ik zelf ook niets meer aan goede doelen, omdat ik er geen fijn gevoel bij heb dat een of andere **corrupte** regering in **Afrika** mijn **gedoneerde** geld zomaar opstrijkt. (3) Ik denk dat ik niet de enige ben die **vanwege** deze **redenen** niets meer geeft, maar zijn deze zorgen wel terecht?

(4) Er viel mij direct iets op toen ik me een beetje in dit onderwerp ging inlezen. (5) In 2013 hebben de goede doelen **gezamenlijk 4,4 miljard euro opgehaald**. (6) Best raar als je nagaat dat **een** op de zes Nederlanders goede doelen **wantrouwt**, toch? (7) Het werd duidelijker toen ik las dat 'maar' 45% van de giften van huishoudens zelf komt en de rest **gedoneerd wordt** door bedrijven, loterijen en andere fondsen. (8) Bedrijven mogen de giften aftrekken van de belasting, maken **reclame** voor hun bedrijf en komen positief in het nieuws door het steunen van een goed doel. (9) Of ze de goede doelen **oprecht** steunen, is nog maar de vraag. (10) In **sommige** gevallen **wordt** het dus meer om **financiële** redenen gedaan.

(11) Bij stichtingen zoals het KiKafonds geloof ik echt wel dat dit (= het gedoneerde geld) goed **terechtkomt**, dus daar gaat dit **artikel** niet **zozeer** over. (12) Mijn zorgen zijn vooral gericht op de grote hulporganisaties die zich **bezighouden** met het bestrijden van armoede. (13) In **derdewereldlanden** is er vaak sprake van (overheids)**corruptie** en is het dus ook niet raar dat het geld in de **portemonnee** van de overheid **verdwijnt** in plaats van dat het bij de mensen **terechtkomt** die het echt nodig hebben.

(14) Toch is **bovenstaande** geen **redenen** om niets meer te **doneren**. (15) Ook als er maar twintig procent naar het goede doel zou gaan, moet je blijven geven. (16) Twintig procent van vijf miljoen is **tenslotte** meer dan **twintig** procent van een miljoen. (17) Ik kies er zelf voor om de kleinere goede doelen te steunen.

Naar: Max van Hasenbroek (17), www.ondertussen.nl, op 1 juni 2018

De Brug

Lezen

Opdracht 1

- 1 voornamen
- 2 Verder
- 3 namen uit een vaste toptien / populaire namen
- 4 zo
- 5 Van die namen
- 6 Het was traditie dat je werd vernoemd naar je grootouders.
- 7 omdat
- 8 **'Vanaf de** Franse tijd (ca. 1800) stond bovendien in de Nederlandse wet dat iemand vernoemd moest worden naar een christelijke heilige of een historische figuur óf dat een voornaam al lang moest bestaan in een bepaald gebied of bij **een familie.**'
- 9 bovendien
- 10 Bijna tweehonderd jaar later(, in 1970)
- 11 van namen die ongepast worden gevonden
- 12 oorzaak: (er kwam) een nieuwe naamwet, die ouders bijna helemaal vrijlaat in de keuze van een naam voor hun kind
gevolg: er zit nu misschien een Jaydriëndrickson of een Quvenzhane in de klas
- 13 Daardoor

Opdracht 2

- 1 de controle van bankbiljetten (bij De Nederlandsche Bank)
- 2 a geroutineerd (al. 1): handig (door ervaring)
b registreren (al. 5): constateren; opmerken
c detecteren (al. 5): opsporen
d doorstaan (al. 6): overleven; doorkomen
e ezelsoren (al. 6): omgevouwen hoeken (bij papier)
f smoezelig (al. 7): viezig; enigszins vuil
g sleets (al. 8): versleten
- 3 De machine keurt het grootste deel van deze briefjes af.
- 4 want
- 5 Ze zijn vies of kapot.
- 6 omdat
- 7 en; bovendien; ook
(Net als bij De Nederlandsche Bank staan daar machines die biljetten tellen **en** sorteren. Ze rangschikken de briefjes op waarde **en** pikken **bovendien** de beschadigde, vieze **en** mogelijk **ook** valse biljetten eruit.)
- 8 Uiteindelijk / vervolgens
- 9 Daarom
- 10 **'De negen** grote machines controleren de biljetten daar dus voor de **tweede keer.**'
(tweede zin)

- 11 dus
- 12 echtheidskenmerken
- 13 zoals

Let op: 'Zo' is hier geen signaalwoord voor een toelichting: het betekent 'op deze manier'.

14 Hoe minder mensen de precieze methode kennen, hoe kleiner de kans is dat iemand valse biljetten kan maken die de detectoren niet kunnen opsporen.

15 Ze worden recht gevouwen en opnieuw aan het detectieapparaat gevoerd.

16 Na (de tweede check hier)

17 middel: versnipperd worden

doel: door een zeef gezogen te worden

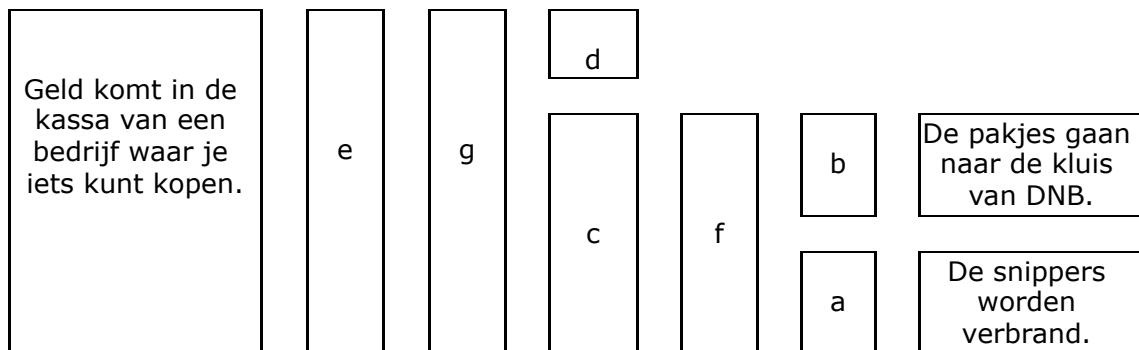
18 (1) Mensen willen in hun portemonnee geen vieze vodjes.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
De Brug*

(2) Versleten biljetten veroorzaken sneller een storing in een geldautomaat. / Als je versleten biljetten in een geldautomaat stopt, is de kans groot dat hij vastloopt.

19 (Maar) ook

20

e Het geld komt bij de geldtelcentrales van een bank of een geldtransporteur.

g Het geld wordt geteld, gesorteerd en gekeurd.

d De goedgekeurde briefjes gaan op bestelling terug naar een bank of een geldautomaat.

c De afgekeurde biljetten en de briefjes die niet besteld zijn, gaan naar DNB.

f Het geld wordt (opnieuw) gecontroleerd.

b Biljetten die worden goedgekeurd, komen de machine keurig uit in pakjes van honderd.

a Biljetten die worden afgekeurd, gaan naar de shredder.

Grammatica zinsdelen

Opdracht 1

1 pv = heb
ow = jij
wg = heb gevraagd
lv = de weg
mv = aan een politieagent
bwb = weleens

2 pv = wil
ow = Josita
wg = wil geven
lv = een boormachine
mv = Emile
bwb = voor zijn verjaardag

3 pv = kregen
ow = de winnaars
wg = kregen
lv = een gouden medaille
mv = -
bwb = na de finale; van de voorzitter

4 pv = gaf
ow = de secretaris van de vereniging
wg = gaf
lv = een zilveren plak
mv = De verliezende finalisten
bwb =

5 pv = worden
ow = enorm dure herenhuizen
wg = worden gebouwd
lv = -
mv = -
bwb = aan de Oranjelaan

6 pv = zullen
ow = veel tv-kijkers
wg = zullen sturen
lv = een kaartje
mv: het zieke jongetje
bwb = na de uitzending

Opdracht 2

1 pv = gaan
ow = we
wg = gaan feliciteren
vv = met haar zestigste verjaardag

(Morgen / gaan / we / met z'n allen / oma / feliciteren / met haar zestigste verjaardag.)

2 pv = ga

ow = ik

wg = ga uit

vv = van de eerlijkheid van mensen

(Al mijn hele leven / ga / ik / uit / van de eerlijkheid van mensen.)

3 pv = heeft

ow = mijn vader

wg = heeft gezocht

vv = naar zijn autosleutels

(Gisteren / heeft / mijn vader / eindeloos / gezocht / naar zijn autosleutels.)

4 pv = moet

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
De Brug*

ow = je

wg = moet letten

vv = op oranje vlaggetjes in bomen en struiken

(Bij de puzzeltocht / moet / je / letten / op oranje vlaggetjes in bomen en struiken.)

5 pv = heeft

ow = iedereen

wg = heeft gereageerd

vv = op de uitnodiging voor de straatbarbecue

(Iedereen / heeft / gereageerd / op de uitnodiging voor de straatbarbecue.)

6 pv = kun

ow = jij

wg = kun wennen

vv = aan nieuwe docenten

(Kun / jij / gemakkelijk / wennen / aan nieuwe docenten?)

Opdracht 3

1 pv = lijkt

ow = die oude man

ng = lijkt [erg eenzaam]

(Die oude man / lijkt / mij / erg eenzaam.)

2 pv = bleek

ow = de door brand verwoeste boerderij

ng = bleek [onverkoopbaar]

(De door brand verwoeste boerderij / bleek / onverkoopbaar.)

3 pv = is

ow = Wouter

ng = is [een deugniet] geweest

(Op school / is / Wouter / altijd / een deugniet / geweest.)

4 pv = is

ow = Truus

ng = is [optimistisch] gebleven

(Ondanks de omstandigheden / is / Truus / optimistisch / gebleven.)

5 pv = wil

ow = Eefje

ng = wil [concertpianiste] worden

(Wil / Eefje / later / concertpianiste / worden?)

6 pv = schijnt

ow = een oude klasgenoot van ons

ng = schijnt [een veelbelovend acteur]

(Een oude klasgenoot van ons / schijnt / een veelbelovend acteur.)

Opdracht 4

1 bijv.bep = vorige → week

bijv.bep = Canadese → vrouw

bijv.bep = van twintig jaar → vrouw

bijv.bep = van vier dollar → lot

(Vorige week / kocht / een Canadese vrouw van twintig jaar /een lot van vier dollar.)

2 bijv.bep = spannende → trekking

bijv.bep = winnende → lot

(Na de spannende trekking bleek zij het winnende lot te hebben.)

3 bijv.bep = eenmalige → uitkering

bijv.bep = van een miljoen dollar → uitkering

bijv.bep = levenslang → inkomen

bijv.bep = van duizend dollar per week → inkomen

(Ze / mocht / kiezen / tussen een eenmalige uitkering van een miljoen dollar of een levenslang inkomen van duizend dollar per week.)

4 bijv.bep = (enorm) groot → geldbedrag

bijv.bep = uit de jackpot → geldbedrag

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
De Brug*

(Wat / zou / jij / doen met zo'n enorm groot geldbedrag uit de jackpot?)

Opdracht 5

1 pv's: afging, kwam

S

B+H

2 pv's: had, had

S

H+B

3 pv's: ging, hield

S

H+H

4 pv: werden

E

5 pv's: was, viel

S

H+H

6 pv's: trof, hadden

S

H+B

Opdracht 6

1 Omdat ... lust = bwb-zin

2 Wie ... komt = mv-zin

3 wat ... vertelden = lv-zin

4 Voordat ... mogen = bwb-zin

5 Wat ... liggen = lv-zin

6 Wie ... zingen = ow-zin

Grammatica woordsoorten

Opdracht 7

1 Bij opgravingen in Heerlen zijn middeleeuwse voorwerpen gevonden.

Bij = vz

opgravingen = azn

in = vz

Heerlen = czn

zijn = ww

middeleeuwse = bn

voorwerpen = czn

gevonden = ww

2 In de Limburgse stad werden bijzondere kruiken en een Romeinse pottenbakkersoven opgegraven.

In = vz

de = blw

Limburgse = bn

stad = czn

werden = ww

bijzondere = bn

kruiken = czn

een = olw

Romeinse = bn

pottenbakkersoven = czn

opgegraven = ww

Opdracht 8

1 is = hww

geboren = zww

2 blijkt = hww

zijn = kww

3 kwam = zww

4 waren = kww

5 zullen = hww

vervullen = zww

6 zal = hww

worden = kww

Opdracht 9

1 je (1) = pers.vnw

je (2) = bez.vnw

ons = bez.vnw

2 jullie = pers.vnw

zij = pers.vnw

haar = bez.vnw

3 Hun = bez.vnw

zijn = bez.vnw
ons = pers.vnw

Opdracht 10

1 Niemand = onbep.vnw
wat voor = vrag.vnw
je = onbep.vnw

zo'n = aanw.vnw

2 Wie = vrag.vnw
alles = onbep.vnw
die = aanw.vnw

3 welke = vrag.vnw

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
De Brug*

deze = aanw.vnw
die = aanw.vnw

Opdracht 11

1 twee = bep.hoofdtelw
2019 = bep.hoofdtelw
eerste = bep.rangtelw
tweede = bep.rangtelw
2 Alle = onbep.hoofdtelw
sommige = onbep.hoofdtelw
laatste = onbep.rangtelw

Opdracht 12

1 Tenzij (os.vgw) de Europese Commissie tegenstemt, gaat het Verenigd Koninkrijk de verkoop van ivoor verbieden.
2 De maatregel wordt ingevoerd, zodat (os.vgw) er dan minder op olifanten wordt gejaagd door stropers die hun slagtanden verkopen.
3 Het verkoopverbod geldt voor alle ivoor, dus (ns.vgw) niet alleen onbewerkte slagtanden of (ns.vgw) nieuwe voorwerpen, maar (ns.vgw) ook antiek gemaakt van ivoor mag niet meer worden verkocht.
4 Hoewel (os.vgw) zeldzame muziekinstrumenten en (ns.vgw) kunstwerken met minder dan 10 procent ivoor buiten deze regeling vallen, zal de handel in ivoor drastisch verminderen.
5 Het Wereld Natuur Fonds (WWF) reageert verheugd op de nieuwe wet, want (ns.vgw) hiermee worden olifanten op de hele wereld beschermd.
6 Als (os.vgw) de regering de wet invoert, zullen we nog lang kunnen genieten van deze dieren met hun ivoren slagtanden.

Opdracht 13

1 gisteren; buitengewoon;
2 uitermate; vooral;
3 Nooit; eerder.

Formuleren

Opdracht 1

Eigen antwoord; veel variaties mogelijk. Bijvoorbeeld:

In de herfst maken planten en bomen zich klaar voor de winter. De bladeren krijgen dan steeds minder energie van de zon en maken daardoor steeds minder voedsel. Wel blijven ze water verdampen, maar door de kou kunnen de bomen geen water meer opzuigen. Als de bladeren aan de takken zouden blijven zitten, droogt de boom uit en zou doodgaan. Daarom haalt deze het bladgroen en andere bruikbare stoffen uit de bladeren. Als dat bladgroen verdwijnt, zie je alleen nog de rode en gele kleurstoffen van het blad. Zo ontstaan de prachtige herfstkleuren.

Opdracht 2

warmteverspreiders – als; computers, lampen
'groen' – denk aan; klimplanten, grasveld, veel bomen

Opdracht 3

Eigen antwoord; veel variaties mogelijk. Bijvoorbeeld:

Klommen

In het buitenland bestaat het algemene beeld dat veel Nederlanders op klommen lopen. Grappig, want het aantal keren dat wij in Nederland iemand op klommen zien lopen is zo klein dat het meteen opvalt als het een keer gebeurt. Klommen zijn ook eigenlijk niet iets typisch Nederland. Het houten schoeisel werd al eeuwen geleden in grote delen van Europa gebruikt. In Nederland is het tegenwoordig vooral een folkloreproduct en een zeer populair souvenir. Buitenlandse toeristen schaffen graag een paar 'wooden shoes' aan. Naar: nederlandvoorbeginners.info/typische-nederlands, op 20 mei 2018

Spelling

Opdracht 1

- 1 'Ha Vincent', zei Ilonka, 'wat gezellig dat je er weer bent!'
- 2 Bij de Italiaan staat van alles op het menu: pizza, pasta en tiramisu.
- 3 'Yoran, wil jij de familie De Groot een handje helpen als wij met vakantie in de Zwitserse Alpen zijn?'
- 4 Mevrouw Uit de Bogaert riep uit: Joost en Carine, hou nou toch een op met kletsen!

Opdracht 2

- 1 Kun je online een low budgethotel reserveren?
- 2 Als voorgerecht aten we een heerlijke Provençaalse paté.
- 3 Op het moment suprême namen de spelers een time out.
- 4 De crèche kreeg onverwacht een controle van de inspectie.
- 5 Via een enquête konden we onze mening geven over de première.
- 6 Mijn klacht over de bootcamp heb ik ingesproken op een voicemail.

Opdracht 3

- 1 rijexamen
- 2 vrijdag-, zaterdag- en zondagavond
- 3 Nieuw-Zeelandse lammeren en biggen
- 4 VARA-uitzending
- 5 witte en bruine bonen en snijbonen
- 6 kant-en-klaarpakket

Opdracht 4

- 1 rijstepap
- 2 reuzesterk
- 3 spinnewiel
- 4 kattenluikje
- 5 keuzestress
- 6 rodehond

Spelling werkwoorden

Opdracht 5

- 1 ... (landen) pvvt – landde
... (misten) pvvt - mistte
- 2 ... (barsten) bn - gebarsten
... (verwonden) vd - verwond
- 3 ... (Vergoeden) pvtt Vergoedt
... (lijden) bn - geleden
- 4 ... (vermelden) pvtt – vermeldt
... (ontbreken) bn - ontbrekende
- 5 ... (bakken) bn – gebakken
... (koken) bn – gekookte
... (pocheren) bn - gepocheerde
- 6 ... (Redden) pvtt – Red
... (oversteken) bn - overstekende

Opdracht 6

- 1 ... (faxen) pvvt – faxte
... (mailen) pvtt – mailt
- 2 ... (rugbyen) vd –gerugbyd
... (baseballen) vd –gebaseballd
... (shorttracken) vd – geshorttrackt
- 3 ... (lunchen) pvvt – lunchten
... (speechen) pvvt – speechte
- 4 ... (downloaden) bn – gedownloadede
... (deleten) vd – gedeletet
- 5 ... (Saven) pvtt – savet
... (scannen) pvtt – scant
- 6 ... (barbecueën) vd – gebarbecued
... (skypen) vd – geskypet

Poëzie en fictie

A De wereld van vandaag

Opdracht 1

- 1 *eigen antwoord*
- 2 actuele kwesties/problemen in de wereld

Opdracht 2

- 1 Ze bepalen zelf wat ze van iets vinden, laten zich niet leiden door wat iemand anders vindt.
- 2 *bijvoorbeeld*: wetenschappers, filosofen, schrijvers. In Nederland is er vrijheid van meningsuiting. Die geldt ook voor vrijdenkers.
- 3 Nee, Madar zegt dit omdat ze Hamayun wil geruststellen.
- 4 Er wordt gecontroleerd hoe lang Hamayuns haren zijn; de soldaten staan met kalasjnikovs bij de ingang van de gevangenis; een bewaker geeft Padar een klap op zijn arm.

Opdracht 3

- 1 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Nee, want lang niet alle vluchtelingen die asiel aanvragen in Nederland mogen hier ook blijven.
- 2 De Taliban hebben Padar bedreigd en gemarteld. Zolang de Taliban aan het bewind zijn, is Padar zijn leven niet zeker. Voor hem en zijn gezin is er geen toekomst meer in Afghanistan.
- 3 Waarschijnlijk is Hamayun blij dat de Taliban hem en zijn familie niets kunnen doen. Aan de andere kant heeft hij wel alles wat hij kent (zijn huis, school, buurt, vrienden, familie) achter moeten laten.
- 4 Padar wil weten wat er precies in het dossier staat en hij wil Hamayun laten weten dat hij op hem vertrouwt.
- 5 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Ja, want van een gelukzoeker weet je niet of hij het geluk ook echt vindt; uit de titel *De gelukvinder* blijkt dat Hamayun vastbesloten is om in Nederland het geluk te vinden.
- 6 *Eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Ja, want Van de Vendel laat zien dat hij betrokken is bij de gevolgen van de terreur van de Taliban.
- 7 *eigen antwoord*

Opdracht 4

- 1 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Ja, want de situatie in het vluchtelingenkamp was uitzichtloos en Richard wil zijn moeder ontlasten. Ook voelt hij zich met een kalasjnikov eindelijk belangrijk.
- 2 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Het is geen goede vergelijking omdat Jezus het goede voor alle mensen wilde (en geweldloosheid predikte) en dat geldt niet voor Kony. Bovendien volgden de leerlingen van Jezus Hem vrijwillig en moet Kony zijn 'volgelingen' dwingen.

3 Het klinkt dreigend, alsof hij iets zal bedenken waardoor Isaac niet meer terug kan naar zijn dorp.

4 *eigen antwoord, bijvoorbeeld:* Nee, want er staat 'en hij keek de andere kant op', alsof hij afstand neemt van Scar.

5 door te dreigen met geweld ('anders snijdt hij je neus eraf'; 'Misschien moet ik je helpen bij ons te blijven') en door te proberen om Richard en Isaac tegen elkaar uit te spelen ('Waarschuw me als je merkt dat Isaac wil vluchten').

6 Waarschijnlijk wel. Ze zijn wel heel verschillend maar helpen elkaar. Uit hun gesprek blijkt ook dat ze elkaar vertrouwen.

Opdracht 5

1 Hij stuurt de jonge ongewapende kinderen op het leger af. De bewapende kindsoldaten

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Poëzie en fictie*

lopen achter hen en moeten de soldaten verjagen.

2 1 Door ze wijs te maken dat ze beschermd worden door Tipu Maleng, 2 door te zeggen dat ze onkwetsbaar zijn als ze in hun handen klappen en 3 door ze met de dood te bedreigen als ze niet doen wat hij zegt.

3 Bracke vindt het verschrikkelijk wat de kindsoldaten meemaken. Dat weet je bijvoorbeeld door de geschiedenis van Richard, doordat je weet dat de soldaten de kinderen zullen doden, door de terreur van de leiders (het pistool tegen Monica's hoofd).

4 *eigen antwoord*

Opdracht 6

1 *eigen antwoord*

2 *eigen antwoord*

Opdracht 7 – Creatief schrijven

eigen antwoorden

Opdracht 8 (voor je fictiedossier)

eigen antwoorden

B Eropuit

Opdracht 1

1 *eigen antwoord*

2 *eigen antwoord*

Opdracht 2

1 assonantie, bijvoorbeeld: opgevoerde brommers; staat - straatmuzikant
alliteratie, bijvoorbeeld: ssschurend sssnerpen; opgevoerde - overstemmen; helse herrie
eindrijm: -

2

	geluid van ...	'geluidseffect'
1	<i>heimachine</i>	<i>dreunt, dreunt, dreunt</i>
2	trambellen	<i>triangeltringtingtinggetinkel</i>
3	tramwielen	ssschurend sssnerpen
4	brommers	(knalpijphard) geknetterrrr
5	<i>taxigetoeter</i>	claclaxons
6	ambulance	(viertonige) ta-ti-ta-ti sirene
7	muzikant	ti-ta-ti-ta partita

3 De partita van Bach die de straatmuzikant speelt past niet bij de andere geluiden, want de andere geluiden worden gezamenlijk omschreven als 'helse herrie'.

4 - Doppleriaans = waarbij een toon hoger of lager klinkt als hij dichterbij of juist verder weg is

- kakofonie = klankenbrij

- metronoom = apparaatje dat een aantal tikken per minuut geeft om de maat aan te geven

- partita = muziekstuk voor één instrument

- ritme = regelmaat waarmee geluid zich herhaald

5 kakofonie

6 De ik-persoon vindt Amsterdam lawaaiig, want hij denkt 'één hemels ogenblik' dat die 'helse herrie' niet bestaat.

Opdracht 3

1 Op zowel de afbeeldingen als in de tekst verandert steeds iets in iets anders (in regel 1 bijvoorbeeld verandert een rups in een haas).

2 *eigen antwoord, bijvoorbeeld:*

- Nee, want in het gedicht verandert de rups niet in de vlinder, maar in een mens.

- Ja, want in het gedicht verandert de rups in iets anders.

3 rups rusp (4) rasp (1) raap (1) raas (1) haas (1)

haas kaas (1) kras (1) klas (1) klam (1) lam (2)

4

alliteratie	assonantie	eindrijm

rups – rusp – rasp – raap – raas; kaas – kras – klas – klam; dam – dom – dol; wol – wolf – wolk – welk – wenk – wens	rups – rusp; raap – raas; kras – klas – klam; wol – wolf – wolk; welk – wenk – wens	raas – haas; klam – lam – dam; dol – wol; wens – mens
--	--	---

5 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

bij 'dol – wol – wolf', want 'dol' en 'wol' assoneren met 'wolf', maar er is ook sprake van eindrijm.

6 eigen antwoord

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Poëzie en fictie*

Opdracht 4

1 voorbeelden van binnenrijm: onderbroeken – zoeken; geleerd – verkeerd; bestaan – gaan

2 eindrijm: stad – zat; om – krom; zotten – botten

3 (witte) bergen, de weg (die ik niet had geleerd)

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Als je de weg niet hebt geleerd (dus niet weet waarnaar je op weg bent of hoe je daar moet komen) en de weg ook nog eens vergeten bent, dan ben je het spoor echt helemaal bijster; dan weet je niet waar je bent en waarnaar je op weg bent.

5 'Een vrouw gerimpeld van bestaan' is een vrouw die oud is geworden ('gerimpeld') doordat ze heeft geleefd ('bestaan'). Deze woorden roepen een ander beeld op dan gewoon 'een oude vrouw'.

6 Figuurlijk: de ik-persoon draagt de oude vrouw niet echt, ze ondersteunt haar alleen maar.

7 Omdat de oude vrouw zo oud is (en al lang heeft geleefd), weet zij de weg in het leven (hoe je moet leven). (De ik-persoon is nog jong en staat nog helemaal aan het begin van haar 'levensweg'.)

Opdracht 5

1 eigen antwoord (het hangt er vanaf op welke soort(en) rijm je let).

2 eigen antwoord

Opdracht 6 – Creatief schrijven

eigen antwoorden

C Liefde

Opdracht 1

eigen antwoord

Opdracht 2

- 1 Nu Joe weet dat Candy een prostituee is, voelt hij zich ook voor de gek gehouden. Bovendien is hij bang voor haar pooier.
- 2 Joe had zich moeten losmaken van Candy.
- 3 Hij kan zich niet losmaken, want hij is verliefd op Candy.
- 4 Je denkt dat Joe Candy terug zal zien en dat er van alles tussen hen gaat gebeuren.

Opdracht 3

- 1 Joe kan niet zonder Candy, net zoals een drugsverslaafde niet zonder drugs kan. Ook weet hij dat Candy niet goed voor hem is, net zoals een drugsverslaafde weet dat drugsgebruik niet goed is.
- 2 Joe doelt op de gevaren die hij en Candy lopen door de bedreigingen van de gewelddadige Iggy.
- 3 *eigen antwoord, bijvoorbeeld:* Candy komt nooit van haar verslaving aan heroïne af, ze gaat misschien wel dood door een overdosis, Iggy blijft haar mishandelen, ze maakt zich niet los van de prostitutie.
- 4 *eigen antwoord*
- 5 *eigen antwoord*

Opdracht 4

- 1 Eleanors hand voelt teer en kwetsbaar.
- 2 Eleanor voelt vertrouwd, alsof Park haar al jaren kent.
- 3 'Aan gruzelementen gaan' betekent uit elkaar vallen. Dat kan beangstigend zijn, omdat je dan het gevoel kan hebben dat je jezelf kwijtraakt, maar ook fijn, omdat er iets van overgave aan de ander in zit.
- 4 *eigen antwoord*

Opdracht 5

- 1 Eleanor bedoelt dat ze niet over haar gevoelens voor Park kan praten. Ze denkt dat ze het niet kan omdat ze bang is dat zich kwetsbaar maakt als ze eerlijk zegt hoeveel ze om Park geeft.
- 2 Ze kunnen niet zonder elkaar.
- 3 De liefde tussen Eleanor en Park is mooi, maar ook teer en kwetsbaar. (Je kunt ook denken aan 'ontpoppen': Eleanor en Park maken een ontwikkeling door dankzij hun liefde; ze komen uit hun 'cocon'.)
- 4 Hij is bang dat Eleanor het stom vindt dat hij zich in elkaar heeft laten slaan.
- 5 *eigen antwoord*

Opdracht 6

- 1 *eigen antwoord, bijvoorbeeld:* Dat is nog maar de vraag. Joe is erg verliefd op Candy

en Eleanor en Park houden veel van elkaar. Maar in beide boeken zijn de omstandigheden best ingewikkeld. Het zal niet makkelijk zijn voor Candy om af te kicken en uit de klauwen van Iggy te komen. Eleanor heeft een ingewikkelde thuissituatie en wordt gepest.

2 *eigen antwoord*

3 *eigen antwoord*

4 *eigen antwoord*

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Poëzie en fictie*

D Young adult

Opdracht 1

1 *eigen antwoord*

2 *eigen antwoord*

3 *eigen antwoord*

4 *eigen antwoord*

Opdracht 2

1 Miles haalt de laatste woorden van Rabelais aan. Hij zou gezegd hebben: 'Ik ga op zoek naar een Groot Misschien. Miles wil bij leven al op zoek naar dit 'grote misschien'. Niet pas als hij doodgaat.

2 Miles vindt het grote misschien niet bij mensen als Will en Marie, omdat ze nogal saai zijn.

3 *eigen antwoord*

4 *eigen antwoord*

Opdracht 3

1 *eigen antwoord*

2 De Kolonel, Alaska, Takumi en Lara verkennen veel meer dan bijvoorbeeld Will en Marie grenzen van wat kan en niet kan. Miles maakt hierdoor dingen mee die hij met Will en Marie nooit mee zou maken. En wellicht zit in die gebeurtenissen het 'grote misschien'.

3 In een groep kun je elkaar een bijnaam geven. De bijnaam zegt iets over hoe de anderen in de groep je zien. Ook geeft de bijnaam aan dat je bij die groep hoort. Zo geeft de bijnaam je binnen de groep een bepaalde identiteit.

4 In de tekst staat: 'Het Grote Misschien was hier en nu, en we waren onoverwinnelijk.' Het 'grote misschien' lijkt hier dus over een bepaald gevoel te gaan. Miles voelt zich even heel stoer en zelfverzekerd. Een gevoel dat je niet vindt tussen je vader en moeder op de bank, maar wel tussen vrienden.

5 *eigen antwoord, bijvoorbeeld:* Ja, het gevoel dat Miles ervaart van zelfverzekerdheid ontstaat op de kostschool door de vriendschappen die hij sluit. In de beschermde omgeving van zijn thuis had Miles dit gevoel waarschijnlijk niet zo sterk ervaren.

6 *eigen antwoord, bijvoorbeeld:* Mensen moeten wat hen vertrouwd is durven loslaten om het 'grote misschien' in hun leven te vinden. Daardoor doen ze nieuwe ervaringen op en die kunnen weer leiden tot allerlei inzichten.

7 *eigen antwoord*

Opdracht 4

1 *eigen antwoord*

2 In het gesticht heeft Frieder houvast aan een vaste dagindeling. Ook zijn daar artsen en verpleegkundigen die hem in de gaten houden, zodat hij niet nog een keer een zelfmoordpoging doet.

3 Frieder zou verpieteren als hij in het gesticht bleef. Hij zou een soort zombie worden omdat zijn leven geen enkele uitdaging meer heeft.

4 *eigen antwoord, bijvoorbeeld:* Het is de vraag of goed gaat met Frieder in de woongroep, maar je kunt ook niet alle risico's in je leven uit de weg gaan. Dan heb je een

heel saai bestaan.

5 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Natuurlijk wil Höppner graag weg van zijn stomme stiefvader en natuurlijk wil hij Frieder helpen. Het is wel de vraag wat de beste hulp voor Frieder is en of Höppner die kan bieden.

6 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ja, het is wel Höppners schuld, want hij kiest er zelf voor om de verantwoordelijkheid voor Frieder op zich te nemen (terwijl hij ook zou kunnen weten dat die verantwoordelijkheid te groot voor hem is).

- Nee, het is niet Höppners schuld, want als Frieder zichzelf iets aandoet is dat zijn eigen keuze; iemand anders is daar niet verantwoordelijk voor.

Opdracht 5

1 Ze moeten enorm hard lachen.

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Poëzie en fictie*

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Höppner had Frieders antwoord totaal niet verwacht. Hij dacht dat ze een moeilijk gesprek zouden hebben over toekomstplannen. 'Fietsenmaker' geeft het gesprek een onverwachte wending.

3 eigen antwoord

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Als iemand met hele goede cijfers zijn gymnasiumdiploma haalt, dan lijkt het vanzelfsprekend om te gaan studeren aan de universiteit. Maar dat hoeft natuurlijk helemaal niet. Je kunt goede redenen hebben om een hele andere richting in te slaan en bijvoorbeeld fietsenmaker te worden.

Opdracht 6

1 Ja, want Miles zoekt het 'grote misschien'. Dat betekent dat hij niet het leven van zijn ouders als voorbeeld heeft voor zijn eigen leven. Hij gaat op zoek naar het onbekende, wil avonturen beleven.

2 eigen antwoord

3 eigen antwoord

4 eigen antwoord

Opdracht 7 – Creatief schrijven

eigen antwoorden

Opdracht 8 (voor je fictiedossier)

1 eigen antwoord

2 eigen antwoord

3 eigen antwoord

4 eigen antwoord

- 3 *eigen antwoord*, bijvoorbeeld dat de lezer denkt dat het om een bijzondere vogel gaat.
 4 De pointe is dat je denkt dat iemand met be- of verwondering een bijzondere vogel observeert, maar dat hij in plaats daarvan die vogel in de pan wil gooien.

Opdracht 6

- 1 tekst 2
 2 Tekst 1, 4 en 5 zijn verrassend, omdat er iets anders gebeurt dan je verwacht.
 3 bij tekst 1, 2 en 4
 4 *eigen antwoord*

Opdracht 7 – Creatief schrijven

eigen antwoord

F Schrijvend

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
 Poëzie en fictie*

Opdracht 1

- 1 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Waarschijnlijk een ouder iemand. Jonge mensen vallen niet zo snel. (Fragment uit *Pogingen iets van het leven te maken* van Hendrik Groen) .
 2 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: De leeftijd is moeilijk vast te stellen. Dit soort gedachten over hoe anderen je zien, horen wel bij pubers. (Fragment uit *Zwaartekracht* van Iris Boter).
 3 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Een jong kind, dat weet je door 'pappie' en de gedachte van het kind over de gele ster. (Fragment uit *Kinderjaren* van Jona Oberski).

Opdracht 2

- 1 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Hendrik Groen mompelt excuses terwijl hij eigenlijk heel hard had willen lachen.
 2 *eigen antwoord, bijvoorbeeld*: Hendrik Groen houdt niet van bejaarden met hun gezeur. Ook lijkt het hem een goed idee als Evert stukjes met zijn ongecensureerde kijk op het bejaardenhuis zal voorlezen op zijn begrafenis.
 3 *eigen antwoord*

Opdracht 3

- 1 Nee, want dat zou erg cynisch zijn. Blijkbaar noemt Hendrik Groen het verzorgingshuis zo.
 2

	Citaat uit tekst 4	Uitleg: wat bedoelt Hendrik eigenlijk?
Regels over huisdieren	'Om te voorkomen dat we haaien en zeearenden gaan houden.'	De regel is zonder de toevoeging over de afmetingen duidelijk genoeg. Het is belachelijk om die toe te voegen, alsof de bejaarden achterlijk zijn.
Directrice	'De directrice vond het beter een en ander voor mevrouw Brinkman te verzwijgen.'	De directrice is te laf om eerlijk aan mevrouw Brinkman te vertellen wat er gebeurd is.
Medebewoners	'Allemaal de oorlog meegemaakt en toch een oud hondje aangeven bij de directrice.'	Ze hebben niets geleerd van de oorlog, toen de joden werden verraden. Ze doen nu precies hetzelfde.

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Je kunt mensen natuurlijk niet beledigen en kwetsen op een begrafenis. De tekst over de directrice en mevrouw Brinkman is dus niet geschikt. Maar je kunt wel vertellen wie Hendrik was en waarom hij een dagboek bijhield. Het stukje over de vriendschap met Evert kan ook. Net zoals het stukje over de dode vissen in het aquarium.

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Je krijgt zeker een beeld van hoe het in een verzorgingshuis toegaat. Maar het is wel een subjectief beeld, gekleurd door de kijk en de opvattingen van Hendrik Groen.

5 eigen antwoord

6 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ja, want Hendrik is wel een origineel personage, zeker niet stereotiep.

- Nee, want hoewel Hendrik wel een origineel personage is, wordt hij op enig moment

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 3 havo – Antwoorden
Poëzie en fictie*

waarschijnlijk ook wel voorspelbaar.

7 eigen antwoord.

8 eigen antwoord

Opdracht 4

1 eigen antwoord

2 Amrar houdt zich bezig met activiteiten die gericht zijn tegen het regime van de Marokkaanse koning. Zima begrijpt dat niet want ze is te jong. Ze vindt het heel interessant wat Amrar en zijn vrienden doen, maar ze mag alleen luisteren, pikt een zin op als 'om te proberen de massa's te bereiken' zonder te begrijpen wat dat betekent. Ze besluit dat hij belangrijk is, maar ze weet niet echt waarom.

3 De man herkent de koning niet en vindt dat hij solidair moet zijn en ook moet klappen. Al die mensen klappen namelijk niet omdat ze de koning zo geweldig vinden, maar omdat ze moeten, anders worden ze bestraft. De clou is dat hij dat tegen de koning zegt. Zima begrijpt de mop niet. Ze zegt alleen 'Dat is 'm'.

4 Waarschijnlijk is Amrar opgepakt door de politie vanwege zijn verzet tegen het regime.

5 eigen antwoord

6 Nee, zo denkt Zima's moeder niet. De fantasieën van Zima zijn voorbeelden van het kinderlijke fantaseren.

7 eigen antwoord

8 eigen antwoord

9 In een nieuwsbericht lees je alleen de feiten over een gebeurtenis of een toestand. In een literair werk kun je meeleven met een personage. Je weet wat het personage denkt en voelt en ook wat de impact van een gebeurtenis is op het leven van verschillende personages. Dan word je echt betrokken bij wat er gebeurt en ga je daarover nadenken.

Opdracht 5

1 eigen antwoord

2 eigen antwoord

Opdracht 6 – Creatief schrijven

eigen antwoord

Opdracht 7 (voor je fictiedossier)

1 eigen antwoord

2 eigen antwoord

